

BANKACILIK
DÜZENLEME VE DENETLEME
KURUMU

SAYI 12 | ARALIK 2008

3 AYLIK

ISSN 1307-0347

FİNANSAL PİYASALAR RAPORU

- Ekonomik Çerçeve ve Gelişmeler
- Finansal Sektör Görünümü
- Risk, Sermaye ve Kârlılık Değerlendirmesi

**BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME
KURUMU**

FİNANSAL PİYASALAR RAPORU

ARALIK 2008 – SAYI 12

Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı

Bu rapor kamuoyunu bilgilendirme amacıyla hazırlanmıştır. Raporda yer alan bilgilere dayanarak alınacak kararların sonuçlarından BDDK sorumlu tutulamaz. Rapordan kaynak gösterilmek suretiyle kısmen alıntı yapılabilir.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Adına

Sahibi: TEVFIK BİLGİN

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: FARUK DEMİR

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU

Atatürk Bulvarı No: 191 06680 Kavaklıdere Ankara-Türkiye

STRATEJİ GELİŞTİRME DAİRE BAŞKANLIĞI

Tel: (312) 455 65 29, Faks: (312) 424 08 74

İnternet Sitesi: www.bddk.org.tr , e-posta: fpr@bddk.org.tr

Bu yayın tüm içeriği ile BDDK internet sayfasında yer almaktadır.

BDDK OFİSTEKNİK Doküman Merkezinde 800 adet basılmıştır.

Basım Tarihi: 24 Nisan 2009

ISSN (Basılı) : 1307-0347

ISSN (Online) : 1307-0355

AÇIKLAMA

- Temel amaçlarından biri **finansal piyasalarda güven ve istikrarı sağlamak** olan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, finansal sektörde yaşanan önemli gelişmelere, bankalar ve finansal holding şirketleri ile finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketlerinin performanslarına dair değerlendirmeleri içeren bu süreli **Raporu**, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 97 nci maddesinin 3 üncü fıkrasına göre; yayımlamaktadır.
- Finansal Piyasalar Raporunun bu sayısı, uluslararası ve ulusal ekonomik gelişmeler, bankalar ile finansal kiralama, faktoring ve tüketici finansman kuruluşlarının sektör bazında performans analizi ile risklilik düzeyine, sermaye yeterliliğine ve karlılık analizine dair değerlendirmeler olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır.
- Finansal Piyasalar Raporunda yer alan bankalara ilişkin veriler aksi belirtilmedikçe, bankaların yurt içi şubelerinin yanı sıra yurt dışı şubelerini de kapsamakta olup toplulaştırılarak sunulmaktadır.
- BDDK, Finansal Piyasalar Raporunda yayımlanan tablo ve grafiklerden dolayı hiçbir sorumluluk kabul etmemektedir.
- Finansal Piyasalar Raporunun herhangi bir sayısında yer alan dönemsel bir bilgi, takip eden sayılarda çeşitli sebeplerle meydana gelecek güncellemeler sonucunda değişikliğe uğrayabilir.
- Rapor, BDDK Veritabanından 20 Mart 2009 tarihi itibarıyla alınmış olan verilere dayalı olarak hazırlanmıştır. Bu tarihten sonraki güncellemeler raporun kapsamı dışındadır.

GENEL DEĞERLENDİRME

Güncel verilere göre, küresel ekonominin kesin bir daralma içerisinde olduğu görülmektedir. 2007 yılının ikinci yarısından itibaren, başta gelişmiş ülke piyasaları olmak üzere etkisini artıran finansal kriz, yarattığı yoğun belirsizlik ve hanehalkı, şirketler ve finansal aracı kurum bilançolarındaki bozulma yaygın ekonomik bir krize dönüşmüştür. Bu durum ise küresel ölçekte büyüme, ticaret hacmi ve sermaye hareketleri üzerinde daraltıcı bir sonuç doğurmaktadır. Nitekim IMF, 2009 yılı Ocak ayında yayımladığı en son tahminlerinde 2008 yılında dünya hasılasının %3,4 oranında artmış olduğunu, 2009 yılında da büyüme oranının %0,5'e gerileyeceğini öngörmektedir. Dünya Bankası da tahminleri güncelleştirerek dünya hasılasındaki büyümeyi 2008 ve 2009 yılları için, sırasıyla, %2,5 ve %0,9 olarak açıklamıştır. Ülkelerin içinde bulundukları krizi aşmak için çeşitli politika araçlarını kullanmaya başladıkları izlenmektedir. Ancak, kredi sıkışıklığının ulaştığı nokta itibarıyla para politikası araçlarının etkisinin azaldığı, özellikle gelişmiş ülkelerde hanehalkı ve firmalar kesiminin mevcut borç stoku çerçevesinde herhangi bir genişlemeci maliye politikasına duyarlılığının da azaldığı görülmektedir. Bu konjonktürün kısa sürede atlatılabilmesi ve küresel ölçekte maliyetin azaltılabilmesi için uluslararası kolektif bir çabanın önemi çeşitli kurumlarca ifade edilmektedir. Uluslararası ekonomik görünümün sürekli bozulduğu bir dönemde finansal piyasaların toparlanması zorlaşmaktadır. Piyasada zayıflayan yatırımcı ve tüketici güveninin yerinden tesis edilmesi ve kredi sıkışıklığının giderilmesi için, finansal kurumların millileştirilmesi gibi önlemlerin de tartışıldığı görülmektedir. Bu dönemde, özellikle ulusal ekonomi bünyesindeki firmaların yaşatılması ve istihdamın korunması gibi gerekçelerle korumacılık eğilimlerinin artması ve küresel mal ve sermaye akımlarının sınırlanması, riski uluslararası kuruluşlarca dile getirilmektedir.

Uluslararası kınlgan makroekonomik ortamın yarattığı dışsal şokların yansımaları Türkiye ekonomisini de etkilemekte ve 2008 yılının üçüncü çeyreği itibarıyla kesintisiz 27 çeyrek deva eden büyüme eğiliminde belirgin bir yavaşlama görülmektedir. Dolayısıyla, 2009 ilk çeyreğine ilişkin büyüme performansının da keskin bir daralma ile sonuçlanması yüksek olasılıklıdır. Nitekim bu yılın ilk aylarındaki sanayi üretim endeksi, kapasite kullanım oranı, tüketici güven endeksi, reel kesim güven endeksi gibi öncü göstergelerdeki gelişmeler, 2009 yılı için olumlu sinyaller vermemektedir. Önemli ölçüde daralan iç talep ve enerji fiyatlarındaki düşüş, enflasyon riskini azaltırken zayıf talep nedeniyle kurlarda görülen yükselişin enflasyon üzerine etkisi bir süreliğine sınırlı kalabilecektir. Bununla beraber daralan iç ve dış talep sonucunda işsizlik oranı yükselmektedir. Öte yandan mali disiplinin devam etmesi ve daha da güçlenmesine yönelik tedbirlerin alınması, makro ekonomik istikrar açısından önemlidir. Cari işlemler hesabı, 2008 yılını açık vererek kapatmış olsa bile, kurlardaki yükselme, talep daralması ve enerji fiyatlarındaki düşüş sebebiyle 2009'un ilk ayı itibarıyla uzun bir dönemden sonra ilk defa fazla vermiştir. Küresel kriz ortamında kınlganlık yaratan riskleri asgariye indirmeye yönelik tedbirler de alınmakta ve bu çerçevede kısa ve orta vadeli hedeflerde revizyona da gidilmektedir. Uygulanan yeni ekonomik tedbirler ile iktisadi yavaşlamanın önlenmesi ve kredi kanallarının daha iyi çalışması hedeflenmektedir.

Türk finans sektörünün aktif büyüklüğü bir önceki yıla göre 177,7 milyar TL artarak 2008 yılında 947,8 milyar TL'ye ulaşmış, finansal sektör aktiflerinin GSYİH'ye oranı %99,8 olarak gerçekleşmiştir. 2007 yılsonuna göre, Türk bankacılık sektörünün toplam aktifleri nominal olarak %26 oranında artmıştır. Küresel ekonomik kriz göz önüne alındığında Türk bankacılık sektörünün büyüme performansının ekonomiye önemli katkı sağladığı görülmektedir. Yurtiçi yerleşiklerin portföy yatırımları 2007 yılına göre %18,7 artarak 544 milyar TL'ye yükselirken, yurtdışı yerleşiklere ait yatırımların toplam miktarı %36,6 oranında azalmış ve 67 milyar dolara gerilemiştir. Yurtdışı yerleşiklerin DİBS yatırımları bir önceki yıla göre azalırken, mevduatı artmıştır. 2008 yılında, bir önceki yılsonuna göre yurtiçi yerleşiklerin hisse senedi yatırımları %35,5, yurtdışı yerleşiklerin hisse senedi yatırımları %40,6 oranında azalmıştır. Küresel finans krizinin yatırım tercihlerine etkisi 2008 yılının son çeyreğinde daha açık görülmüştür.

Bankacılık sektörü 2008 yılında da büyümeye devam etmiş, şube sayısı 1.187 adet, personel sayısı 14.907 kişi artmıştır. Sektörde faaliyet gösteren banka sayısında herhangi bir değişiklik meydana gelmemiştir. Bankacılık sektöründe ATM ve POS sayılarındaki artışın devam ettiği gözlenmektedir. Genel olarak kredi müşteri sayısı artarken kredi kartı müşteri sayısı 2008 yılında yaklaşık %7 oranında azalmıştır. Kredi kartında takibe düşen müşteri sayısında yıllık artış 478 bin kişi olmuştur. Sektörün finansal sağlamlığını yansıtan göstergeler 2008 yılında genel olarak olumlu seyrini sürdürmüştür. Sektörün sermaye yeterliliği istikrarlı bir seyir izlemektedir. Borç ödeyebilirlik kapasitesini ölçmeye yönelik göstergelerde ise, 2007 yılına göre küçük çaplı bir bozulma söz konusudur. Bankaların ticari portföyden vadeye kadar elde tutulacak menkul kıymetlere DİBS aktarmalarına imkân veren

düzenlemeden faydalanmaları nedeniyle likidite göstergesinde bozulma yaşanmaktadır. 2008 sonu itibarıyla yabancı para net genel pozisyonu sıfır civarında olup sektörün kur riskinin düşük olduğuna işaret etmektedir. Yılın ilk yarısında artan, bilanço dışı işlemlerin toplam aktiflere oranı, yılsonuna doğru azalarak 2007'deki seviyesine gelmiştir. Ekonomideki durgunluğun yılsonuna doğru belirginleşmesi takipteki alacakların brüt kredilere oranının %3,6'ya yükselmesine neden olmuştur. Sektörün kârlılığa ilişkin göstergelerinde 2008 yılında düşüş yaşanmıştır. BDDK Performans Endeksinin 2007 yılına göre düşüş göstermekle birlikte baz yılı değerinin üzerinde olduğu görülmektedir. Endeksin mevcut durumu sektörün küresel kriz koşullarında olumlu performans gösterdiğine işaret etmektedir.

Bankacılık sektörünün toplam aktifleri 2008 yılında geçen yıla göre %26 oranında büyüyerek 733 milyar TL'ye ulaşmıştır. Toplam aktiflerdeki artışa en büyük katkısı %29 oranında artan krediler yapmıştır. Döviz kurlarında yaşanan artışın yol açtığı kur etkisi, YP varlıkların TP varlıklardan daha hızlı büyümesine neden olmuştur. 2007 yılına göre %35 oranında artan mevduat, toplam yabancı kaynaklar içinde %70 civarındaki istikrarlı payını korumaktadır. Ancak sektörün toplam kaynakları açısından vade kısıllığı devam etmektedir. Bankaların toplam özkaynaklarının bir önceki yılsonuna göre %20,6 oranında artması, olası dalgalanmalara karşı mali bünyelerini korumalarına ve reel sektörü destekleme kabiliyetlerini sürdürmelerine yardımcı olacaktır.

Bankacılık sektörü TP varlıklarının toplam içindeki payı bir önceki yıla göre 2 puan azalarak %69,7'ye gerilerken, TP yükümlülüklerin toplam yükümlülükler içindeki payı önceki çeyreğe göre 1,4 puan azalarak %65,1 olmuştur. Krediler/mevduat oranının 2007 yılındaki seviyesini koruması, aracılık işlevinin aynı oranda devam ettiğini göstermektedir. Bireysel krediler, 2008 yılında geçen yılsonuna göre %23,7 artmıştır. Tüketici kredileri bir önceki çeyreğe göre, ortalama %2,2 azalmakla birlikte 2007 yılına göre %22,6 oranında artış göstermiştir. Kredi kartları 2008 yılı boyunca geçen yılsonuna göre %26,3 artış göstermiştir. Kredi kartı harcamalarının bireysel krediler içindeki payının artmaya devam etmesi, tüketicilerin ihtiyaçlarını karşılamada kredi kartlarına biraz daha ağırlık vermeye başladığına işaret etmektedir.

Bankacılık sektörünün mevduat ağırlıklı kaynak yapısı devam etmekte olup, 2008 yılsonu itibarıyla toplam kaynakların %62'sini mevduat oluşturmaktadır. 2008 yılında DTH bir önceki yıla göre %56,3 artmış olup bu artışın özellikle yılın son çeyreğinde yaşandığı görülmektedir. Bu artışta ise söz konusu dönemde nominal döviz kurlarındaki artışın etkili olduğu değerlendirilmektedir.

Küresel krizin etkisiyle azalan uluslararası likidite ve borçlanma maliyetlerinin artması, dış piyasalardan sağlanan kaynaklar üzerindeki etkisini özellikle yılın son çeyreğinde göstermiştir. Toplam dış piyasalardan sağlanan kaynaklar bir önceki yılsonuna göre yaklaşık %11 civarında azalmıştır.

Toplam bilanço dışı işlemler 2008 yılsonu itibarıyla bir önceki yılsonuna göre %23,3 artarak 476 milyar TL olmuştur. Bilanço dışı işlemlerin yaklaşık %41'ini oluşturan türev işlemlerdeki artış oranı ise %22,4 olarak gerçekleşmiştir. Bu artışta swap kalemi etkili olup diğer işlemler geçen yılsonuna göre genelde azalış göstermiştir.

Finansal kiralama sektöründe, 2008 yılında özkaynak ve aktif kârlılığının arttığı, 2007 yılsonu itibarıyla 19 olan zarar eden şirket sayısının, 4'e düştüğü görülmektedir. Bu olumlu göstergelerle birlikte bilanço içi YP net pozisyon oranının önemli bir artış göstererek %14'e ulaştığı ve takipteki alacakların toplam alacaklardaki payının %6,9'a toplam aktifler içindeki payının da %3,5'e çıktığı görülmektedir. Bu dönemde, finansal kiralama şirketlerinin toplam aktifleri yaklaşık %20 oranında artış göstermiştir. 2008 yılında bir önceki yılsonuna göre faktoring şirketlerinin özkaynak kârlılığı azalırken, aktif kârlılığı önemli bir değişim göstermemiştir. Faktoring alacakları ise 2008 yılsonu itibarıyla 7,8 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Faktoring şirketlerinin takipteki alacaklarının toplam alacaklara oranı bir önceki yılsonuna göre artarak 2008 yılsonunda %8,9 olmuştur. 2008 yılında tüketici finansman sektörünün aktif ve özkaynak kârlılıkları önemli oranda azalmıştır. Sektörün takipteki alacaklarının brüt alacaklar içindeki payı 2008 yılında artarak %7,4 olmuştur. Bununla birlikte, tüketici finansman sektörünün toplam aktifleri, yaklaşık %20 oranında artarken kredilerdeki artış ise sınırlı kalmıştır.

Küresel krizin Türkiye ekonomisi üzerindeki etkilerinin belirginleşmesi paralelinde 2008 yılının son çeyreğinde bankacılık sektörünün kredi riskinde bir artış olduğu gözlenmektedir. Krediler para türleri itibarıyla incelendiğinde YP kredilerin toplam krediler içindeki payının kurlarda yaşanan yükselişin etkisiyle %28,7 seviyesine yükseldiği görülmektedir. Yılın son çeyreğinde toplam kredilerin vade yapısı uzamış, bu çerçevede uzun vadeli kredilerin toplam krediler içindeki payı 2008 yılı Eylül-Aralık döneminde %55,4'ten %57,2'ye yükselmiştir. Bankacılık sektörü TGA'sının 2008 yılının son çeyreğinde önceki döneme göre %19,5 oranında artarak 13,9 milyar TL'ye yükselmesi kredi riskinin yönetimi açısından olumsuz yönde bir gelişmedir. Teminatı olmayan takipteki alacakların,

toplam takipteki alacaklar içindeki payı 0,6 puanlık bir artışla %44,4'e, toplam teminat tutarının kredilere oranı ise 2,3 puanlık bir artışla %47,1'e yükselmiştir. Bu dönemde ayrılan karşılıkların takipteki alacaklara oranında yaşanan düşüşün devam ettiği görülmektedir. Yılın son çeyreğinde kredilerin takibe dönüşüm oranlarında da artış yaşandığı görülmektedir. 2008 yılı üçüncü çeyreğinde %3,1 seviyesinde olan kredilerin takibe dönüşüm oranı yılsonu itibarıyla %3,6'ya yükselmiştir. Kredilerin takibe dönüşüm oranları sektörel bazda incelendiği zaman hizmetler ve tarım sektörüne kullanılan kredilerin takibe dönüşüm oranlarında artış yaşandığı görülmektedir. Benzer şekilde aynı dönemde, KOBİ kredilerine ve bireysel kredilere ilişkin takipteki alacak tutarının ve takibe dönüşüm oranlarının yükseliş trendini sürdürdüğünü görülmektedir.

Aralık 2008 senaryo analizi sonuçları, hem nakdi hem gayri nakdi kredilerin %1 veya %5 oranında zarara dönüşmesi durumunda ortaya çıkacak zarar tutarlarında artış yaşandığını, bununla birlikte özkaynaklardaki artış hızının daha büyük olması sebebiyle bu zararların özkaynaklara oranının tüm senaryolar için azaldığını göstermektedir.

Ticari portföy, 2008 yılının son çeyreğinde, önceki çeyreğe göre %26,2 oranında azalarak 76,9 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu düşüşteki en önemli unsur, menkul kıymetlerin muhasebeleştirilmesi hususunda yapılan yasal değişikliktir. Bu gelişme, bankacılık sektörünün piyasa riskinden daha az etkilenmesini mümkün kılmıştır. Piyasa riskinin ölçümü amacıyla Aralık 2008 dönemi için yapılan senaryo analizleri sonucunda, özkaynaklardaki hızlı artışa bankaların portföylerinde bulundurdıkları ikinci el DİBS ve eurobond tutarındaki düşüşün eklenmesi, bu finansal araçların fiyatlarındaki değişimin sermaye üzerindeki etkisinin önceki döneme göre kısmi bir azalış göstermesine sebep olmuştur. Ticari portföy içindeki hisse senedi ve yatırım fonlarının yaklaşık %7,7 civarında artması, bu finansal araçların fiyatlarındaki değişimlerin sermaye üzerindeki etkisinin yükselmesine yol açmıştır.

Eylül 2008'de mutlak değer olarak sırasıyla 9,5 ve 8,9 milyar dolar düzeyinde gerçekleşen bilanço içi pozisyon (BİP) ve bilanço dışı pozisyon (BDP), yıl sonu itibarıyla mutlak değer olarak 3 milyar TL'ye gerilemiştir. Sektör genelinde, BİP'in düşüş hızının özkaynaklardaki (USD cinsinden) düşüş hızından daha yüksek olması Eylül-Aralık 2008 döneminde kurlardaki olası değişimlerin sermayeye olan etkisinin azalmasına sebep olmuştur.

2008 yılının dördüncü çeyreğinde, ortalama plasman faizi, ortalama faiz maliyeti ve faiz marjında önemli bir değişiklik gözlemlenmemiştir. Sektörün maruz kaldığı yapısal faiz oranı riski seviyesinin belirlenmesi amacıyla yapılan senaryo analizleri, yapısal faiz oranı riskine duyarlılığın TP ve YP'de arttığına işaret etmektedir.

Tüm banka gruplarında günlük yabancı para likidite yeterlilik oranlarının ve toplam likidite yeterlilik oranlarının belirtilen alt sınırların üstünde gerçekleştiği görülmektedir. Sektör genelinde, ikinci vade dilimine ilişkin likidite yeterlilik oranları bir önceki döneme göre yaklaşık olarak yabancı parada %3,5, toplamda %4 oranında artış göstermiştir. Aralık ayında, sektörün yabancı para likidite yeterlilik oranı %132,1, toplam likidite yeterlilik oranı ise %141 olarak gerçekleşmiştir.

Eylül 2008 itibarıyla %17,5 olan sermaye yeterlilik oranı, Aralık 2008'de %18 olarak gerçekleşmiştir. Dördüncü çeyrekte görülen 0,5 puanlık artış, sektörün özkaynaklarının risk ağırlıklı varlıklarına göre daha yüksek bir oranda artış göstermesinden kaynaklanmaktadır. Nitekim söz konusu dönemde özkaynaklarda meydana gelen %4,7'lik değişim karşısında sektörün risk ağırlıklı varlıklarının %2,9 oranında arttığı görülmektedir. Sektörün olası bozulmalara karşı güçlü sermaye yapısını muhafaza eden ihtiyatlı bir yaklaşım içinde olduğu gözlenmektedir.

2008 yılında bankacılık sektörünün dönem net kârı, 2007 yılsonuna göre %10,5 oranında azalmıştır. Söz konusu dönemde faiz giderlerinin faiz gelirlerine göre; faiz dışı giderlerin ise faiz dışı gelirlerle göre daha yüksek oranda artması, sektörün kârlılığını olumsuz etkilemiştir. Gelir kalemlerinin, toplam gelirler içindeki dağılımı, sektörde müşteri odaklı kârlılık eğiliminin devam ettiğini göstermektedir. Kredilerden alınan faizler, ücret ve komisyonlar ile bankacılık hizmet gelirleri toplamı, sektörün gelirlerinin %64,6'sını oluşturmaktadır. Bunun yanında, sektörde mevduat ağırlıklı finansman yapısının devam ettiği görülmektedir. Nitekim mevduata verilen faizler, toplam giderlerin %54'ünü oluşturmakta; buna karşılık mali piyasalara ödenen faizlerin payı %12,6 düzeyinde bulunmaktadır. Bankacılık sektörünün aktif ve özkaynak kârlılığında ise; büyük oranlarda olmamakla beraber, 2007 yılsonundan itibaren görülen düşme eğilimi, yılın son çeyreğinde de devam etmiş; söz konusu oranlar sırasıyla %2 ve %16,8 düzeyine gelmiştir.

İÇİNDEKİLER

1 EKONOMİK ÇERÇEVE ve GELİŞMELER	1
1.1 Küresel Görünüm	1
1.1.1 Makroekonomik Gelişmeler	1
1.1.2 Finansal Piyasalardaki Gelişmeler	6
1.2 Ulusal Ekonomik Görünüm	10
2 FİNANSAL SEKTÖR GÖRÜNÜMÜ	17
2.1 Finansal Sektörün Genel Görünümü	17
2.1.1 Finansal Sektörün Aktif Gelişimi	17
2.1.2 Yurt İçi ve Yurt Dışı Yerleşiklerin Yatırım Tercihleri	17
2.2 Bankacılık Sektörü Görünümü	18
2.2.1 Piyasa Yapısı Görünümü	18
2.2.2 Performans Göstergelerinin Değişimi	19
2.2.3 Bankacılık Sektörü Bilânço Analizi	22
2.2.4 Bankacılık Sektörü Gelir Tablosu Analizi	25
2.2.5 Bilânço Dışı İşlemler	26
2.3 Bankacılık Sektörü Dışındaki Finansal Sektörler	27
2.3.1 Finansal Kiralama Sektörü Faaliyetleri	27
2.3.2 Faktoring Sektörü Faaliyetleri	28
2.3.3 Tüketici Finansman Sektörü Faaliyetleri	29
3 RİSK, SERMAYE ve KÂRLILIK DEĞERLENDİRMESİ	30
3.1 Kredi Riski	30
3.2 Piyasa Riski	34
3.3 Yapısal Faiz Oranı Riski	36
3.4 Likidite Riski	38
3.5 Operasyonel Risk	39
3.6 Sermaye Yeterliliği	40
3.7 Kârlılık Analizi	43

KUTULAR

Kutu 1: Hanehalkı Borçlanmasındaki Gelişmeler	16
Kutu 2: Türk Bankacılık Sektöründe Sermaye Yapısının Analizi	21

TABLolar

Tablo 1.1-1: Seçilmiş Ülkelere İlişkin Merkez Bankası Faiz Oranı 2005-2008 Öngörülleri	5
Tablo 1.1-2: Seçilmiş Ülkelere İlişkin Cari İşlemler Dengesi/GSYH Oranı 2005-2008 Öngörülleri	5
Tablo 1.1-3: Bazı Borsalarda 2009 Şubat İtibariyle Yıllık Değer Kayıpları	6
Tablo 1.1-4: Seçilmiş Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülke Kurları	8
Tablo 1.2-1: GSYİH ve Başlıca Bileşenlerinin Reel Büyüme Hızları	10
Tablo 1.2-2: Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri	12
Tablo 1.2-3: Seçilmiş Ödemeler Dengesi Kalemleri	13
Tablo 1.2-4: Finansal Kesim Dışındaki Firmaların Döviz Varlık ve Yükümlülükleri	13
Tablo 1.2-5: Brüt Dış Borç Stoku Göstergeleri	14
Tablo 2.1-1: Finans Sektörünün Aktif Büyüklüğü	17
Tablo 2.1-2: Yurtiçi ve Yurtdışı Yerleşiklerin Yatırım Tercihleri	18
Tablo 2.2-1: Bankacılığın Operasyonel Göstergeleri	18
Tablo 2.2-2: Bankacılık Sektörünün Finansal Sağlamlık Göstergeleri	19
Tablo 2.2-3: Bankacılık Sektörü Performans Endeksi	20
Tablo 2.2-4: Aracılık Maliyetlerindeki Gelişmeler	20
Tablo 2.2-5: Bankacılık Sektörü Temel Bilanço Büyüklükleri	22
Tablo 2.2-6: Bankacılık Sektöründe Kredilerin Gelişimi	23
Tablo 2.2-7: Bireysel Kredilerin Dağılımı	23
Tablo 2.2-8: Mevduat ve Cari Hesapların Gelişimi	24
Tablo 2.2-9: Dış Piyasalardan Sağlanan Kaynakların Gelişimi	25
Tablo 2.2-10: Seçilmiş Gelir Tablosu Kalemlerinin Gelişimi	25
Tablo 2.2-11: Bilanço Dışı İşlemlerin Gelişimi	26
Tablo 2.3-1: Finansal Kiralama Sektörü Performansı Göstergeleri	27
Tablo 2.3-2: Finansal Kiralama Sektörü Temel Bilanço Büyüklükleri	27
Tablo 2.3-3: Finansal Kiralama Alacakları	27
Tablo 2.3-4: Finansal Kiralama Şirketleri Seçilmiş Gelir Tablosu Kalemleri	28
Tablo 2.3-5: Faktoring Sektörü Performansı Göstergeleri	28
Tablo 2.3-6: Faktoring Sektörü Temel Bilanço Büyüklükleri	28
Tablo 2.3-7: Faktoring Alacakları	28
Tablo 2.3-8: Faktoring Şirketleri Seçilmiş Gelir Tablosu Kalemleri	29
Tablo 2.3-9: Tüketici Finansman Sektörü Performansı Göstergeleri	29
Tablo 2.3-10: Tüketici Finansman Sektörü Temel Bilanço Büyüklükleri	29
Tablo 2.3-11: Finansman Şirketleri Kredileri	29
Tablo 3.1-1: Kredilerin Vade ve Para Cinsi Dağılımı	30
Tablo 3.1-2: Bankaların Kullandığı Büyük Kredilerin Dağılımı	30
Tablo 3.1-3: Kredilerin Büyüklük ve Müşteri Sayısı Açısından Dağılımı	31
Tablo 3.1-4: Tahsili Gecikmiş Alacakların Gelişimi	31
Tablo 3.1-5: Kurumsal ve Ticari Kredilerin Sektörel Dağılımı	32
Tablo 3.1-6: TGA İçerisinde En Yüksek Paya Sahip Alt Sektörler	32
Tablo 3.1-7: TGA Teminat ve Garanti Bilgileri	33
Tablo 3.1-8: Kredilerin Takibe Dönüşüm Oranı	33
Tablo 3.1-9: Kredi Riski Senaryo Analizleri Sonuçları	33
Tablo 3.2-1: Ticari Portföyün Menkul Kıymet Türleri İtibarıyla Dağılımı	34
Tablo 3.2-2: İkinci El DİBS Fiyatlarındaki Olası Değişimlerin Etkileri	34
Tablo 3.2-3: Eurobond Fiyatlarındaki Olası Değişimlerin Etkileri	35
Tablo 3.2-4: Hisse Senedi ve Yatırım Fonu Fiyatlarındaki Olası Değişimlerin Etkisi	35
Tablo 3.2-5: Kurlardaki Olası Değişimlerin Etkileri	36
Tablo 3.3-1: Yapısal Faiz Oranı Riskine İlişkin Senaryolar ve Sonuçları	37
Tablo 3.4-1: İkinci Vade Dilimine İlişkin YP ve Toplam Likidite Yeterlilik Oranı Bileşenleri	38
Tablo 3.5-1: Operasyonel Riske Esas Tutar Bileşenleri	39
Tablo 3.5-2: Brüt Gelir Kalemlerinin Oransal Payları	40
Tablo 3.6-1: Özkaynak, Risk Ağırlıklı Varlıklar ve Sermaye Yeterlilik Rasyosu	40
Tablo 3.6-2: Özkaynak Bileşenleri	41
Tablo 3.6-3: Riske Esas Tutarlar ve Risk Ağırlıklı Varlıklar	42
Tablo 3.6-4: Yasal Sermaye Yükümlülüğünün Dağılımı	42

Tablo 3.6-5: Piyasa Riski Sermaye Yükümlülüğünün Dağılımı	42
Tablo 3.6-6: Olası Kur ve Faiz Değişimlerinin Sermaye Yeterliliğine Olan Etkisi	42
Tablo 3.7-1: Seçilmiş Gelir Tablosu Kalemlerinin Görünümü	43
Tablo 3.7-2: Aktif ve Özkaynak Getiri Oranları	44
Tablo 3.7-3: Karlılık Göstergelerine İlişkin Rasyolar.....	44

GRAFİKLER

Grafik 1.1-1: Küresel Büyüme Eğilimleri.....	1
Grafik 1.1-2: İşsizlik Oranları	1
Grafik 1.1-3: JPMorgan GLB, INDU ve Seçilmiş Bölgeler İçin 12 Aylık TÜFE Değişimleri	2
Grafik 1.1-4: Seçilmiş Ülkeler İtibarıyla Büyüme Tahminleri	2
Grafik 1.1-5: Seçilmiş Ülkeler İtibarıyla TÜFE Enflasyonu Tahminleri.....	3
Grafik 1.1-6: Kısa Vadeli ve Uzun Vadeli Faiz Oranları	4
Grafik 1.1-7: ABD Dış Ticaret Açığı, Net Sermaye Girişi ve Dünya Ticaret Hacmi Genişlemesi.....	4
Grafik 1.1-8: Tüketici Güven Endeksleri	4
Grafik 1.1-9: MSCI ve Bloomberg Finansal Durum Endeksleri.....	6
Grafik 1.1-10: İTraxx Endeksleri ve CDSler.....	7
Grafik 1.1-11: EMBI Genel ve Seçilmiş Ülkeler	7
Grafik 1.1-12: BIS Reel Kur Endeksleri	8
Grafik 1.1-13: Ürün Fiyat Endeksleri	9
Grafik 1.2-1: Sanayi Üretim Endeksi, Kapasite Kullanımı ve TCMB Öncü Göstergeler Endeksi	10
Grafik 1.2-2: Tüketici ve Reel Kesim Güven Endeksleri.....	11
Grafik 1.2-3: İşgücü Göstergeleri ve Fiyat Endeksleri	11
Grafik 1.2-4: Cari İşlemler, Sermaye Hareketleri, Rezervler ve Reel Kur Endeksi	13
Grafik 1.2-5: Borç Stokları, İç Borç Stoku Reel Faizi ve Ortalama Vadesi	14
Grafik 1.2-6: Faiz Oranları ve İMKB Endeksleri	14
Grafik 1.2-7: VOB-TL-dolar ve VOB-İMKB-30 Sözleşmeleri Uzlaşma Fiyatları ve İşlem Hacimleri.....	15
Grafik 2.2-1: Kredilerin Gruplar İtibarıyla Toplam Aktif ve Mevduat İçindeki Payı	23
Grafik 2.2-2: Bankaların Plasman Alanları (Sektör Geneli).....	24
Grafik 2.2-3: Mevduatın Büyüklük ve Vade Dağılımı	24
Grafik 2.2-4: Türev İşlemler	26
Grafik 3.1-1: Bireysel ve KOBİ Kredilerinin Takibe Dönüşüm Oranları, TGA'larının Gelişimi	31
Grafik 3.2-1: İMKB-100 Endeksi ve Günlük Getiri Oynaklığı	35
Grafik 3.2-2: BİP, YPNGP ve Kur Riski Sermaye Yükümlülüğü	36
Grafik 3.3-1: Faiz Açıkları, Faiz Marjı ve Bileşenlerinin Gelişimi	37
Grafik 3.4-1: Birinci Vade Dilimine İlişkin YP ve Toplam Likidite Yeterlilik Oranlarının Gelişimi.....	38
Grafik 3.4-2: İkinci Vade Dilimine İlişkin YP ve Toplam Likidite Yeterlilik Oranları.....	39
Grafik 3.5-1: Özkaynak ve Riske Esas Tutarlar.....	40
Grafik 3.6-1: Özkaynak, Risk Ağırlıklı Varlıklar ve Sermaye Yeterlilik Rasyosu Endeksi	41

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
BFCIUS	Bloomberg Finansal Durum Endeksi
BİP	Bilânço İçi Açık Pozisyon
BKM	Bankalararası Kart Merkezi
BÖMB	Büyük Ölçekli Mevduat Bankaları
BRS	Bankalar Raporlama Sistemi
BTOM	Bankalararası Takas Odaları Merkezi
BVSP	Ibovespa-Bovespa Endeksi
DB	Dünya Bankası
DİBS	Devlet İç Borçlanma Senetleri
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
DTH	Döviz Tevdiat Hesabı
EA	Euro Alanı
ECB	Avrupa Merkez Bankası
AEİP	Amerika Ekonomik İyileşme Planı
EMBI	Gelişmekte Olan Ülkeler Tahvil Endeksi
EUR	Euro
FED	Amerika Merkez Bankası
FPR	Finansal Piyasalar Raporu
FRB	Federal Merkez Bankası
GOÜ	Gelişmekte Olan Ülkeler
GS	Goldman Sachs
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
HH	Herfindahl Hirschman
HCIP	EA Harmonize Tüketici Fiyat Endeksi
HM	Hazine Müsteşarlığı
IFS	Uluslar arası Finansal İstatistikler
IMF	Uluslar arası Para Fonu
İMKB	İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
IPE	Uluslar arası Petrol Borsası
JPMI-INDU	JP Morgan Sanayi Endeksi
JPMI-GLOB	JP Morgan Küresel Endeks
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KÖMB	Küçük Ölçekli Mevduat Bankaları
KYB	Kalkınma ve Yatırım Bankası
LİBOR	Londra Bankalararası Faiz Oranı
MB	Maliye Bakanlığı
MDP	Menkul Değerler Portföyü
MKK	Merkezi Kayıt Kuruluşu
MSCI	Morgan Stanley Sermaye Endeksi
MXE	MXSE IPC
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
OÖMB	Orta Ölçekli Mevduat Bankaları
OSD	Otomotiv Sanayi Derneđi
PE	Performans Endeksi
PMI	Küresel Tüm Endüstriler Çıktı Endeksi
POS	Point of Sale
RAV	Risk Ağırlıklı Varlıklar
ROA	Aktif Karlılığı
ROE	Özkaynak Karlılığı
S&P	Standard and Poors
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
SYR	Sermaye Yeterliliği Rasyosu
TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TGA	Tahsili Gecikmiş Alacaklar
TL	Türk Lirası
TMSF	Tasarruf Mevduatı ve Sigorta Fonu
TP	Türk Parası
TSPAKB	Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği
TSRŞB	Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği
TÜFE	Tüketici Fiyatları Endeksi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
USD	Amerikan Doları
ÜFE	Üretici Fiyatları Endeksi
VKET	Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerler
VOB	Vadeli İşlemler Borsası
YP	Yabancı Para
YPNGP	Yabancı Para Net Genel Pozisyonu

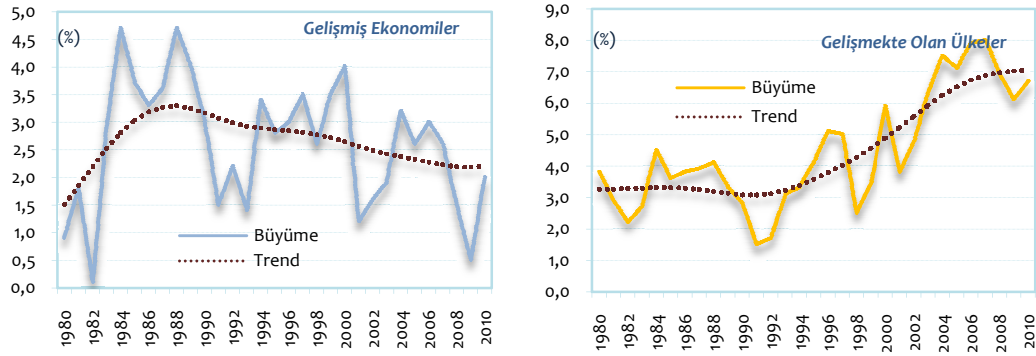
1 EKONOMİK ÇERÇEVE ve GELİŞMELER

1.1 Küresel Görünüm

1.1.1 Makroekonomik Gelişmeler

Küresel ekonomi keskin bir daralma içerisinde. Finansal piyasalarda yaşanan krizin, reel ekonomik aktivite üzerindeki olumsuz etkileri, küresel ölçekte dış ticaret hacmindeki daralma ile birlikte derinleşmektedir. IMF, 2009 yılı Ocak ayında yayımladığı en son tahminlerinde 2008 yılında dünya hasılasının %3,4 oranında artmış olduğunu, 2009 yılında da büyüme oranının %0,5'e gerileyeceğini öngörmektedir. Görünümün sürekli bir biçimde bozulmasına paralel olarak IMF 2009 yılı tahmininde bir önceki yıl öngörülerini 1,7 puan aşağı çekmiştir. Dünya Bankası da tahminleri güncelleştirerek dünya hasılası artış oranlarının 2008 ve 2009 yılları için, sırasıyla, %2,5 ve %0,9 olarak açıklamıştır.

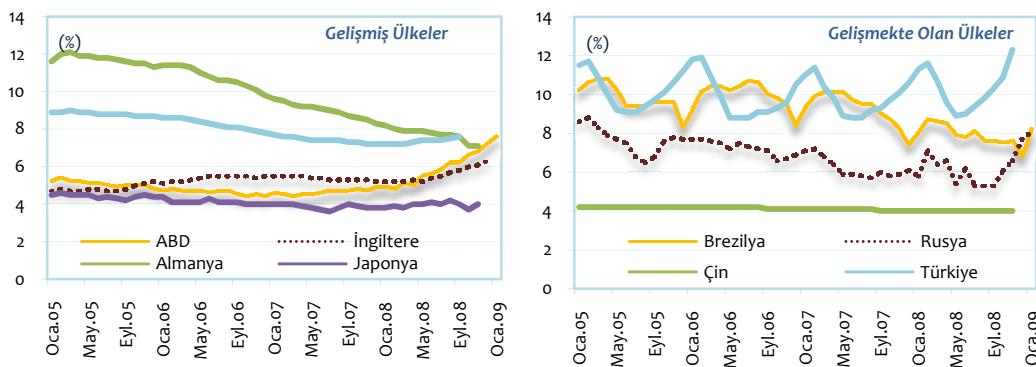
Grafik 1.1-1: Küresel Büyüme Eğilimleri

Kaynak: IMF ve BDDK

2007 yılının ikinci yarısından itibaren, başta gelişmiş ülke piyasaları olmak üzere etkisini artıran finansal kriz, yarattığı yoğun belirsizlik ve hanehalkı, firma ile finansal aracı kurum bilançoları üzerindeki olumsuz etkisiyle ekonomik bir krize dönüşmüştür. Bu durum ise küresel ölçekte büyüme, ticaret hacmi ve sermaye hareketleri üzerinde daraltıcı bir sonuç doğurmaktadır. Nitekim ülkelerin içinde bulundukları krizi aşmak için her türlü politika aracını kullanmaya başladıkları izlenmektedir. Ancak, kredi sıkışıklığının ulaştığı nokta itibarıyla para ve maliye politikası araçlarının etkisinin azaldığı, özellikle gelişmiş ülkelerde hanehalkı ve firmalar kesiminin mevcut borç stoku çerçevesinde herhangi bir genişlemeci maliye politikasına duyarlılığının kaybolduğu ve kurların mevcut iktisadi rasyoneller dışında hareketler arz ettiği bir ortamda krizi aşmaya yönelik olan başarı olasılığı düşük olarak algılanmaktadır. Ayrıca, özellikle maliye politikası paketlerinin başarısı için bazı temel özelliklere ek olarak küresel ölçekte maliyetin azaltılabilmesi için bir çeşit uluslararası kolektif bir çabanın önemi çeşitli kurumlarca ifade edilmektedir.

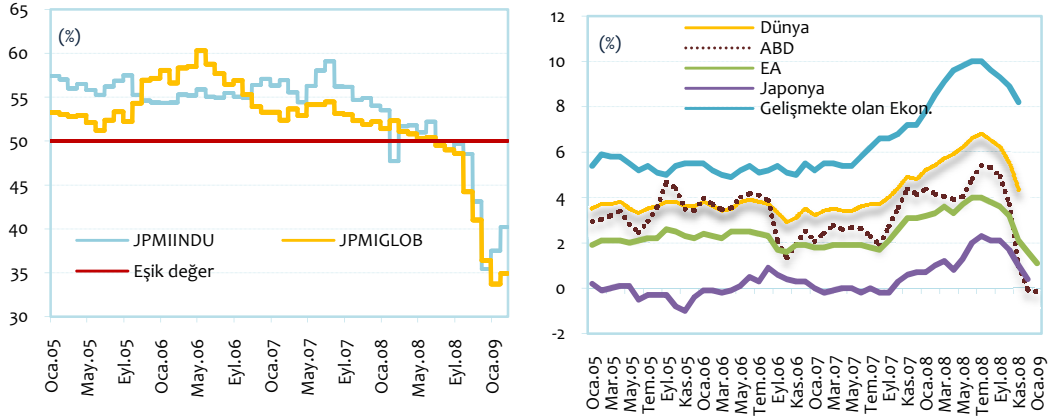
Grafik 1.1-2: İşsizlik Oranları

Kaynak: Bloomberg, IMF ve TÜİK

Dünya ölçeğinde aylık sanayi üretiminin izlenmesinde kullanılan JPMI, 2008 Ekim ayında daha da gerilemiştir. Bu durum, finansal krize ek olarak ekonomik aktiviteye ilişkin güven kaybından kaynaklanmaktadır. Endeks, eşik değer olan 50'nin altında devam etmektedir. Küresel enflasyonist baskılar ise özellikle ürün fiyatlarındaki gerilemeye ve ekonomik yavaşlamaya bağlı olarak azalmıştır. Ürün fiyatlarındaki gerilemede, zayıflayan küresel talebin etkisi söz konusudur. OECD alanında tüketici fiyatları 12 aylık artış hızları incelendiğinde, Ekim ayında, artışın bir önceki ayın altında, %4,5 seviyesinde gerçekleştiği görülmektedir.

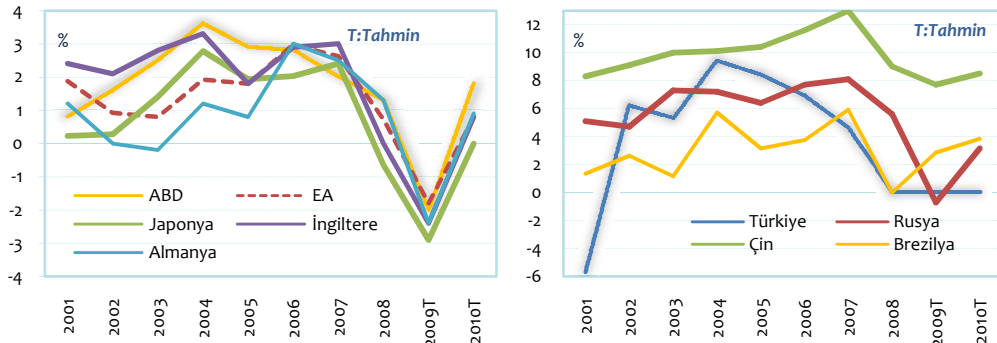
Grafik 1.1-3: JPMorgan GLB, INDU ve Seçilmiş Bölgeler İçin 12 Aylık TÜFE Değişimleri

Kaynak: Bloomberg, IMF ve Eurostat

ABD'de, GSYH 2008 yılının son çeyreğinde de %6,2 oranında daralmıştır. Böylece 2008 yılının tamamında toplam GSYH küçülmesi %1,1 olarak gerçekleşmiştir. Özellikle yılın son çeyreğindeki daralma, öngörülenden (Bureau of Economic Analysis tahmini %-3,8) çok daha hızlı bir düşüş gerçekleşmiştir. ABD'de toplam nihai talepteki daralma artarak devam ederken, daha önceki çeyreklerde görece olumlu katkıda bulunan dış ticaretin de, azalan dış talep ve daralan ihracat hacmi sonucunda, büyümeye katkısının negatif olduğu görülmektedir. Bu dönemde özel tüketim harcamalarındaki gerileme devam etmiştir (%-4,3). Konut ve konut dışı yatırım harcamaları ise aynı dönemde, sırasıyla, %22,2 ve %21,1 oranında azalmıştır. Bu dönemde de devam eden gelir ve servet düzeyindeki gerileme, düşük tüketici güveni ve işgücü piyasasındaki zayıflıklar, genel ekonomik görünümün bozulmasına yol açmaktadır.

Grafik 1.1-4: Seçilmiş Ülkeler İtibarıyla Büyüme Tahminleri

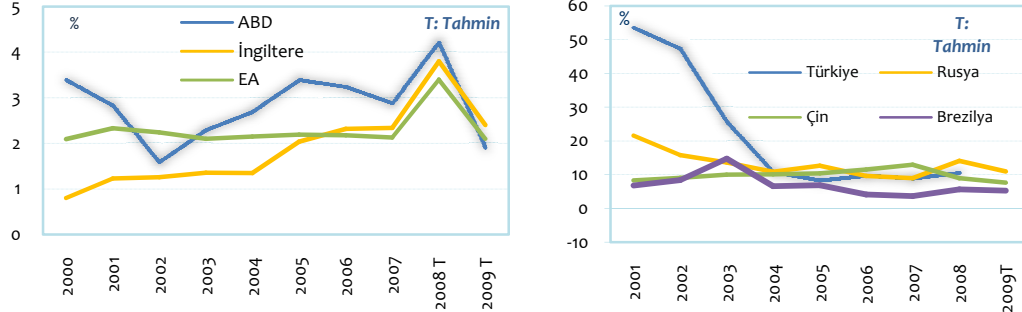

Kaynak: Bloomberg

ABD'deki bu bozuk ekonomik görünümün düzeltilebilmesi ve ekonominin yeniden canlandırılabilmesine yönelik olarak "Obama Planı" olarak adlandırılan "ABD İyileştirme ve Yeniden Yatırım Planı-American Recovery and Reinvestment Plan" yasalaşmıştır. Toplam 825 milyar dolar tutarında bir ekonomik canlandırma paketi olan bu planda öncelik işgücü piyasalarına ve istihdama verilirken, yaşanan ekonomik konjonktürde olası istihdam kaybının en azda tutulmaya çalışıldığı görülmektedir. Ayrıca plan, öncelikli yatırım alanları belirleyerek, ABD ekonomisinin 21. yüzyıla hazırlanması amaçlamaktadır. Bu alanlar; temiz etkin ve ulusal enerji, ekonominin bilim ve teknoloji ile dönüştürülmesi, yol, köprü, transit ve su yollarının modernizasyonu, 21. yüzyıl için eğitim, daha yüksek ücret ve yeni istihdam için vergi indirimleri,

sosyal güvenlik ve sağlık maliyetlerinin azaltılması, daralmadan zarar gören çalışanlara yardım ve kamu istihdamının ve temel hizmetlerin korunması olarak belirlenmiştir.

Grafik 1.1-5: Seçilmiş Ülkeler İtibarıyla TÜFE Enflasyonu Tahminleri

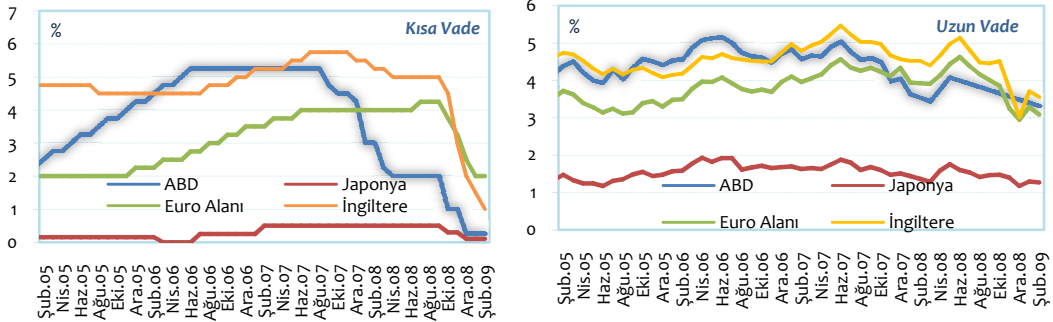
Kaynak: Bloomberg

ABD'de fiyat gelişmeleri incelendiğinde, 2008 Aralık ayında yıllık tüketici fiyatlarının %0,1 oranında azaldığı görülmektedir. Bu artışla, yıllık ortalama tüketici fiyatları enflasyonu %3,8 düzeyinde gerçekleşmiştir. Halen fiyat gelişmeleri %2-3 aralığında olan uzun dönem ortalamalarının üzerinde olmakla birlikte enerji fiyatlarındaki gevşeme genel fiyat gelişmelerine belirgin bir biçimde yansımaya başlamıştır. Toplam talepteki gerileme de bu eğilime destek vermektedir. 2008 yılı Aralık ayında gıda ve enerji hariç tüketici fiyatları enflasyonu yıllık ortalamanın 0,5 puan altında %1,8 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Fed, 28 Ocak 2009 toplantısı ile faiz oranlarını değiştirmeyerek %0,25 seviyesinde bırakmıştır (en son indirim 16 Aralık 2008 tarihindeydi %0,25). Bu, özellikle Fed'in geleneksel olmayan politika araçlarıyla piyasaya likidite temin etme ve destekleme konusunda kararlı olduğunun bir işareti olarak algılanmaktadır.

Finansal kesimden kaynaklanan sıkıntıların, reel kesime yayılmasıyla birlikte Euro Alanı ekonomik aktivitesi de belirgin bir biçimde yavaşlamıştır. Sanayi üretimine ilişkin göstergeler 2008 yılının son döneminde derin bir daralmaya işaret etmektedir. Bu eğilimin, bölge ve küresel ekonomideki gelişmelere bağlı olarak 2009 yılının ilk yarısında da sürmesi beklenmektedir. Ancak, aynı zamanda ürün fiyatlarındaki gerilemenin reel harcanabilir geliri ve dolayısıyla tüketimi desteklemesi öngörülmektedir. Ayrıca ECB, başta "Avrupa Ekonomik İyileşme Planı (AEİP)-European Economic Recovery Plan" olmak üzere açıklanan programlarla ileriki dönemlerde ekonomide görece bir toparlanma da beklenmektedir. Avrupa Birliği için açıklanan AEİP iki ana unsurdan oluşmaktadır. Bunlardan ilki güveni artırmak ve talebi güçlendirmek için ekonomiye alım gücü enjeksiyonu, ikincisi de AB'nin uzun dönem rekabet gücünün güçlendirilmesi için doğrudan kısa dönemli tedbirler olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede özellikle Euro Alanı için 2009 yılının ikinci yarısından itibaren özel tüketim ve yatırım harcamalarının artırılması önem kazanmaktadır. Nitekim önümüzdeki dönemde büyümeye ilişkin riskler hala yüksek olup, küresel ekonominin genel eğilimlerinin belirleyici olacağı ifade edilmektedir. Euro Alanı GSYH'si, 2008 yılının ikinci ve üçüncü çeyreğinde üst üste %0,2 oranında küçülmüştür. Bu gelişmede neredeyse tüm küresel ekonomilerde olduğu gibi yurtiçi talepteki daralma belirleyici olmuştur. Ayrıca 2008 yılının üçüncü çeyreğinde net ihracatın büyümeye katkısı negatif olmuştur. IMF'nin Euro Alanı revize büyüme tahminlerine bakıldığında, 2008 ve 2009 yılları için sırasıyla, negatif %2 ve %0,2 seviyesine çekildiği görülmektedir. Euro Alanı fiyat gelişmelerine bakıldığında ise HCIP enflasyonunun, 2008 Aralık ayında %1,6'ya, Ocak 2009'da da %1,1'e gerilediği görülmektedir. Fiyat artışlarının ürün ve enerji fiyatlarındaki gerilemeye paralel olarak 2008 yıl ortasındaki tepe noktasından sonra kararlı bir biçimde hız kaybettiği görülmektedir. ECB, faiz oranlarındaki indirime 2009 yılının başında da devam etmiştir. 15 Ocak 2009 tarihinde 50 baz puanlık bir indirim ile faizler %2'ye çekilmiştir. Ancak, 20 Şubat 2009 tarihindeki toplantı sonucu ECB faiz oranlarında bir değişime gitmemiştir. Ayrıca, ECB 2008 yılsonunda diğer merkez bankaları ile birlikte 2009 yılının ilk yarısında ABD doları likidite desteği konusundaki programını açıklamıştır.

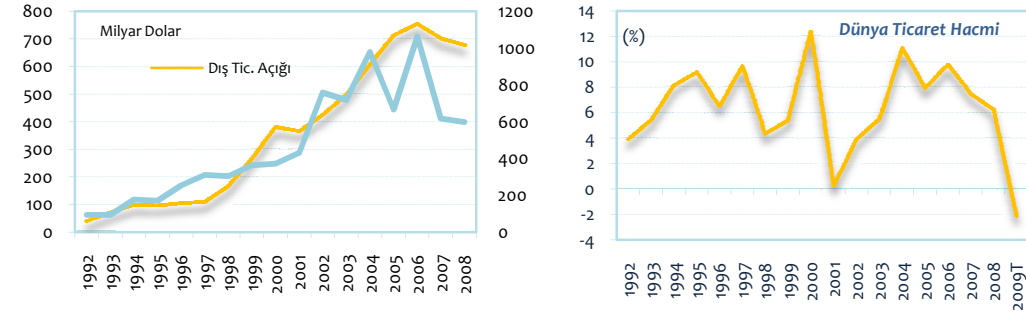
Grafik 1.1-6: Kısa Vadeli ve Uzun Vadeli Faiz Oranları

Kaynak: Bloomberg

ECB'nin Euro Alanına ilişkin öngörülerinde temel risklerin yanı sıra, özellikle küresel makro dengesizliklerin giderilmesi sürecinde ek istikrarsızlıkların olabileceğine dikkat çektiği görülmektedir. Özellikle ABD'nin dış ticaret açığının azalan sermaye akımlarına rağmen yüksek düzeyde seyretmesi ve hanehalkı ve şirketler kesimi bilançolarındaki bozulmanın yüksek boyutlarda olması bu hususlarda karamsarlığı artırmaktadır.

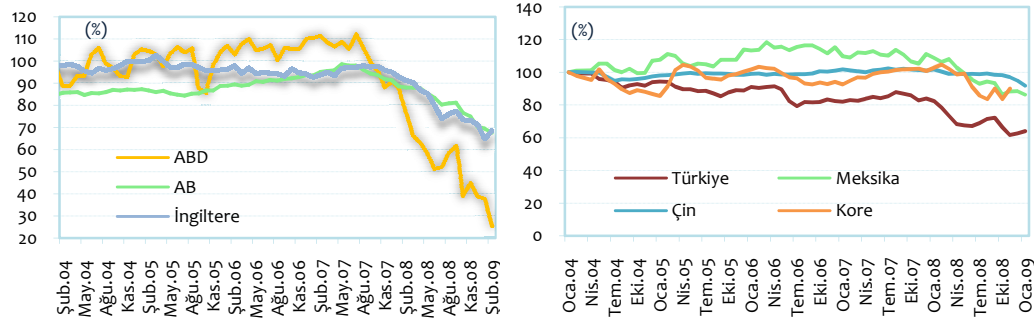
Grafik 1.1-7: ABD Dış Ticaret Açığı, Net Sermaye Girişi ve Dünya Ticaret Hacmi Genişlemesi

Kaynak: Bureau of Economic Analysis, ABD Hazinesi ve Dünya Bankası

Japonya'da ekonomik aktivitedeki yavaşlama son dönemde daha da hızlanırken, enflasyondaki aşağı yönlü eğilim devam etmektedir. 2008 yılının üçüncü çeyreğindeki GSYH daralması %1,8'den %2,3'e revize edilirken son çeyrekteki mevsimsel düzeltilmiş yıllık ortalama küçülme %12,7 gibi çok keskin biçimde gerçekleşmiştir. Bu daralma 1974 petrol şoku dönemindeki %13,1 düzeyindeki daralmadan sonra en derin daralma olarak ifade edilmektedir. Bu durum özellikle ihracat performansındaki belirgin yavaşlamanın bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca yatırım ve tüketim harcamalarındaki gerileme de etkisini sürdürmektedir. BoJ, bu dönemde şirketler kesimine yönelik desteklerini artırırken, faiz oranlarını 22 Ocak 2009 tarihindeki toplantısında da değiştirmeden %0,1 düzeyinde tutmuştur. Ekonomik aktivitenin bu derece yavaşladığı ve talebin düşük düzeyde devam ettiği Japonya'da enflasyon oranlarındaki gerileme de devam etmiş ve Ocak 2009 itibarıyla %0 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 1.1-8: Tüketici Güven Endeksleri

Kaynak: Reuters

Çin'de ekonomik büyüme 2008 yılının üçüncü ve dördüncü çeyreğinden itibaren görece olarak hız kaybetmeye başlamış ve söz konusu dönemlerde GSYH büyümesi sırasıyla %9 ve %6,8 olarak gerçekleşmiştir. Büyümedeki gerilemenin ardında dış talepteki daralma ve yurt içi gayrimenkul piyasasındaki düşüş yer almaktadır. Ayrıca ihracat performansındaki gerileme firma gelirlerinde de belirgin bir gerilemeye neden olmuştur. Aralık 2008 itibarıyla tüketici fiyatları enflasyonu %1,2'e gerilemiştir.

Tablo 1.1-1: Seçilmiş Ülkelere İlişkin Merkez Bankası Faiz Oranı 2005-2008 Öngörülleri

%	ABD	İngiltere	Japonya	EA	Türkiye	G.Afrika	Brezilya	Hindistan	Çin
2001	1,75	4,00	0,15	3,25	59,00	9,50	19,00	6,5	5,85
2002	1,25	4,00	--	2,75	44,00	13,50	25,00	5,5	5,31
2003	1,00	3,75	--	2,00	26,00	8,00	16,50	4,5	5,31
2004	2,25	4,75	--	2,00	18,00	7,5	17,75	4,75	5,58
2005	4,25	4,50	--	2,25	13,50	7,00	18,00	5,25	5,58
2006	5,25	5,00	0,25	3,50	17,50	9,00	13,25	6,00	6,12
2007	4,25	5,50	0,50	4,00	15,75	11,00	11,25	6,00	7,47
2008	0,25	2,00	0,1	2,50	15,00	11,5	13,75	5,00	5,31
2009 T	0,25	0,5	0,00	1,17	12,75	8,75	11,25	4,25	--

Kaynak: Bloomberg

Latin Amerika'nın birçok ülkesinde de ekonomik faaliyet yavaşlamaya devam etmiştir. Brezilya'da 2008 Kasım ayı itibarıyla yıllıklandırılmış sanayi üretim endeksi %6,2 oranında gerilerken, tüketici fiyatları enflasyonu görece olarak yüksek seviyesini korumuştur (%6,4). Arjantin'de sanayi üretimi yılsonunda %2,8 oranında artarken, tüketici fiyatları artış hızı %7,2 düzeyinde gerçekleşmiştir. Meksika'da ise ekonomik aktivitedeki yavaşlama devam etmiş ve Kasım 2008 itibarıyla sanayi üretimi bir önceki yılın aynı dönemine göre %5,4 oranında azalmıştır. Ayrıca Aralık 2008 itibarıyla TÜFE artışı görece hız kazanmış ve %6,5'e yükselmiştir. Latin Amerika'daki ekonomik yavaşlamanın yanında enflasyon oranlarındaki katılık dikkat çekicidir. Özellikle sıkı para politikası uygulaması ile enflasyonla mücadele ihtimalinin ise zayıfladığı görülmektedir.

Tablo 1.1-2: Seçilmiş Ülkelere İlişkin Cari İşlemler Dengesi/GSYH Oranı 2005-2008 Öngörülleri

	ABD	İngiltere	Japonya	EA	Türkiye	Rusya	Brezilya	Hindistan	Çin
2001	-3,80	-2,07	2,14	-0,35	--	11,13	-4,14	0,32	1,31
2002	-4,41	-1,73	2,88	0,67	--	8,51	-1,21	1,56	2,44
2003	-4,78	-1,61	3,22	0,30	--	8,15	0,73	1,64	2,80
2004	-5,35	-2,1	3,74	0,78	--	9,98	1,78	0,12	3,55
2005	-5,87	-2,61	3,64	0,19	--	11,11	1,57	-1,45	7,06
2006	-5,98	-3,41	3,91	0,07	--	9,47	1,27	-1,20	9,31
2007	-5,30	-2,82	4,81	0,41	--	5,84	0,13	-1,13	10,50
2008	--	--	--	--	-7,45	--	--	--	--
2009 T	-3,35	-2,40	3,5	-0,35	-6,50	0,35	-2,20	--	6,45
2010 T	-3,50	-2,20	--	-0,3	-5,50	0,05	-2,10	--	5,1

Kaynak: Bloomberg

Rusya'da büyüme oranı yavaşlamasına rağmen, yüksek seviyesini korumuştur. 2008 yılının tamamında GSYH büyümesinin bir önceki yıl seviyesi olan %8,1'den %5,6'e gerilediği tahmin edilmektedir. Ayrıca 2008 yılında enflasyondaki artış da dikkat çekmektedir (%14,1). Küresel ölçekte enerji fiyatlarındaki gerileme Rusya'yı olumsuz etkilerken, IMF 2009 yılında Rusya ekonomisinin %0,7 oranında küçüleceğini ve 2010 yılın da ancak %1,3 düzeyinde bir oranla büyüyebileceğini öngörmektedir.

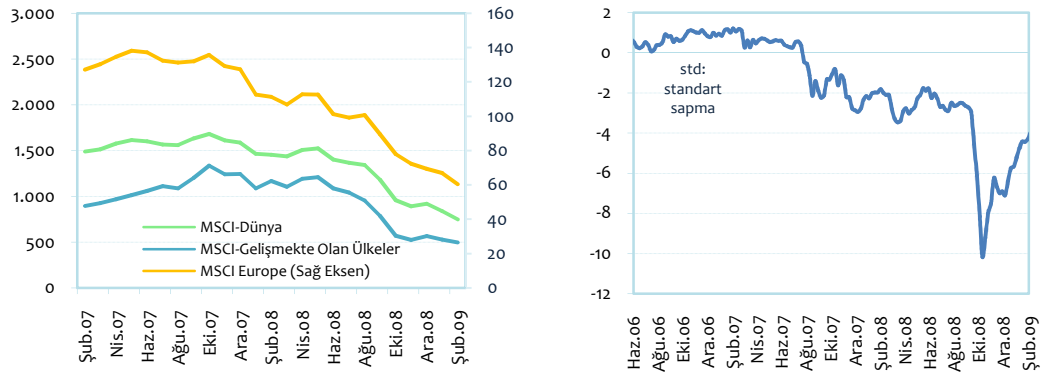
Küresel ölçekte açıklanan büyüme, üretim ve istihdam verileri, ekonomik krizin öngörülenden daha derin olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca, söz konusu verilerdeki bozulmalar tüketici ve yatırımcı güvenini daha da sarsmaktadır. Genel görünümdeki bu bozulmaya ek olarak, açıklanan ekonomik destek paketlerin yeterliliği ve ulusal ve uluslararası ölçekte koordinasyonu konusunda şüphelerin oluşması başta kurlar olmak üzere nominal göstergelerdeki oynaklıkları artırmaktadır. Bu gelişmeler dünyada mal ve sermaye hareketlerini doğrudan olumsuz etkilemektedir. Sonuç olarak, küresel makro dengesizliklerin olduğu bir dönemde, halihazırda yükselmiş olan korumacı politika uygulamalarına gidilmesi riskini daha da artırmaktadır.

1.1.2 Finansal Piyasalardaki Gelişmeler

2007 yılında ilk olarak finansal piyasalarda bir dalgalanma olarak başlayan hareket, daha sonra sorunun reel ekonomiye bulaşarak, tüm piyasaları etkileyen bir krize dönüşmüştür. İlk aşamada finansal piyasalarda bir ani çöküşün önüne geçilmiştir. Ancak, krizin öngörüldüğünden daha derin ve yaygın bir hal alması, alınan tedbirlere rağmen finansal piyasalardaki olumsuz görünüm sürmektedir.

MSCI Dünya, Avrupa ve Gelişmekte Olan Ülkeler Endeksinde küresel bazlı talep daralmasının firma gelir projeksiyonlarına yansıdığı ve değer kayıplarının devam ettiği görülmektedir. ABD finansal piyasaları için Bloomberg tarafından hazırlanan "finansal durum" endeksinde ise Eylül-Ekim döneminde yaşanan düşüş, açıklanan tedbirlerle geçici olarak yerini bir artışa bırakmıştır. Ancak, küresel finansal sistemin en önemli bölgesi olarak değerlendirilen ABD'de görünümün olumluya döndüğünü ifade etmek henüz mümkün değildir.

Grafik 1.1-9: MSCI ve Bloomberg Finansal Durum Endeksleri

Kaynak: Bloomberg

Bu ana eğilimler çerçevesinde ülkeler itibariyle hisse senedi piyasalarına bakıldığında 2008 yılının büyük kayıplarla sonuçlandığı görülmektedir. 2008 yılının ikinci yarısından itibaren ulusal ölçekte alınmaya başlanan tedbirlerin piyasalara etkileri geçici ve/veya kısmi olmuştur. Yılsunu itibariyle ülke borsalarında dolar bazında yaşanan kayıplar ciddi boyutlara ulaşmış ve en büyük kaybı %-67 ile İrlanda borsası yaşamıştır. Finansal piyasalardaki gelişmelerde özellikle küresel ekonomik görünümündeki olumsuzluk ve dünya ticaret hacmindeki daralma ile birlikte, firmaların gelir öngörülerinin revize edilmesi ve bilanço yapılarındaki bozulma belirleyici olmaktadır.

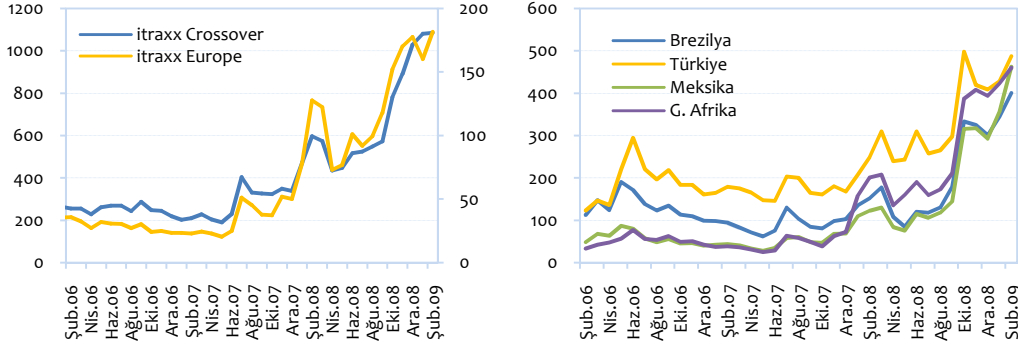
Tablo 1.1-3: Bazı Borsalarda 2009 Şubat İtibariyle Yıllık Değer Kayıpları

Ulusal Para Birimi Cinsinden	ABD Doları Cinsinden	
(%)	Aralık 07-Aralık 08	Aralık 08-Şubat 09
DJI	-33,8	-19,5
Meksika. Borsa	-24,2	-20,7
Brezilya	-41,2	1,7
Japonya Nikkei	-42,1	-14,6
DAX-Almanya	-40,4	-20,1
Euronext 150	-48,9	-5,6
İrlanda	-66,2	-11,5
Macaristan BUX	-53,3	-16,8
İMKB-100	-51,6	-10,6
Çin Shanghai	-65,4	14,4

Kaynak: Bloomberg

Özellikle gelişmiş ülke hisse senedi piyasalarında, yukarıda belirtilen temel ekonomik sorunlara ek olarak finansal kuruluşların sorunlu aktiflerinin çözülmesine yönelik stratejilerdeki belirsizlikler düşüşün 2009 yılında da devam etmesine neden olmaktadır. Ayrıca kamu müdahalelerinin devam ediyor olması sektörel farklılaşmalara ve ek belirsizliklere yol açarken, BIS, hisse senedi piyasasında, fiyat-kazanç oranlarının tarihi en düşük seviyelere inmiş olduğunu ifade etmektedir.

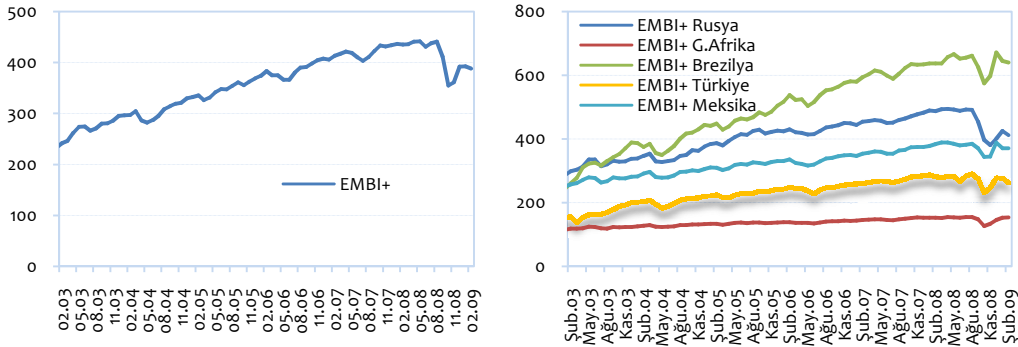
Grafik 1.1-10: İTraxx Endeksleri ve CDSler

Kaynak: Bloomberg

Şubat ayı itibarıyla en yüksek seviyelerine ulaşmış olan İTraxx endeksi ülkeler açısından hala büyük risklerin bulunduğunu göstermektedir. Açıklanan tedbir paketlerinin kamu maliyesine getirdiği yeni yükler, risklilik oranlarının yukarıda kalmasına yol açmıştır. ABD seçimlerinin olumlu etkisi ve açıklanan yeni kurtarma paketi, piyasaların risk algılamasını da yeterli düzeyde değiştirememiştir. Küresel ekonomik koşullara ilişkin belirsizliğin devam etmesi, CDS endekslerinin yüksek seviyelerdeki seyrine neden olmaktadır. Ayrıca, genel olarak gelişmekte olan ekonomilerin para birimlerinde gözlenen değer kaybı, enerji ve mal fiyatlarındaki gerilemenin yarattığı rahatlamanın genel fiyat seviyesi üzerine yansımaları engellemektedir.

Grafik 1.1-11: EMBI Genel ve Seçilmiş Ülkeler

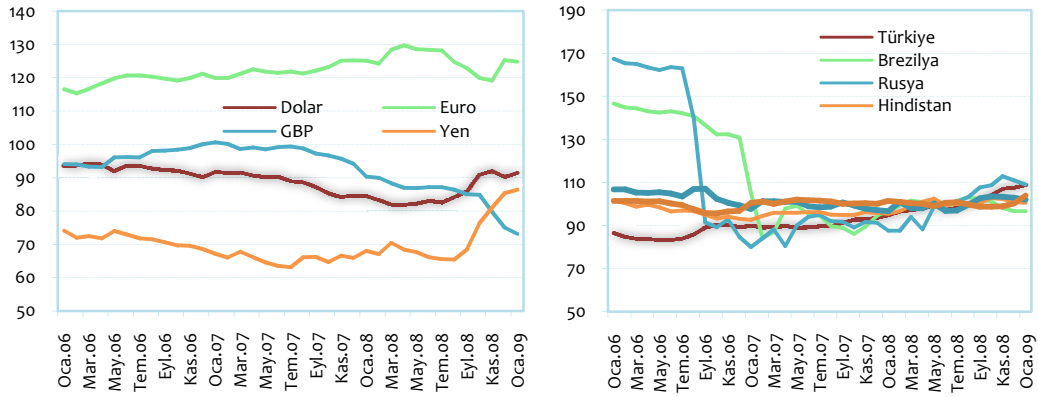

Kaynak: Bloomberg

Küresel krizin bono spreadlerine yansıması görece yavaş olmuştur. EMBI-Genel endeksinde 2008 yılı Eylül ve Ekim aylarında yaşanan düşüş sonraki dönemde devam etmemiş, kısmi yükselmenin ardından normal seyir takip etmiştir. Gelişmelerdeki ani değişimlere rağmen bono fiyatlarındaki seyrin daha ılımlı olduğu gözlemlenmektedir. Bu durum gelişmekte olan ülkelerde hükümetler tarafından alınan diğer para ve mali politika tedbirlerinin yanı sıra faiz indirimlerinin bono spreadlerine görece olumlu yansıdığını göstermektedir. Ancak yukarıda da belirtildiği üzere, gelişmekte olan ülkelerin para birimlerinin başta dolar olmak üzere diğer para birimleri karşısında değer kaybetmesi, bu ülkelerin dış borç durumuna yönelik kaygıları artırmaktadır. Bu durumda ülke spreadlerinde kaygı düzeyine göre bir farklılaşma yaşanmasına yol açmaktadır.

Küresel finansal piyasalarda başta bankacılık olmak üzere finansal aracı kuruluşlarının yüksek zararlar açıklamaları ve sermaye yapılarındaki bozulma sonucu, finansal piyasalardaki normalleşme gecikmektedir. Bu durum küresel ölçekte kredi akışının sınırlanmasına ve diğer finansal piyasaların buna bağlı olarak zayıflamasına neden olmaktadır. Nitekim hisse senedi piyasalarında değer kayıpları devam ederken, bono piyasasında da spreadler yüksek seviyelerini korumaktadır.

Grafik 1.1-12: BIS Reel Kur Endeksleri

Kaynak: BIS

Döviz kurularındaki gelişmeler incelendiğinde, özellikle gelişmiş ekonomilerin uygulayacağı iktisat politikalarının daha önem kazandığı görülmektedir. Krizin ilk aşamalarında yoğun likidite desteği ile finansal piyasalarda olası bir çöküşün önüne geçilmiştir. Ancak, başta gelişmiş ekonomiler olmak üzere yaşanan kredi sıkışıklığına ek olarak oluşan talep eksikliği sanayi üretimini etkiler hale gelmiştir. Bu çerçevede açıklanan politikaların ve/veya paketlerin kurlar üzerinde etkili olduğu görülmektedir. BIS tarafından hazırlanan reel efektif kur endeksleri incelendiğinde, ABD dolarının yılın üçüncü çeyreğinden bu yana değer kazandığı görülmektedir. Bu eğilim, özellikle Obama Planı olarak anılan AEİP sonrası belirginleşmiştir.

Gelişmekte olan ülkelere bakıldığında Ruble ve TL değer kazanmaya devam ederken, Brezilya para birimi real de yeniden değer kaybetmiştir.

Nominal kurlardaki son gelişmeler incelendiğinde ise oynaklığın sürdüğü, euro ve İngiliz sterlini karşısında ABD dolarının yılbaşından bu yana değer kazandığı görülmektedir. Ayrıca bu dönemde gelişmekte olan ülke kurlarına bakıldığında, Çin haricinde tüm ülkelerin para birimleri nominal olarak değer kaybetmiştir.

Tablo 1.1-4: Seçilmiş Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülke Kurları

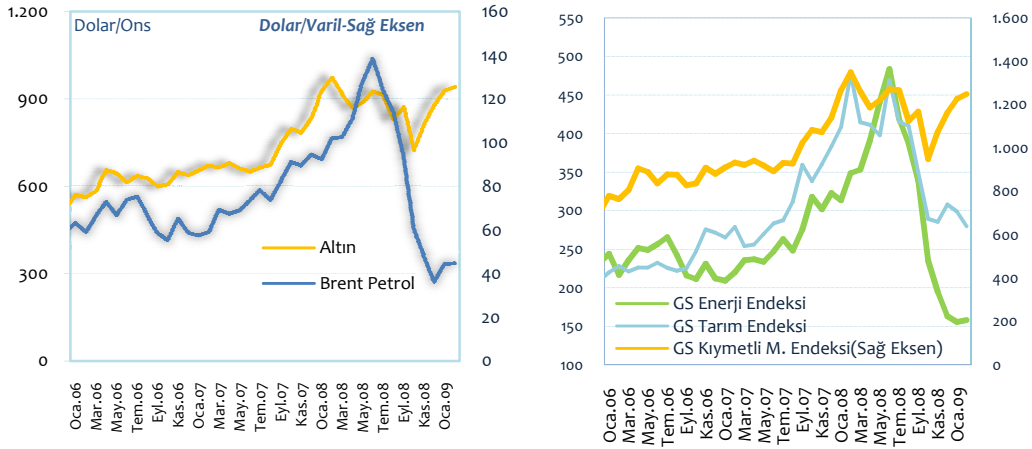
Gelişmiş Ülkeler

Ülke	Aralık 2007	64 Gözlem (hafta sonu)	3 Mart 2009	En Düşük	En Yüksek
Euro Alanı	1,47		1,27	1,15	1,71
Japonya	112,79		97,96	1,56	2,47
İngiltere	1,99		1,43	144,26	237,92

Gelişmekte Olan Ülkeler

Ülke	Aralık 2007	64 Gözlem (hafta sonu)	3 Mart 2009	En Düşük	En Yüksek
Türkiye	1,17		1,79	1,15	1,79
Brezilya	1,78		2,38	1,56	2,47
Macaristan	172,66		247,69	144,26	247,69
Rusya	24,45		35,74	23,22	36,20
Çin	7,30		6,84	6,82	7,30
Hindistan	39,44		51,69	39,30	51,69
G. Afrika	6,83		10,47	6,76	11,10

Grafik 1.1-13: Ürün Fiyat Endeksleri

Kaynak: Dünya Bankası ve Reuters

Küresel krizin etkilerinden biri de ürün fiyatlarındaki artış eğiliminin sona ermesidir. Son beş yıllık dönemde (2003-2008) keskin bir biçim de artan ürün fiyatları küresel canlanmaya paralel bir seyir izlemiştir. Talep yönlü bu baskıya ek olarak artan jeopolitik riskler ve siyasal belirsizlikler, ürün fiyatlarının nispi artışını hızlandırmıştır. Ayrıca bu dönemdeki görece gevşek para ve maliye politikası uygulamaları talep yönlü baskının artmasına katkı sağlamıştır.

2003-2008 döneminde, başta petrol olmak üzere enerji ve metal sektörlerinde talep baskısının yanı sıra arz sıkıntılarının olması fiyatların çok hızlı yükselmesine yol açmıştır. Buradaki en temel gelişmelerden biri olarak eski Sovyet bloğu ülkelerindeki atıl kapasitenin pazara girmesiyle fiyatların görece kontrol altında tutulması ifade edilmektedir.

Tarımsal ürünlerde ise gıda temelli talebin görece bir istikrarlı yapı arz etmesinin yanı sıra özellikle bio-yakıt talebindeki artış, ürün çeşitliliğinin değişmesine ve arzın bir bölümünün bu alana tahsis edilmesine neden olmuştur. Ayrıca yüksek girdi maliyetleri (enerji ve gübre gibi) tarımsal ürün fiyatları üzerinde baskı oluşturmuştur.

Ancak, küresel ekonomik aktivitedeki yavaşlama tüm ürün fiyatlarının gevşemesine yol açmaktadır. Ayrıca Dünya Bankası orta ve uzun vadeli dönemde küresel nüfus artışındaki yavaşlama ve dünya hâsılasındaki artış hızının azalmasıyla birlikte talep baskısının azalacağını öngörmektedir. Başta Çin olmak üzere gelişen ekonomilerde etkinliğin artmasıyla birlikte metallere yönelik talebin de düşmesi beklenmektedir. Enerji açısından durum değerlendirildiğinde ise, orta ve uzun vadede otomotiv endüstrisinin teknolojik değişimlerinin belirleyici olacağı ifade edilmektedir.

Ürün ve enerji fiyatları açısından mevcut konjonktür incelendiğinde petrol fiyatlarının Ocak ve Şubat 2009 itibarıyla görece bir artış içerisinde olduğu ve Şubat ayı sonunda Brent petrolünün varil fiyatı 44,56 dolara yükseldiği görülmektedir. Bu fiyat düzeyi, yılsonuna göre %23,2'lik bir artış ifade etmektedir (Brent petrolünün 2008 yılında tamamında varil fiyatındaki düşüş %61,6 düzeyinde gerçekleşmiştir.). 2009 yılı başındaki bu artış, OPEC üyelerinin anlaşmaya varılmış üretim kısıtlamalarına gitmelerinin bir yansıması olarak değerlendirilmektedir. Talep tarafında ise, özellikle gelişmekte olan ekonomilerde de ekonomik aktivitede gözlenen yavaşlamaların fiyatları baskı altına tuttuğu görülmektedir.

Enerji dışı ürün fiyatlarında da 2009 başında itibaren az da olsa bir artış izlenmektedir. Goldman-Sachs kıymetli maden fiyat endeksi incelendiğinde 2008 yılının son çeyreğinden itibaren güçlü bir artış görülmektedir. Ancak tarım fiyatlarındaki gerileme azalarak da olsa devam etmektedir.

1.2 Ulusal Ekonomik Görünüm

Küresel kredi krizinin derinleşmesini takiben başta ABD olmak üzere diğer gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerde alınan önlemlere rağmen global krizin yansımaları tüm dünyada devam etmektedir. Krizin dip noktasına inip inmediği hususu ise belirsizliğini korumakta ve uluslararası kırılgan makroekonomik ortam varlığını sürdürmektedir. Bu çerçevede oluşan dışsal şokların yansımaları Türkiye ekonomisi de etkilemektedir ve kesintisiz 27 çeyrekten devam eden büyüme eğilimi, 2008 yılının dördüncü çeyreği itibarıyla sonlanmıştır. Ancak, 2008 yılının son çeyreğindeki %6,2 oranındaki küçülmeye rağmen 2008 yılında %1,1'lik ılımlı bir büyüme elde edilmiştir.

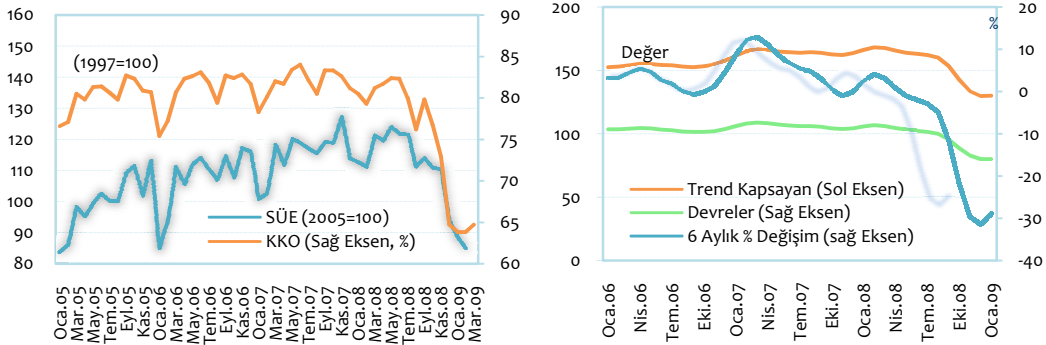
Tablo 1.2-1: GSYİH ve Başlıca Bileşenlerinin Reel Büyüme Hızları

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
GSYİH	5,3	9,4	8,4	6,9	4,7	1,1
Tarım	2,2	2,7	6,6	1,3	7,0	4,1
İmalat Sanayi	8,4	11,9	8,2	8,4	5,6	0,8
İnşaat	7,8	14,1	9,3	18,5	5,7	7,6
Top. ve per. ticaret	11,4	13,8	9,5	6,3	5,7	0,9
Mali A. krlş. faaliyetleri	5,1	14,0	13,6	14,0	9,8	9,1

Not: Kırmızı renkli veriler negatif değerlerdir.

2008 yılının geneli özellikle inşaat sektörü açısından keskin bir daralma ile sonuçlanmış, imalat sanayindeki hafif büyüme ise küresel krizin etkilerinin henüz hissedilmediği ilk üç dönemdeki performans sayesinde elde edilmiştir. Tarım sektörünün görece daha yüksek büyümesi, 2008 yılının %1,1 büyüme ile sonuçlanmasına yardımcı olmuştur. Yılın genel görünümünü bozan unsur ise krizin derinleşmeye başladığı dördüncü çeyrek. 2008 yılının dördüncü çeyreğinde görülen %6,2'lik küçülmeye inşaat, imalat sanayi, toptan ve perakende ticaret ile ulaştırma faaliyet kollarında görülen negatif büyümeler belirleyici olmuştur. Özellikle sanayi üretimine ilişkin 2009 yılının ilk çeyreğinde ortaya çıkan veriler sebebiyle söz konusu yılın da daha iyi bir performansla sonuçlanması beklenmemektedir. Dolayısıyla, küresel mali krizin tüm dünyada yarattığı güvensizlik ortamının bulaşıcı etkilerinin 2009 yılı boyunca gelişmekte olan ekonomilere yönelmesi ihtimali halâ bulunmaktadır.

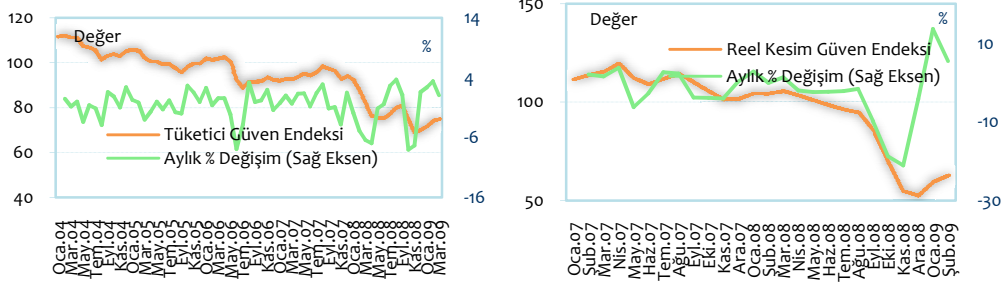
Grafik 1.2-1: Sanayi Üretim Endeksi, Kapasite Kullanımı ve TCMB Öncü Göstergeler Endeksi

Kaynak: TÜİK

Büyümenin belirleyicilerinden olan toplam sanayi üretim endeksi (2005=100) ve cari dönem üretimi hakkında önemli bir gösterge olan imalat sanayi kapasite kullanım oranına bakıldığında, sanayide ciddi üretim düşüşü gözlenmektedir. Nitekim bir önceki yılın aynı dönemine göre toplam sanayi üretim endeksi 2009 yılının Şubat ayında %23,7 düşüş gösterirken, Mart 2009'da kapasite kullanım oranındaki azalış %20,3 ile benzer bir görünüm arz etmektedir. Buna ilaveten, TCMB bileşik öncü göstergeler endeksinin Ocak 2009 itibarıyla seyri de ekonomik faaliyetlerin 2009 yılının ilk döneminde canlanacağına dair bir bilgi sunmamaktadır.

Grafik 1.2-2: Tüketici ve Reel Kesim Güven Endeksleri

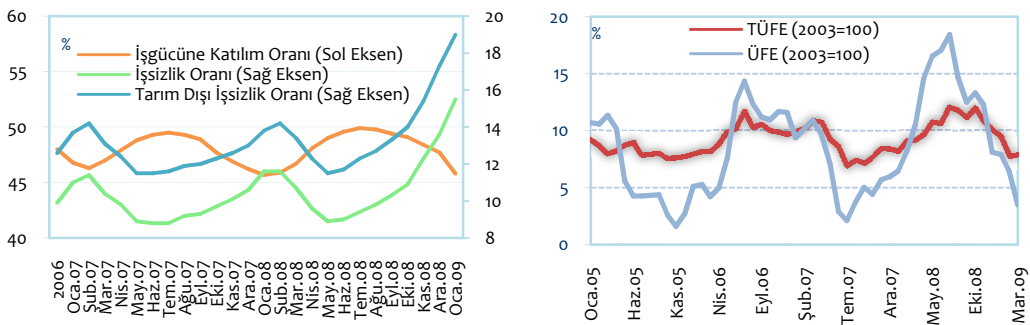

Kaynak: TÜİK, TCMB

Öte yandan, tüketici güvenindeki kötümser eğilim (endeks Haziran 2006'dan itibaren 100 puanın altındadır) devam etmekte olup, güven endeksinin Kasım 2008 itibarıyla 69'a düşmesiyle birlikte tüketici güveni, son yıllardaki en olumsuz görünümüne sahip olmuştur. Ancak endeks, Aralık 2008-Mart 2009 döneminde ılımlı bir yükselme kaydetmiştir. Mart 2009'da tüketicinin kötümserlik algısında hafif bir azalış olmuştur. Ayrıca, önümüzdeki çeyrekte genel ekonomik faaliyetler açısından önemli bir talep artışı beklenmemektedir. Zira satın alma gücü açısından mevcut ve gelecek dönemin tüketiciler tarafından 2009 Ocak ayına göre daha uygun bulunmasına rağmen, dayanıklı tüketim malı, otomobil ve konut satın alma veya tüketimin finansmanı amacıyla borçlanma ihtimaline ilişkin endeks değerlerindeki artışlar Mart 2009 itibarıyla çok sınırlı kalmıştır. Buna karşın, reel kesimin ekonomi hakkındaki görüşlerini yansıtan reel kesim güven endeksindeki olumsuz gelişme yerini nispi bir iyileşmeye bırakmış ve Aralık 2008'de 52,3 puana kadar düşen endeks Şubat 2009'da 62,6 puana yükselmiştir. Reel kesimin beklentileri, uluslararası piyasalardan gelecek sinyaller ve yurtiçi gelişmelere bağlı olarak olumlu veya olumsuz bir seyrir alabilecektir.

Küresel finansal kriz tüm dünyada olduğu gibi reel sektöre sıçramış bulunmaktadır. Sanayi üretimi ve kapasite kullanımındaki hızlı düşüşler nedeniyle işgücü piyasasındaki durum kötüleşmektedir. Ekonomik aktivitenin görece canlı olduğu dönemlerde de katılan işsizlik oranı kriz sürecinde daha da negatif bir görünüm arz etmeye başlamıştır. Nitekim Ocak 2009'da %15,5 olarak gerçekleşen Türkiye genelinde işsizlik oranı, bir önceki aya göre 1,9 ve bir önceki yılın aynı dönemine göre 3,9 puan yükselmiştir. Özellikle imalat sanayi sektöründe işsizlik oranının artan hızda yükselmesi, hanehalkı kesiminin gelir yaratma kapasitesi açısından olumsuz bir gelişme olup, borçlu hanehalkının yükümlülüklerini yerine getirebilmeleri açısından risk teşkil etmekte, dolayısıyla bankacılık sektörünün taşıdığı kredi riskinin bir bileşeni olmaya devam etmektedir.

Grafik 1.2-3: İşgücü Göstergeleri ve Fiyat Endeksleri

Kaynak: TCMB, TÜİK

Öte yandan, gıda ve enerji fiyatlarındaki ivme, 2008 yılının başından itibaren enflasyon oranlarında yukarı yönlü bir harekete neden olmuş ve Temmuz 2008 itibarıyla yıllık tüketici enflasyonu %12,06 ile son dört yılın en yüksek değerine ulaşmıştır. Ancak, Temmuz 2008 itibarıyla, gıda fiyatlarının görünümü ve petrol fiyatlarının düşmesiyle enerji fiyatlarının azalma eğilimi göstermesi, takip eden aylarda genel fiyat seviyesindeki baskıyı azaltmıştır. Nitekim Ağustos 2008

itibarıyla tekrar düşmeye başlayan yıllık tüketici enflasyonu Şubat 2009'da tekrar tek haneli rakama inerek %7,7 olarak gerçekleşmiştir. Ancak söz konusu oran, Mart 2009'da ılımlı bir yükselişle %7,89'a çıkmıştır. Fiyatların düşüş eğilimine girmesi talep yavaşlamasının beklenen bir sonucu olarak ortaya çıkarken bazı sektörlerin üretimlerindeki olağanüstü azalış dikkat çekicidir. Mart 2009 itibarıyla bir yıl öncesine göre, binek otomobil üretiminde %42,9, kamyonet üretiminde %62,2 ve minibüs üretiminde %65,9 azalma yaşanması, başlıca dayanıklı tüketim mallarının üretiminde ve yurtiçi beyaz eşya satışlarında görülen yavaşlama eğilimi, toplam yurtiçi talebin ve üretimin zayıfladığına dair ek bilgi sunmaktadır.

Tablo 1.2-2: Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri

Milyon TL	2007	2008 Hedef	2008 Gerçekleşme	2008 Hed./Gerç. (%)	% Değişim 08/07
Bütçe Giderleri	204.068	222.553	225.967	101,5	10,7
Faiz Hariç Giderler	155.315	166.553	175.306	105,3	12,9
Personel Giderleri	43.569	48.672	48.825	100,3	12,1
Mal ve Hizmet Alımı	22.258	22.905	23.941	104,5	7,6
Diğer Kalemler	89.488	94.976	102.540	108,0	14,6
Faiz Giderleri	48.753	56.000	50.661	90,5	3,9
Bütçe Gelirleri	190.360	204.556	208.898	102,1	9,7
Genel Bütçe Gelirleri	184.803	199.411	202.790	101,7	9,7
Vergi Gelirleri	152.835	171.206	168.087	98,2	10,0
Vergi Dışı Gelirler	31.968	28.205	34.703	123,0	8,6
Özel Bütçeli İdarelerin Öz Gelirleri	3.792	3.417	4.369	127,9	15,2
Düzen. ve Denet. Kurum. Gelirleri	1.585	1.728	1.740	100,7	9,8
Bütçe Dengesi	-13.708	-17.997	-17.069	94,8	-24,5
Faiz Dışı Denge	35.045	38.003	33.592	88,4	-4,1

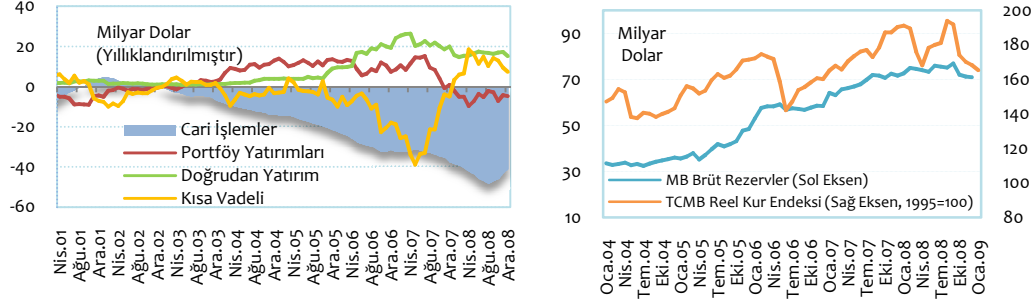
Kaynak: Maliye Bakanlığı

İktisadi faaliyetin yavaşladığı bir ortamda makroekonomik ve finansal istikrar açısından para politikası kadar önem taşıyan mali disiplin konusu, önümüzdeki dönemlerde daha önemli bir hale gelebilecektir. İktisadi faaliyetlerdeki azalma vergi gelirlerini olumsuz etkileyebilecektir, bu nedenle giderlerin planlı yapılması zorunluluğu ortaya çıkacaktır. Nitekim 2008 yılı gerçekleşmeleri, bütçe gelirlerinde hedefin üzerinde bir performans elde edilmesine rağmen vergi gelirlerinde hedefin %98,2'sine erişildiğini göstermektedir. Söz konusu dönemde, bütçe dengesi bir önceki yıla göre %24,5 artarak 17,1 milyar TL açık vermiş, faiz dışı fazla ise %4,1 azalış ile 33,6 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Buna ilaveten, bütçe giderlerinde de hedefin bir miktar üzerine çıkılması, krizin etkilerinin daha da belirginleşeceği 2009 yılında dengelerin daha zor kurulabileceğine işaret etmektedir.

Öte yandan, 2008 yılı sonu itibarıyla bir önceki yıla göre ihracat %23, ithalat ise %18,8 artmış, ihracatın ithalatı karşılama oranı ise %65,3 oranında gerçekleşmiştir. Ancak, Şubat 2009 dış ticaret verileri küresel krizin etkilerini daha net bir şekilde göstermektedir. Bu dönemde, Ocak 2008'e göre ihracat %24,9 ithalat ise %47,6 azalmış, ihracatın ithalatı karşılama oranı %99'a yükselmiştir. Türk lirasının reel olarak değer kaybetmesine rağmen ihracatın daralması dış pazarlardaki talep düşüşünün bir sonucudur. Nitekim söz konusu dönemde AB ülkelerine yapılan ihracat %45,2 azalmıştır. Avrupa ekonomilerinin durgunluğa girmesi ve euro/dolar paritesinin dolar lehine gelişmesi Türkiye'nin ihracat performansını olumsuz etkileyebilecektir. Kur düzeyine ve yurtiçi talebin düşük olmasına bağlı olarak ithalatın hız kesmesi, ödemeler dengesi açısından olumlu iken, büyük ölçüde ara mal ithalatı yapan yerel şirketler açısından ithal ürünlerin pahalılaşması aynı zamanda girdi maliyetlerinin artması sonucunu doğurabilecektir.

2008'de cari açık 2007'nin aynı dönemiyle kıyaslandığında %8,4 artarak 41,4 milyar dolara erişmiştir. Ancak, makro ekonomik istikrar açısından son yıllarda bir risk unsuru teşkil eden cari açık, dış ticaret gelişmelerine paralel olarak 2008 yılı son çeyreğinden itibaren yıllıklandırılmış bazda hız kesmekte ve temel risk faktörü olarak taşıdığı önem azalmaktadır. TL'nin değer kaybetmesi, enerji fiyatlarındaki azalış ve düşük talep cari açığın azalmasına katkıda bulunmaktadır.

Grafik 1.2-4: Cari İşlemler, Sermaye Hareketleri, Rezervler ve Reel Kur Endeksi

Kaynak: TCMB

Öte yandan, 2008 yılında doğrudan yatırımlar kaleminde gerçekleşen net sermaye girişi, 2007 yılına göre %0,4 azalmış ve portföy yatırımlarında ise net 4,8 milyar dolar çıkış yaşanmıştır. Aralık 2008 döneminde ise yurtdışı yerleşik kişiler, hisse senedi piyasasında ve devlet iç borçlanma senedi piyasalarında net alıcı olarak pozisyon almışlardır. Ancak, DİBS piyasasında 2008 yılı oniki aylık döneminde toplam 4,8 milyar dolar net satım gerçekleşmiştir.

Tablo 1.2-3: Seçilmiş Ödemeler Dengesi Kalemleri

Milyon Dolar	2004	2005	2006	2007	2008	07-08 % Değ.
Cari İşlemler Hesabı	-14.431	-22.088	-32.051	-38.219	-41.416	8,4
Dış Ticaret Dengesi	-22.736	-33.001	-40.962	-46.677	-52.870	13,3
Sermaye ve Finans Hesabı	13.360	19.460	32.064	36.622	36.489	-0,4
Doğrudan Yatırımlar (net)	2.005	8.967	19.261	19.940	15.133	-24,1
Yurtdışında	-780	-1.064	-924	-2.106	-2.585	22,7
Yurtiçinde	2.785	10.031	20.185	22.046	17.718	-19,6
Portföy Yatırımları (net)	8.023	13.437	7.373	717	-4.778	-766,4
Hisse Senetleri	1.427	5.669	1.939	5.138	716	-86,1
Borç Senetleri	7.984	9.001	9.463	-2.358	-4.218	78,9
Diğer Yatırımlar (net)	4.156	14.903	11.544	23.997	25.077	4,5
Ticari Krediler (Yük.)	4.201	3.074	674	4.231	1.494	-64,7
Krediler (Yükümlülükler)	6.133	11.605	19.403	27.595	27.070	-1,9
Genel Hükümet	-267	-4.637	-5.223	-3.901	742	-119,0
Bankalar	5.708	9.248	5.814	5.608	2.909	-48,1
Diğer Sektörler	5.106	9.875	18.812	25.888	23.419	-9,5
Rezerv Varlıklar	-824	-17.847	-6.114	-8.032	1.057	-113,2
Cari Açık/GSYİH (%)	-3,7	-4,6	-6,1	-5,7	-	-

Kaynak: TCMB

Küresel kredi krizi sürecinde reel kesimin döviz pozisyonu, ekonomik istikrar açısından yakından takip edilmektedir. Finansal kesim dışındaki şirketlerin net döviz pozisyonu açık vermeye devam etmektedir. Ancak, yurtdışından sağlanan toplam 101,6 milyar dolar tutarındaki kredinin 99,6 milyar doları uzun vadelidir. Eylül 2008 itibarıyla söz konusu firmaların döviz varlıklarının yükümlülüklerine oranı %50,3'tür.

Tablo 1.2-4: Finansal Kesim Dışındaki Firmaların Döviz Varlık ve Yükümlülükleri

Milyar Dolar	2003	2004	2005	2006	2007	Mar.08	Haz.08	Eyl.08
Varlıklar	31,0	38,7	45,7	63,4	77,9	80,8	85,8	87,0
Mevduat	20,0	24,6	30,9	45,5	54,8	55,4	58,3	60,0
Menkul Kıymetler	0,9	1,3	1,0	0,9	0,8	0,9	0,9	0,7
İhracat Alacakları	5,2	7,0	6,7	9,6	12,0	14,2	15,5	14,7
Yurtdışına Doğrudan Sermaye Yatırımları	4,9	5,8	7,1	7,5	10,2	10,4	11,2	11,5
Yükümlülükler	50,6	58,9	72,2	99,9	140,1	155,6	168,6	173,1
Nakdi Krediler	44,1	49,5	61,2	88,1	125,6	140,0	150,0	154,2
Yurtiçinden Sağlanan Krediler	18,2	20,5	26,4	34,8	46,3	51,7	52,2	54,6
Kısa Vadeli Döviz Kredileri	0	0	0	0	14,4	16,9	17,1	18,1
Yurtdışından Sağlanan Krediler	25,9	29,0	34,8	53,3	79,2	88,3	97,8	99,6
Kısa Vadeli	1,6	1,4	1,2	1,4	1,5	1,6	1,8	2,0
İthalat Borçları	6,6	9,4	11,0	11,8	14,6	15,7	18,5	18,9
Döviz Net Pozisyonu	-19,6	-20,2	-26,5	-36,5	-62,3	-74,8	-82,8	-86,1

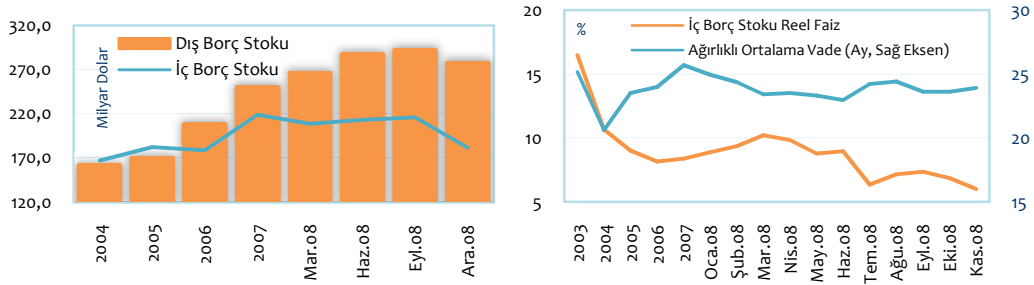
Kaynak: TCMB

Tablo 1.2-5: Brüt Dış Borç Stoku Göstergeleri

%	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008/I	2008/II	2008/III	2008/IV
Kısa Vadeli Borçlar											
Kamu/Toplam	1,6	2,0	2,9	3,2	2,9	2,1	1,8	1,8	1,4	1,8	1,8
Özel/Toplam	12,9	10,7	13,1	16,8	19,7	18,5	15,6	15,6	17,3	18,1	16,5
Özel Finansal Kuruluşlar/Özel	47,7	39,2	44,4	48,4	51,5	54,0	42,8	41,6	44,8	47,5	48,1
Özel Finansal Olmayan Kuruluşlar/Özel	52,3	60,8	55,6	51,6	48,5	46,0	57,2	58,4	55,2	52,5	51,9
Uzun Vadeli Borçlar											
Kamu/Toplam	61,4	64,8	63,2	57,1	47,8	40,0	34,1	32,6	31,4	30,3	31,3
Özel/Toplam	24,2	22,5	20,9	22,8	29,7	39,4	48,6	50,0	49,9	49,8	50,4
Özel Finansal Kuruluşlar/Özel	17,4	16,4	17,6	23,2	31,6	34,7	34,5	33,3	31,8	31,5	29,3
Özel Finansal Olmayan Kuruluşlar/Özel	82,6	83,6	82,4	76,8	68,4	65,3	65,5	66,7	68,2	68,5	70,7
Finansal Olmayan Kuruluşlar /Toplam	26,7	25,3	24,5	26,2	29,8	34,3	40,7	42,5	43,6	43,6	44,2
Toplam Dış Borç Stoku/GSYH	57,7	56,2	47,3	41,2	35,0	39,0	37,5	-	-	-	37,3

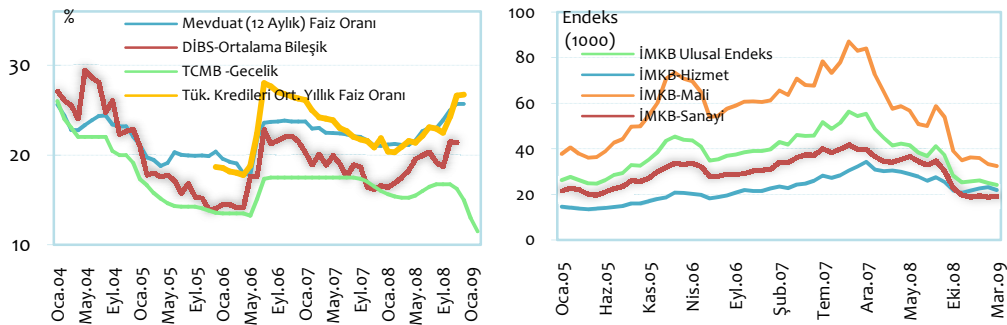
Kaynak: HM

Büyüme, mali disiplin, enflasyon ve cari açık ile eşanlı önem taşıyan diğer bir husus iç ve dış borcun gelişimidir. Bu çerçevede, Aralık 2008'de, 276,8 milyar dolar düzeyinde gerçekleşen toplam brüt dış borç stokunun %44,6'sını özel kesime ait finansal olmayan kuruluşların (kısa ve uzun vadeli) borçları oluşturmaktadır. Bu oranın, 2004 sonunda %26,2 olduğu dikkate alındığında, reel kesimin küresel kredi piyasasına olan bağımlılığının arttığı anlaşılmaktadır.

Grafik 1.2-5: Borç Stokları, İç Borç Stoku Reel Faizi ve Ortalama Vadesi

Kaynak: HM

Diğer taraftan, temel strateji olarak büyük ölçüde TL cinsinden ve sabit faizli araçlara dayalı oluşturulan iç borç stokunun reel faizinde kriz ortamına rağmen belirgin düşüş kaydedilmektedir. Ancak, son birkaç aydır iç borç stokunun ağırlıklı ortalama vadesinde yatay yönlü bir seyir izlenmektedir. Küresel finansal dalgalanmalar ve belirsizlikler, iç borcun vadesini ve faiz yapısını olumsuz etkileyebilecek bir potansiyele sahiptir.

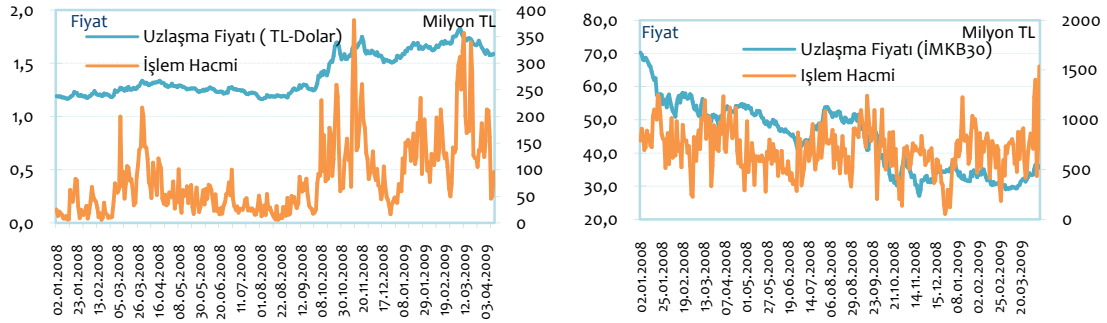
Grafik 1.2-6: Faiz Oranları ve İMKB Endeksleri

Kaynak: TCMB

Yaşanan küresel ve yerel ekonomik gelişmelerin para ve sermaye piyasaları üzerinde de etkileri hissedilmektedir. Nitekim 2008 yılında yapılan artırımlarla %16,75'e kadar yükseltilen Merkez Bankası politika faiz oranı, uluslararası piyasalardaki sorunların iç ve dış talebi sınırlamaya devam edeceği ve döviz kurlarındaki dalgalanmanın enflasyona etkisinin sınırlı kalacağı beklentilerine dayanılarak, Aralık 2008'de %15'e kadar indirilmiştir. İktisadi faaliyetteki yavaşlamanın derinleşmesi ve fiyatlar üzerindeki baskının azalmasıyla beklenen enflasyon oranının hedeflenen

oranın altına inme olasılığı da göz önünde tutularak indirimlere Ocak, Şubat, Mart ve Nisan 2009'da devam edilmiş ve söz konusu oran %9,75'e düşürülmüştür. Öte yandan, iç ve dış şoklar İMKB'ye de yansımaya devam etmektedir. Ulusal endeks zaman zaman yükseliş yönü olsa bile, Eylül 2008'de başlayan sert düşüş eğilimini Mart 2009'da da korumuştur. Vadeli İşlemler Borsasında TL-dolar sözleşmeleri işlem hacmi olarak büyümüştür. Oluşan uzlaşma fiyatları; söz konusu sözleşmelerde yükseliş eğilimli, İMKB-30 sözleşmelerinde ise düşüş yönündür.

Grafik 1.2-7: VOB-TL-dolar ve VOB-İMKB-30 Sözleşmeleri Uzlaşma Fiyatları ve İşlem Hacimleri

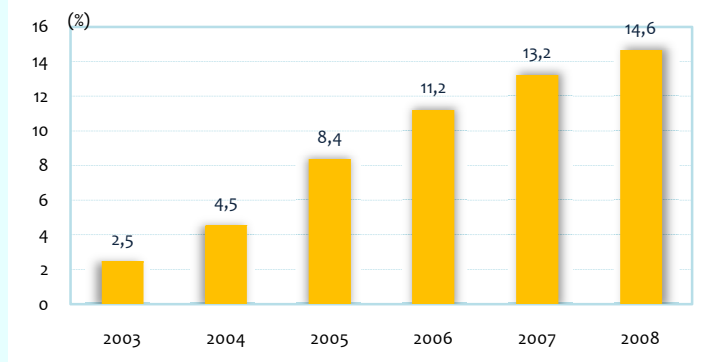
Euro alanında belirtileri görülen iktisadi durgunluğun Türkiye'nin dış talebine yönelik olumsuz etkisi, doğrudan yatırımların azalması, küresel kriz ortamında kredi kanallarının etkin çalışmaması ve reel kesim ile hanehalklarının borçluluk düzeyinin yarattığı kredi riski 2009 yılında da kırılganlık yaratan unsurlar olarak ön sıralarda yer almaktadır. Küresel krizin ne kadar süreceği konusundaki belirsizlikler devam etmekte birlikte, krizin "V" veya "U" şeklinden ziyade "L" şeklini alacağı ve bir süre daha olumsuz ve yatay bir seyir izleyeceğine yönelik beklentiler de bulunmaktadır.

Mevcut riskleri asgariye indirmeye yönelik bir takım önlemler alınmaya devam edilmektedir. Bu çerçevede, yurtdışında olan veya yurtiçinde kayıt dışı olan varlıkların kayda alınmasına yönelik özel düzenlemeler yapılmış, hisse senedi alım satımına yerli yatırımcılardan alınan yüzde 10 oranındaki vergi sıfıra indirilmiş, KOBİ yatırım destekleme programı ve Ar-Ge teşvikleri uygulamaya konmuş, Merkez Bankası tarafından yabancı para zorunlu karşılık oranı iki puan düşürülmüş ve Türk parası zorunlu karşılıklara ödenen faizler yükseltilmiştir. Bunlara ilaveten, en son yasalaşan düzenlemelerle kısa çalışma ödeneğinden yararlanma süresi altı aya çıkartılmış, internet servis sağlayıcılığı hizmetlerine ait özel iletişim vergisi %15'ten %5'e indirilmiş, ekonomik kalkınmanın hızlandırılması ve istihdamın artırılması için indirimli kurumlar vergisi oranı uygulamasına imkân tanınmış, 2009 yıl sonuna kadar çeklerin üzerinde yazılı keşide tarihinden önce bozdurulmaları geçersiz kılınmış ve emekli aylıklarının haczedilmesine ilişkin taleplerin borçlunun onayı olmaması durumunda ret edilmesine imkân tanınmıştır. Ayrıca konut, otomobil ve dayanıklı tüketim malları üreten bazı sektörlerin ürünlerine yönelik ÖTV ve KDV indirimi yapılması gibi iç talebi canlandırmaya yönelik önlemler uygulamaya girmiştir. Dolayısıyla, uygulanan yeni ekonomik tedbirlerin sonucunda iktisadi yavaşlamanın önlenmesi ve kredi kanallarının daha iyi çalışması hedeflenmektedir.

Kutu 1: Hanehalkı Borçlanmasındaki Gelişmeler

Hanehalkı bireysel kredilerinin reel gelişimi incelendiğinde, 2003-2005 arasında yıllık %100 dolaylarında büyüyen toplam kredi genişleme hızının, 2006 yılından itibaren ulusal ve uluslararası gelişmeler çerçevesinde görece yavaşladığı görülmektedir. Uluslararası finansal krizin etkisinin artmasıyla birlikte yavaşlama eğilimi 2008 yılında daha da artmıştır. Nitekim 2008 sonu itibarıyla bireysel kredilerin hanehalkı tüketim harcamaları içerisindeki payı, bir önceki yıl sonuna göre 1,4 puan artarak %14,6 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Grafik: Bireysel Kredilerin Özel Nihai Tüketim Harcamalarına Oranı

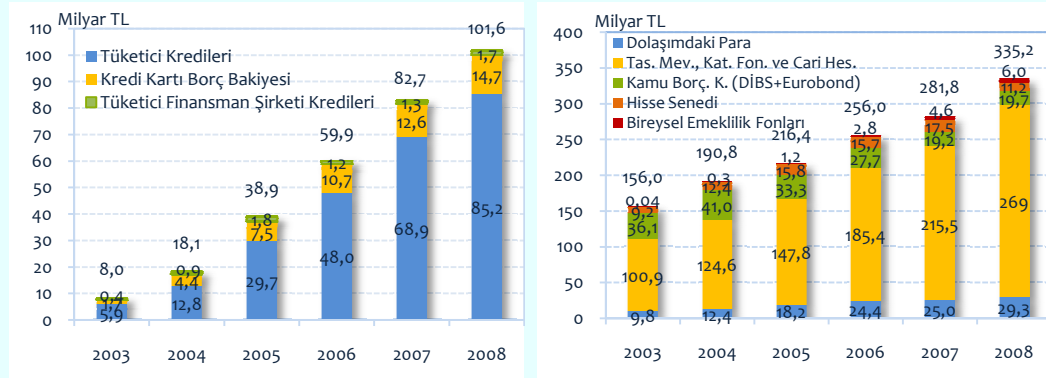

2005, 2006 ve 2007 yılı verileri bankalar, katılım bankaları ve tüketici finansman şirketlerince kullanılan tüketici kredileri ile bu kredilere ilişkin tahsili gecikmiş alacakları, taksitli kredi kartı borç bakiyeleri ile tahsili gecikmiş kredi kartı alacaklarını içermektedir.

Kaynak: BDDK, TÜİK

Söz konusu dönemde, bireysel kredi kompozisyonu içerisinde kredi kartı borçlarının payı azalarak, 2007 yılsonunda %15,2 iken, 2008 sonunda %14,5'e düşmüştür. Tüketici kredilerinin görece payındaki artış ise devam etmiş ve 2004 sonundaki %70'lik orandan, 2008 sonunda %83,9'e yükselmiştir. Bu gelişmede, özellikle kredi kartı kullanımı açısından hane halkı bilinçlenmesindeki artış ile tüketici kredi faiz oranlarıyla kredi kartı faizi oranları arasındaki farklılaşmanın belirginleşmesi etkili olmuştur.

Grafik: Hanehalkı Borç Yükünün Gelişimi ve Hanehalkı Finansal Varlıklarının Gelişimi

Kredi tutarları, tahsili gecikmiş alacakları da içeren brüt rakamlardır. Kredi kartı borç bakiyesi, taksitli kredi kartı borç bakiyesi ile takipteki kredi kartı alacaklarından oluşmaktadır.

Kaynak: BDDK, TÜİK, SPK, TCMB, HM.

Hanehalkının finansal varlık portföyü reel olarak incelendiğinde; toplam portföy, Aralık 2008'de 2007 yıl sonuna göre, reel olarak %8,1 oranında büyümüştür. Portföy yapısına bakıldığında ise, tasarruf mevduatı, katılma fonu ve cari hesaplar toplamının ağırlıklı payı devam ederken, bireysel emeklilik fonlarının ve kamu borçlanma senetlerinin payında artış gözlenmektedir. Hisse senetlerinin payında ise büyük düşüş gözlenmektedir.

2 FİNANSAL SEKTÖR GÖRÜNÜMÜ

2.1 Finansal Sektörün Genel Görünümü

2.1.1 Finansal Sektörün Aktif Gelişimi

2008 yılsonu itibarıyla Türk finans sektörünün aktif büyüklüğü, bir önceki yılsonuna göre %23,1 oranında artarak 947,8 milyar TL seviyesine ulaşmıştır. Bu dönemde tüm finansal kesimde ve bankacılık sektöründe genel ekonomik aktiviteden daha hızlı bir büyüme eğilimi gözlenmiştir. Yatırım fonları ve yatırım ortaklıklarının aktif büyüklüklerindeki azalmaya rağmen bankacılık, finansal kiralama, tüketici finansmanı ve sigortacılık sektörlerindeki büyüme performansı genel büyümeye olumlu katkı sağlamıştır. Söz konusu dönemde aktif büyüklüğü olarak finans sektörünün %77,3'ünü oluşturan bankacılık sektörünün toplam aktifleri %26 oranında artmıştır. Dünya genelinde yaşanan kriz nedeniyle, küresel olarak bankacılık sektörünün zor bir dönem geçirmesine rağmen 2008 yılsonu itibarıyla Türk bankacılık sektörünün görece iyi performansı dikkat çekmektedir. Zira 2008 yılında aktiflerdeki en yüksek oransal artış bankacılık sektöründe yaşanmıştır. Bu dönemde menkul kıymet yatırım ortaklıklarının aktif büyüklüğü ise %14,3 oranında azalmıştır. Milli gelire oran itibarıyla bakıldığında Türk finans sektörünün GSYİH'ye oranı 2008 yılsonu itibarıyla %99,8'e, bankacılık sektörü aktif büyüklüğünün GSYİH'ye oranı ise %77,1'e yükselmiştir. Aktif büyüklüğü açısından bakıldığında, finansal sektörün %80,4'ü BDDK'nın denetimi ve gözetimi altındadır.

Tablo 2.1-1: Finans Sektörünün Aktif Büyüklüğü

(Milyar TL)	2003	2004	2005	2006	2007	Mar.08	Haz.08	Eyl.08	Ara.08	% Dağılım Ara.08	Aktif/GSYİH (%) Ara.08
Bankalar	255	313,8	406,9	499,5	581,6	634,0	656,9	679,9	732,8	77,3	77,1
Finan. Kiralama Şirketleri	5,0	6,7	6,1	10,0	13,7	15,3	15,2	15,4	17,2	1,8	1,8
Factoring Şirketleri	2,9	4,1	5,3	6,3	7,4	7,9	8,7	9,2	7,8	0,8	0,8
Tüketici Fin. Şirketleri	0,8	1,5	2,5	3,4	3,9	4,3	4,4	4,5	4,7	0,5	0,5
Sigorta Şirketleri	7,6	9,8	14,4	17,4	22,1	22,7	23,5	25,0	25,0	2,8	2,8
Emeklilik Şirketleri	3,3	4,2	5,7	7,2	9,5	11,0	10,3	11,3	11,3	1,3	1,3
Menk. Kıym. Aracı Kur. (1)	1,3	1,0	2,6	2,7	3,8	4,0	3,9	4,3	4,3	0,5	0,5
Menk. Kıy. Yat. Ortaklıkl.	0,2	0,3	0,5	0,5	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,1	0,1
Menk. Kıym. Yat. Fonları	19,9	24,4	29,4	22,0	26,4	26,6	24,4	24,9	24,0	2,5	2,5
Gayrmenk. Yat. Ortaklıkları	1,2	1,4	2,2	2,5	3,9	3,8	4,0	4,1	4,3	0,5	0,5
TCMB (2)	76,5	74,7	90,1	104,4	106,6	114,5	109,8	111,1	113,4	12,0	11,9
Toplam	370,4	437,7	560,0	668,6	770,1	844,7	861,8	890,3	947,8	100,0	99,8

Kaynak: BDDK, TCMB, HM, SPK, TSRSB, TSPAKB, TÜİK

(1) TSPAKB üyesi kuruluşları kapsamaktadır ve Eylül 2008 verisidir.

(2) TCMB verileri, TCMB analitik bilançosundan elde edilmiştir.

2.1.2 Yurt İçi ve Yurt Dışı Yerleşiklerin Yatırım Tercihleri

2008 yılında yurt içi yerleşiklere ait portföy yatırımlarının toplam büyüklüğü 2007 yılına göre %18,7 oranında artarak 543,9 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Portföyün dağılımına bakıldığında mevduatın ve toplanan fonların, toplam portföyün %77,8'ini oluşturduğu görülmektedir. Yatırım fonu, repo ve hisse senedi yatırımlarında 2008 yılında azalırken diğer yatırım kalemlerinde artış görülmüştür. Yaşanan finansal dalgalanmanın etkisiyle nominal olarak en yüksek düşüş %35,5 ile hisse senedi yatırımlarında gerçekleşmiştir. Diğer yatırım kalemlerinde bir önceki çeyreğe göre artış görülürken, nominal olarak en yüksek artış %13,9 ile repo yatırımlarında gerçekleşmiştir. Bir önceki üç aylık döneme göre kıyaslandığında, 2008 yılı dördüncü çeyreğinde en yüksek artışın DTH ve eurobond gibi döviz cinsi yatırım araçlarında gerçekleştiği görülmektedir.

2008 yılında yurtdışı yerleşiklere ait portföy yatırımlarının toplam büyüklüğü, 2007 yılına göre %36,6 oranında azalarak 66,9 milyar TL'ye gerilemiştir. Yurtdışı yerleşiklerin en önemli yatırım tercihi olan hisse senedi yatırımları dünya genelinde devam etmekte olan finansal dalgalanmanın etkisiyle 2008 yılında %40,6 oranında azalmıştır. Bu ise, İMKB'den yaklaşık 27 milyar dolarlık bir küresel sermaye çıkışına tekabül etmektedir. Yurtdışı yerleşiklerin DİBS yatırımları da benzer bir seyir izleyerek %39,9 oranında azalmıştır.

Tablo 2.1-2: Yurtiçi ve Yurtdışı Yerleşiklerin Yatırım Tercihleri

Yurtiçi yerleşikler (Milyon TL)	2005	2006	2007	2008/06	2008/09	2008/12	K. % Dağılım	G. % Dağılım	07/12- 08/12 % Değişim
TL Mevduat	141.716	168.943	206.081	228.596	244.305	262.738	48,3	40,7	27,5
DTH	82.128	108.754	111.619	127.933	126.069	141.858	26,1	22,0	27,1
Kıym. Mad. Hesap.	96	250	163	298	322	344	0,1	0,1	111,0
Kat. Bnk. Top. Fonlar	8.369	10.788	14.626	17.096	17.432	18.638	3,4	2,9	27,4
DİBS	55.276	55.781	56.852	62.006	61.516	63.237	11,6	9,8	11,2
Eurobond	5.348	5.413	4.309	3.961	4.090	4.867	0,9	0,8	12,9
Yatırım Fonları	29.374	22.012	26.381	24.440	24.855	23.979	4,4	3,7	-9,1
Repo	1.486	2.202	2.733	2.484	2.830	2.199	0,4	0,3	-19,5
Emek. Yat.Fonları	1.219	2.821	4.558	5.167	5.800	6.042	1,1	0,9	32,6
Hisse Senedi	23.020	26.256	31.070	22.981	25.143	20.040	3,7	3,1	-35,5
Ara toplam	348.032	403.220	458.392	494.962	512.362	543.942	100,0	84,4	18,7
Yurtdışı yerleşikler (Milyon Dolar)									
Hisse Senedi	33.483	35.083	69.876	43.482	45.777	41.541	62,1	9,7	-40,6
DİBS	17.528	24.512	30.363	27.600	24.396	18.241	27,3	4,3	-39,9
Eurobond	634	555	378	600	680	602	0,9	0,1	59,3
Mevduat	3.434	4.186	4.984	5.466	6.940	6.553	9,8	1,5	31,5
Ara toplam	55.079	64.336	105.601	77.148	77.793	66.937	100,0	15,6	-36,6
GENEL TOPLAM (Milyon TL)	422.003	494.133	581.635	589.556	608.172	644.783	100	100	10,9

Kaynak: BDDK, SPK, İMKB, TCMB, MKK Not: K. % Dağılım = Kısmi % Dağılım, G. % Dağılım = Genel % Dağılım

2.2 Bankacılık Sektörü Görünümü

2.2.1 Piyasa Yapısı Görünümü

Faaliyet gösteren banka sayısında bir değişimin yaşanmadığı 2008 yılında şube sayısı 1.187 adet, personel sayısı ise 14.907 kişi artmıştır. Banka grupları itibarıyla değerlendirildiğinde katılım bankalarının şube ve personel sayısı artış hızı sektör genelinin iki katını bulmuştur. Şube dışı hizmet kanallarından ATM ve POS sayısındaki artış eğilimi 2008 yılında da devam etmiştir. Benzer şekilde bankacılık hizmetlerinde interneti kullanan aktif müşteri sayısı geçen yıla göre %21 artarak 5,2 milyon kişiye ulaşmıştır. Sektörün yakaladığı büyüme performansının, 2008 yılının son çeyreğinden itibaren hissedilmeye başlanan ekonomideki yavaşlama nedeniyle, 2009 yılında da sürdürülmesi güç gözükmektedir. Söz konusu talep daralması sebebiyle kredi kartlarında takibe düşen müşteri sayısındaki yıllık 478 bin kişilik artışın yansı, yılın son çeyreğinde meydana gelmiştir. Bu bağlamda, ekonomideki yavaşlamaya bağlı olarak işsizlik oranlarında da yükselme yaşanması kredi kartlarının önümüzdeki dönemde daha fazla kullanılmasına ve ödeme gücünün düşen müşteri sayısında artışa neden olabilecektir.

Tablo 2.2-1: Bankacılığın Operasyonel Göstergeleri

	2004	2005	2006	2007	Mar.08	Haz.08	Eyl.08	Ara.08	Ara.07- Ara.08 Değişim
Banka Sayısı	53	51	50	50	50	50	50	50	0
Kamu Mevduat Bankaları	3	3	3	3	3	3	3	3	0
Özel Mevduat Bankaları	18	17	14	12	11	11	11	11	0
TMSF Bünyesindeki Bankalar	1	1	1	1	1	1	1	1	0
Yabancı Mevduat Bankaları	13	13	15	17	18	18	18	18	0
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	13	13	13	13	13	13	13	13	0
Katılım Bankaları	5	4	4	4	4	4	4	4	0
Şube Sayısı	6.219	6.537	7.296	8.117	8.378	8.722	9.036	9.304	1.187
Mevduat Bankaları	6.186	6.220	6.898	7.653	7.886	8.203	8.470	8.724	1.071
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	33	25	42	42	44	48	50	44	2
Katılım Bankaları	-	292	356	422	448	471	516	536	114
Personel Sayısı	127.944	138.724	150.793	167.760	173.075	177.175	181.527	182.667	14.907
Mevduat Bankaları	122.592	127.851	138.426	153.212	157.942	161.483	165.283	166.328	13.116
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	5.352	5.126	5.255	5.361	5.395	5.378	5.376	5.307	-54
Katılım Bankaları	-	5.747	7.112	9.187	9.738	10.314	10.868	11.032	1.845
ATM Sayısı	13.556	14.836	16.513	18.795	19.500	20.451	21.200	21.953	3.158
POS Sayısı (Bin Adet)	912	1.141	1.283	1.629	1.697	1.818	1.847	1.886	257
Intern. Bank.Aktif Müşt.Say. (Bin Ad.)	-	3.177	3.368	4.274	4.587	4.797	4.983	5.169	895
Mevduat Hesabı Sayısı (Bin Adet)	80.087	82.958	86.131	91.063	94.400	87.011	92.712	91.101	38
Katılma Hesabı Sayısı (Bin Adet)	-	1.202	1.414	1.623	1.697	1.751	1.841	1.855	232
Kredi Müşteri Sayısı (Bin Adet)	25.168	29.153	30.685	35.403	34.343	36.044	41.385	36.693	1.290
Kredi Kartı Müşteri Sayısı (Bin Adet)	-	25.155	25.580	27.658	24.284	25.070	25.269	25.677	-1.981
Kr. Kartı Tak. Düş.Müş. Say.(Bin Ad.)	-	755	1.008	1.086	1.268	1.264	1.327	1.564	478

Kaynak: BDDK, BKM

2.2.2 Performans Göstergelerinin Değişimi

Bankacılık sektörünün performans göstergeleri 2008 yılında genelde olumlu bir seyir izlemiştir. Sektörün sermaye yeterliliğinin yasal limitlerin oldukça üzerinde ve istikrarlı bir seyir izlemesi, ekonomi genelinde oluşan risklere karşı sektör açısından bir tampon niteliği görmektedir. Borç ödeyebilirlik (solvency) ve kaldıraç rasyoları sektörün borç ödeme kabiliyetinde küçük çaplı bir bozulmaya işaret etmekle birlikte, borç ödeme kabiliyetinin hala yüksek bir seviyede olduğunu ortaya koymaktadır. Bankaların ticari portföyden vadeye kadar elde tutulacak menkul kıymetlere DİBS aktarmalarına imkân veren düzenlemelerden yoğun şekilde faydalanmaları nedeniyle borç ödeme kabiliyetlerinin analizi için oluşturulan likidite göstergesinde bozulma yaşanmaktadır. 2008 sonu itibarıyla yabancı para net genel pozisyonunun sıfır civarında seyretmesi kur riskinin düşük kalmasını sağlamıştır. Bilanço dışı işlemlerin toplam aktiflere oranı bilanço içi yabancı para pozisyonundaki kontrollü seyir ve küresel koşulların etkisiyle yılın son iki çeyreğinde azalmıştır. Ekonomideki durgunluğun yılın son çeyreğinde belirginleşmesi aktif kalitesini olumsuz etkilemiş ve takipteki alacakların brüt kredilere oranı %3,6'ya yükselmiştir. Sektörün kârlılığa ilişkin göstergelerinde de yılın son çeyreğinde düşüş yaşanmıştır. Kârlılığın sürdürülebilirliğinin değerlendirilmesi amacıyla izlenen faiz dışı gelirler/faiz dışı giderler oranının 2008 yılı boyunca 7 puan gerilemesi operasyonel faaliyetlerdeki performans ve kârlılık açısından olumsuz bulunmaktadır.

Tablo 2.2-2: Bankacılık Sektörünün Finansal Sağlamlık Göstergeleri

(%)	2005	2006	2007	Mar.08	Haz.08	Eyl.08	Ara.08
Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu	23,7	22,3	18,9	17,2	16,8	17,5	18,0
Serbest Sermaye/Toplam Özkaynaklar	65,7	72,6	75,3	75,5	75,2	76,2	77,0
Toplam Özkaynaklar/Toplam Yab. Kaynaklar (1)	15,5	13,5	15,0	13,6	13,3	13,9	13,4
Toplam Özkaynaklar/Toplam Aktifler	13,4	11,9	13,0	12,0	11,7	12,2	11,8
Krediler/Toplam Özkaynaklar	286,0	367,8	376,6	420,7	444,1	434,8	425,7
Likidite Göstergesi (2)	51,8	50,3	47,0	46,3	44,7	38,3	34,4
Yab. Para Net Genel Poz. /Özkaynaklar	-0,2	0,5	-0,3	1,2	0,2	-0,8	0,0
Bilanço dışı İşlemler/Toplam Aktifler	55,5	66,3	66,3	76,1	75,4	70,1	64,9
Takipteki Alacaklar/Brüt Krediler	4,8	3,8	3,5	3,1	3,1	3,1	3,6
T.G.A. Karşılığı/Takipteki Alacaklar	88,7	89,7	86,8	84,8	82,5	80,5	79,9
Bireysel Krediler/Toplam Krediler	31,1	32,3	33,2	31,8	32,4	32,8	32,1
Kâr Eden Banka Sayısı/Toplam Banka Sayısı	45/51	41/50	46/50	40/50	44/50	46/50	45/50
Kâr Eden Bankaların Aktifleri/Toplam Aktifler	93,9	99,4	99,3	99,0	99,5	99,9	99,9
Vergi Sonrası Aktif Kârlılığı (ROA)	1,7	2,5	2,8	2,8	2,5	2,2	2,0
Vergi Sonrası Özkaynak Kârlılığı (ROE)	10,9	19,2	21,8	21,9	20,0	18,2	16,5
Prov. Son. Net Faiz Gel./Toplam Brüt Gel.(3)	30,8	26,9	26,7	27,0	26,8	26,3	24,8
Faiz Dışı Gelirler/Faiz Dışı Giderler	52,0	79,3	72,3	73,9	72,6	68,4	65,5

(1) Toplam Yabancı Yükümlülükler=Toplam Yükümlülükler-Toplam Özkaynaklar

(2) Likidite Göstergesi = (Nakit Değerler+Bankalardan (Merkez Bankası ve Para Piyasalarından Alacaklar dahil) Alacaklar+Alım Satım Amaçlı Menkul Değerler+Satılmaya Hazır Menkul Değerler+Zorunlu Karşılıklar)/(Mevduat+Bankalara (Merkez Bankası ve Para Piyasalarına Borçlar dahil) Borçlar)

(3) Toplam Brüt Gelirler= Faiz Gelirleri+Faiz Dışı Gelirler

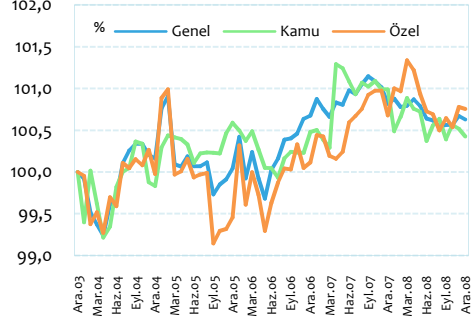
Bankacılık sektörünün performansını izlemek amacıyla oluşturulan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Performans Endeksi (BDDK-PE) 2008 yılının ortasından itibaren durağan bir seyir izlemiştir.

- BDDK-PE yılsonu itibarıyla baz yılı değerinin üzerinde ve önceki çeyrek düzeyindedir. Endeks değerinde bir düşüş yaşanmaması olumlu bulunmaktadır.
- Likidite bileşeni önceki çeyrekteki değerine yakın seyrederken, özkaynak ve aktif kalitesi bileşenlerinde hafif düşüşler yaşanmıştır. Kur riski önceki çeyreğe göre daha olumlu bir görünüm arz etmektedir. Endeksin sürekli artış gösteren tek bileşeni olan kârlılık ilk kez düşüş göstermiştir.
- Likidite bileşeninin 2008 yılı sonunda baz yılının üzerinde ve önceki yıl sonu düzeyinde bulunması likidite açısından belirgin bir sorun yaşanmadığını göstermektedir.
- Sektörün özkaynaklarının yeterli görünümü muhtemel olumsuzluklara karşı sektör açısından önemli bir destek noktası olarak algılanmaktadır.
- Kur riski bileşeni 2008 yılının son çeyreğini baz yılı değeri civarında tamamlamış olup, 2006 yılsonundan beri en olumlu noktada bulunmaktadır. Sektörün düşük kur riski taşıması, döviz kurlarındaki muhtemel hareketliliğin sektörde yaratabileceği olumsuz etkileri sınırlandırmaktadır.

- Kârlılık göstergesi 2005 yılından beri ilk kez baz yılı değerinin altına inmiştir. Ekonomide yavaşlamanın 2009 yılında da devam etmesi halinde kârlılıkta bir miktar daha düşme yaşanması olasılığı artmaktadır.
- Endeks bileşenleri içinde baz yılından itibaren artış eğilimi gösteren aktif kalitesi, ilk kez düşüş göstermiştir. İç talepteki azalmanın etkisiyle bireysel kredilerin yavaşlaması ve tahsili gecikmiş alacakların artması, aktif kalitesindeki görece bozulmanın temel nedenleri olmuştur.

Tablo 2.2-3: Bankacılık Sektörü Performans Endeksi

Dönem	PE	Likidite	Öz- kaynak	Kur Riski	Kârlılık	Aktif Kalitesi
2003	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
2004	100,2	100,2	99,6	100,1	99,8	101,2
2005	100,0	100,7	99,4	99,8	98,6	102,1
2006	100,7	100,5	99,5	100,1	100,5	102,8
2007	100,8	101,8	99,7	99,2	100,9	103,1
03/2008	100,8	101,7	99,1	99,2	101,1	103,3
06/2008	100,6	101,5	98,8	98,7	101,3	103,3
09/2008	100,6	101,8	99,2	98,7	100,4	103,4
12/2008	100,6	101,8	99,1	100,0	99,7	103,2

Kamusal yükümlülüklerde bir değişikliğin yaşanmadığı 2008 yılının son çeyreğinde, faiz marjı mevduat faizlerinde yaşanan artış nedeniyle önceki çeyreğe göre 0,6 puan artarak 6,4 olmuştur. Mevduata verilen faizin son iki yıldır artış eğiliminde olması ve buna bağlı olarak faiz marjlarında yaşanan artış, finansal aracılık fonksiyonu açısından olumsuz bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 2.2-4: Aracılık Maliyetlerindeki Gelişmeler

(%)	2005	2006	2007	Mar.08	Haz.08	Eyl.08	Ara.08
(a) Mudiye ödenen net faiz (c-b)	16,6	19,7	18,3	18,2	19,3	19,9	21,7
(b) Mudi tarafından ödenen vergi (puan)	3,6	3,5	3,2	3,2	3,4	3,5	3,9
(c) Bankaca ödenen faiz	20,2	23,2	21,5	21,4	22,7	23,4	25,6
(d) Mevduat üzerindeki kamusal yük (puan)	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3	1,3	1,4
(e) Kredi faiz oranı (c+d)	21,4	24,4	22,7	22,6	24,0	24,8	27,0
(f) Kredi müşterisine ödenen vergiler (puan)	0,7	1,0	0,9	0,9	1,0	1,0	1,1
(g) Müşteri üzerindeki top. kredi maliyeti (e+f)	22,1	25,4	23,6	23,5	24,9	25,8	28,1
(h) Faiz marjı (puan) (g-a)	5,5	5,7	5,3	5,3	5,6	5,8	6,4
(i) Top. kredi maliyeti içeri. kam. yük. payı (h/g)	25,0	22,4	22,5	22,6	22,6	22,7	22,8

(a) Söz konusu dönemlerdeki kamusal yükümlülükler düşüldükten sonra mudinin eline geçen net faiz oranıdır.

(b) Tasarruf sahipleri üzerindeki gelir vergisi stopajı gibi alınan kamusal yükümlülüklerdir.

(c) Banka tarafından mudiye verilen 1 ay vadeli yıllık TL mevduat faiz oranıdır.

(d) Banka tarafından mudiden toplanan fonlar üzerindeki TMSF primi, BDDK giderlerine katılma payı ve zorunlu karşılık yükümlülüklerinden oluşan kamusal nitelikli ödemelerdir.

(e) Banka tarafından kâr ve operasyonel gider marjları sıfır varsayılarak hesaplanan başa baş kredi faiz oranıdır.

(f) Kurumsal kredi müşterisi üzerindeki BSMV ile gider kabul edilen vergilerin vergi matrahından düşülmesinin maliyet azaltıcı etkisi dikkate alınmıştır.

Kutu 2: Türk Bankacılık Sektöründe Sermaye Yapısının Analizi

ARALIK 2008	Bankanın Toplam Aktifler İçindeki Payı (%)	Hissedarların Kamu, Özel ve Yabancı Dağılımı (%)				
		Kamu	Özel	Küresel Sermaye Payı (%)		
				Oransal Pay(*)	Borsa Payı	Toplam (**)
Banka Adı						
ABN AMRO BANK N.V.	0,2	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
ADABANK A.Ş.	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
AKBANK T.A.Ş.	11,7	0,0	63,9	10,3	25,8	36,0
ALTERNATİFBANK A.Ş.	0,5	0,0	99,9	0,0	0,0	0,0
ANADOLUBANK A.Ş.	0,5	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0
ARAP TÜRK BANKASI A.Ş.	0,1	15,4	20,6	64,0	0,0	64,0
BANK MELLAT	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
BANKPOZİTİF KREDİ VE KALKINMA BANKASI A.Ş.	0,2	0,0	35,0	65,0	0,0	65,0
BİRLEŞİK FON BANKASI A.Ş.	0,1	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
CALYON YATIRIM BANKASI TÜRK A.Ş.	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
CİTİBANK A.Ş.	0,7	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
AKTİF YATIRIM BANKASI A.Ş.	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0
DENİZBANK A.Ş.	2,6	0,0	0,2	75,0	24,8	99,8
DEUTSCHE BANK A.Ş.	0,1	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
DİLER YATIRIM BANKASI A.Ş.	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0
FINANSBANK A.Ş.	3,6	0,0	0,2	61,4	38,3	99,8
FORTİS BANK A.Ş.	1,6	0,0	5,7	65,0	29,2	94,2
GSD YATIRIM BANKASI A.Ş.	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0
HABİB BANK LİMİTED	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
HSBC BANK A.Ş.	2,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
İLLER BANKASI	2,3	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
JP MORGAN CHASE BANK NATIONAL ASSOCIATION	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
MERRILL LYNCH YATIRIM BANK A.Ş.	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
MILLENNIUM BANK A.Ş.	0,2	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
NUROL YATIRIM BANKASI A.Ş.	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0
ING BANK A.Ş.	0,2	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
SOCIETE GENERALE S.A.	0,1	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
ŞEKERBANK T.A.Ş.	1,1	0,0	59,3	0,0	40,7	40,7
T.C. ZİRAAT BANKASI A.Ş.	14,3	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
TÜRK EKONOMİ BANKASI A.Ş.	2,0	0,0	4,9	70,2	24,8	95,0
TÜRKİYE GARANTİ BANKASI A.Ş.	12,1	0,0	39,9	20,8	39,3	60,1
TÜRKİYE HALK BANKASI A.Ş.	7,0	75,0	2,2	0,0	22,8	22,8
TÜRKİYE İHRACAT KREDİ BANKASI A.Ş.	0,7	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş.	13,4	0,0	78,8	0,0	21,0	21,0
TÜRKİYE KALKINMA BANKASI A.Ş.	0,1	99,1	0,9	0,0	0,0	0,0
TÜRKİYE SİNAİ KALKINMA BANKASI A.Ş.	0,8	8,4	85,7	0,0	6,0	6,0
TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI T.A.O.	7,1	74,5	8,4	0,0	16,8	16,8
TAİB YATIRIM BANKASI A.Ş.	0,0	0,0	0,7	99,3	0,0	99,3
İMKB TAKAS VE SAKLAMA BANKASI A.Ş.	0,9	0,0	95,1	4,9	0,0	4,9
EUROBANK TEKFEN A.Ş.	0,5	0,0	29,1	70,0	0,0	70,0
TEKSTİL BANKASI A.Ş.	0,4	0,0	90,7	0,0	9,3	9,3
TURKISH BANK A.Ş.	0,1	0,0	60,0	40,0	0,0	40,0
TURKLAND BANK A.Ş.	0,1	0,0	9,0	91,0	0,0	91,0
WESTLB A.G.	0,1	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
YAPI VE KREDİ BANKASI A.Ş.	8,7	0,0	58,1	38,1	3,8	41,9
ALBARAKA TÜRK KATILIM BANKASI A.Ş.	0,7	0,0	26,4	61,9	10,9	72,8
ASYA KATILIM BANKASI A.Ş.	1,1	0,0	81,1	0,0	18,9	18,9
KUVEYT TÜRK EVKAF FİNANS KURUMU A.Ş.	0,8	0,0	19,8	80,2	0,0	80,2
TÜRKİYE FİNANS KATILIM BANKASI A.Ş.	1,0	0,0	35,3	64,7	0,0	64,7
Toplam (%)	100,0	28,1	34,5	19,8	17,5	37,4

Yabancı (oransal ve borsa) ve kamunun (Türkiye) payları dışında kalan ve gerçek kişiler, vakıf, munzam sandık, yurt dışı yerleşiklerce tutulmayan borsa paylarını ve benzeri hissedarları da kapsayan paydır.

(*) Oransal hesaplama = (bankadaki yabancı hisse oranı * bankanın aktifleri) / sektörün toplam aktifleri

(**) Toplam = oransal hesaplama + borsa payları.

Kaynak: BDDK, MKK, Bankalardan Alınan Veriler. **Aylık veriler geçici olup**, yuvarlamadan ve bilgi kaynakları arası farklılıklardan oluşan ufak hatalar bulunabilir.

Aralık 2008 itibarıyla aktif büyüklüklerine göre, Türk bankacılık sektöründe kamu sermayesinin payı %28,1, özel sermayenin payı %34,5 düzeyindedir. Diğer taraftan, aynı dönemde hisse devir süreci biten bankalar göz önünde tutularak ve değişen oranlarda yapılan yeni küresel sermaye yatırımları da dikkate alınarak yapılan hesaplamalara göre, Türk bankacılık sistemindeki küresel sermayenin payı %19,8 seviyesindedir. Bu paya, yurt dışı yerleşik yatırımcılar tarafından elde tutulan hisseler (%17,5 oranında borsa payları) eklendiğinde, toplam küresel sermaye payı %37,4 olmaktadır.

2.2.3 Bankacılık Sektörü Bilanço Analizi

Bankacılık sektörü toplam aktifleri 2008 yılında bir önceki yıla göre %26 büyüyerek 733 milyar TL'ye ulaşmıştır. Yılın ilk 9 aylık bölümünde ise, geçen yılın aynı dönemine göre %25,1 oranında büyüyerek 680 milyar TL'ye ulaşmıştır. Krediler bir yıllık dönemde %29 büyüyerek aktiftteki artışın temel belirleyicisi olmuştur. Ekonomideki yavaşlama ve faiz oranlarında yaşanan artış menkul kıymetlere plasmanları artırmıştır. Merkez Bankası'nın likidite politikasına ve bankaların likidite ihtiyacının artmasına bağlı olarak yılın son çeyreğinde Merkez Bankası'ndan ve bankalardan alacaklar kalemlerinde belirgin bir yükselme yaşanmıştır. Döviz kurlarında yaşanan artışın yol açtığı kur etkisi YP varlıkların TP varlıklardan daha hızlı büyümesine yol açmıştır. Faiz oranlarında ve döviz kurlarında yaşanan artışlar mevduatın %35 büyümesinde belirleyici olmuştur. Diğer önemli yabancı kaynak niteliğindeki bankalara borçlar da önceki dönemlerdeki artış hızını ve bilanço içindeki payını korumuştur. Özellikle ekonominin dalgalandığı dönemlerde önemi artan özkaynakların, bilançoya oranında 2008 yılında 1,3 puan ile hafif bir düşüş yaşanmıştır.

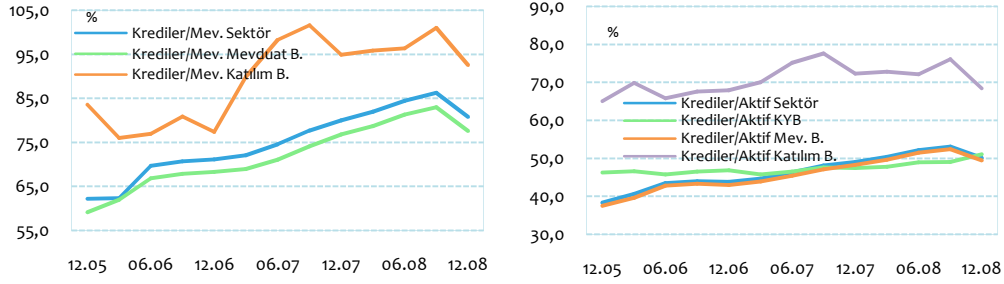
Tablo 2.2-5: Bankacılık Sektörü Temel Bilanço Büyüklükleri

Milyar TL	Milyar TL					Geçen Yılın Aynı Dön. Göre % Art.					Bilanço Oran, %		
	2007	03.08	06.08	09.08	12.08	2007	03.08	06.08	09.08	12.08	2007	06.08	12.08
Aktif													
Nakit Değerler	5,0	4,7	4,9	6,3	6,0	11,1	40,7	48,5	79,9	19,3	0,9	0,7	0,8
Bank., TCMB ve Para Piy. Alac.	55,2	62,5	66,5	67,1	88,7	37,0	15,4	16,1	26,0	60,7	9,5	10,1	12,1
Menkul Kıymetler	164,7	136,4	173,0	179,8	194,0	3,7	-18,3	3,7	8,0	17,8	28,3	26,3	26,5
Net TGA	1,4	1,5	1,9	2,3	2,8	55,6	44,3	58,3	88,9	100,6	0,2	0,3	0,4
Krediler	285,6	319,6	342,7	361,1	367,6	30,4	38,7	38,5	38,1	28,7	49,1	52,2	50,2
İşt. Bağ. ve Bir. Kont.Ed. Ort.	10,8	10,0	10,2	10,5	10,3	17,4	3,9	4,1	3,9	-4,8	1,9	1,6	1,4
Diğer	58,9	99,3	57,8	52,8	63,4	-12,0	99,1	20,4	11,1	7,6	10,1	8,8	8,6
Toplam	581,6	634,0	656,9	679,9	732,7	16,4	23,0	23,1	25,1	26,0	100,0	100,0	100,0
Toplam TP Varlıklar	417,2	441,2	471,8	492,9	510,4	24,8	25,9	27,8	28,5	22,3	71,7	71,8	69,7
Toplam YP Varlıklar	164,4	192,7	185,0	187,0	222,3	-0,7	17,0	12,4	17,0	35,2	28,3	28,2	30,3
Pasif													
Mevduat (Toplanan Fonlar)	356,9	389,8	405,8	418,6	454,6	16,0	22,0	22,3	24,5	35,2	61,4	61,8	62,0
Bank. Para piy., TCMB Borçlar	71,6	85,1	82,3	86,2	93,1	1,0	26,4	21,2	30,4	40,9	12,3	12,5	12,7
Özkaynaklar	75,9	76,0	77,2	83,1	86,3	27,6	18,3	16,3	16,0	20,6	13,1	11,8	11,8
Diğer	77,2	83,1	91,6	92,1	98,6	25,3	29,5	35,5	32,5	41,9	13,3	13,9	13,5
Toplam	581,6	634,0	656,9	679,9	732,7	16,4	23,0	23,1	25,1	34,8	100,0	100,0	100,0
Toplam TP Kaynaklar	386,7	407,8	428,9	452,8	477,0	24,5	25,7	25,8	27,4	23,4	66,5	65,3	65,1
Toplam YP Kaynaklar	194,9	226,1	228,0	227,1	255,7	3,1	18,6	18,3	20,7	31,2	33,5	34,7	34,9

Bankacılık sektörüne 2008 yılı boyunca toplam 158 milyar TL'lik fon akımı olmuştur. Fonların temel kaynağı %62'lik pay ile mevduat olurken, alınan krediler %14, özkaynaklar %7'lik bir paya sahip olmuştur. Yurtdışı borçlanma olanaklarının zorlaştığı bir ortamda bankaların mevduat artırma yönündeki politikalarının, nominal kurlarda ve faiz oranlarında yaşanan artışların söz konusu gelişmede etkili olduğu değerlendirilmektedir. Sağlanan fonların %52'si kredi olarak kullanılırken, %21 bankalardan alacaklar hanesinde, %18'i menkul kıymetlere plasman şeklinde kullanılmıştır. Sektöre yıl boyunca sağlanan fonların %35'i yılın son çeyreğinde sağlanmış ve mevduat ağırlıklı bir yapıda olmuştur. Yılın genelinde uyumlu bir fon akımının yaşandığı 2008 yılının son çeyreğinde bankalardan alacaklar kalemine yapılan 22 milyar TL'lik plasman dikkat çekmektedir. Bu dönemde, bankalar ellerindeki fonların 15 milyar TL'sini Merkez Bankası'na kullanmışlardır.

Küresel piyasalarda yaşanan olumsuzluklar, faiz ve döviz kurlarındaki artışlar ve ekonomideki yavaşlama eğilimi, kredilerin 2008 yılındaki artışını sınırlandırmıştır. Bu gelişmeye rağmen, krediler toplam aktifler içindeki en önemli kalemler olmaya özelliğini sürdürmektedir. Sektörün aracılık işlevinin takibinde kullanılan krediler/mevduat oranı, yılın ilk üç çeyreğinde artarken son çeyrekte kredilerdeki artış hızındaki belirgin yavaşlama sonucu %81'e inmiştir. Önümüzdeki dönemde makroekonomik göstergelerde ve ekonomik beklentilerdeki olumsuzlukların devam etmesi halinde kredilerdeki yavaşlamanın sürmesi ve menkul kıymetlere yapılan plasmanların bir miktar artması muhtemeldir.

Grafik 2.2-1: Kredilerin Gruplar İtibarıyla Toplam Aktif ve Mevduat İçindeki Payı

Bankacılık sektörünün toplam kredi hacmi 2008 yılının son çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre %2'lik sınırlı bir artış gösterirken yılın tamamındaki artış %29 olmuştur. İç talepte yılın son çeyreğinde yaşanan hızlı daralma başta bireysel krediler olmak üzere tüm kredi türlerindeki artışta bir ivme kaybına neden olmuştur. Önümüzdeki dönemde ekonomideki yavaşlamanın devam etmesine bağlı olarak özellikle bireysel kredilerdeki yavaşlamanın sürebileceği beklenmektedir.

Bankacılık sektöründe kredi türleri içinde bireysel krediler %32,1'lik payıyla ağırlığını korumaktadır. 2008 yılında işletme kredilerinin toplam krediler içindeki payı 2,1 puan artmıştır. 2008 yılının son çeyreğinde işletme kredilerinin yanı sıra ihracat kredileri ve diğer yatırım kredileri görece yüksek artışlar kaydetmiştir.

Tablo 2.2-6: Bankacılık Sektöründe Kredilerin Gelişimi

	Milyon TL					Önceki Çeyreğe Göre % Artış			
	2007	03.08	06.08	09.08	12.08	Mar.08	Haz.08	Eyl.08	Ara.08
Tüketici Kredileri	67.668	73.577	79.075	84.885	83.194	8,7	7,5	7,3	-2,0
İşletme Kredileri	58.149	68.580	72.350	76.665	82.744	17,9	5,5	6,0	7,9
Kredi Kartları	27.806	28.840	32.052	33.878	34.853	3,7	11,1	5,7	2,9
İhracat Kredileri	21.807	26.638	26.783	28.428	30.428	22,2	0,5	6,1	7,0
Diğer Yat. Kred.	13.776	17.265	17.723	18.755	23.633	25,3	2,7	5,8	26,0
Diğer Krediler	96.411	104.664	114.687	118.472	106.232	8,6	9,6	3,3	-10,3
Toplam	285.616	319.564	342.670	361.083	368.154	11,9	7,2	5,4	2,0

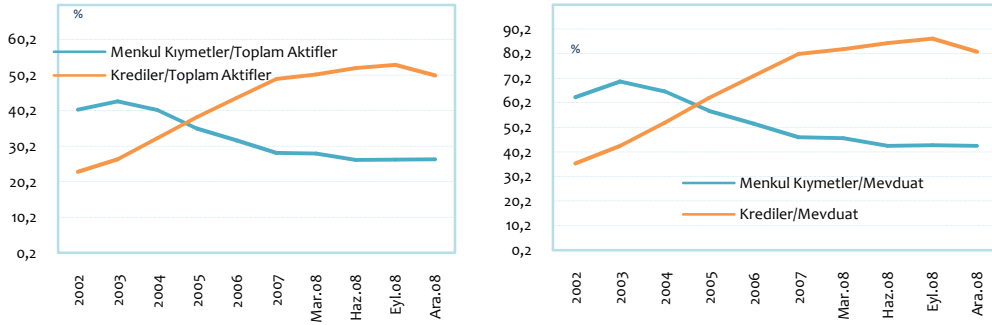
Bireysel krediler 2008 yılında geçen yılsonuna göre %23,7 artmıştır. Yılın son çeyreğinde özellikle tüketici kredilerinde belirgin bir yavaşlama gözlenmiştir. Bir önceki çeyreğe göre tüketici kredileri ortalama %2,2 azalırken, taşıt kredilerinde söz konusu dönemdeki azalma %9,4 olmuştur. Kredi kartları 2008 yılı boyunca geçen yılsonuna göre %26,3 artış göstermiştir. Bireysel krediler içinde kredi kartlarının artmaya devam etmesi, tüketicilerin ihtiyaçlarını karşılamada bu kredilere ağırlık vermeye başladığı yönündeki görüşü desteklemektedir. Yılın son çeyreğinde de artışına devam eden kredi kartlarında dikkat çeken husus taksitli kredi kartı kullanımının önceki çeyreğe göre %2,3 azalmasıdır. Ekonomideki yavaşlama ve genel beklentilere ilişkin olumsuzlukların tüketicilerin taksitli kredi kartı kullanımından kaçınmalarında etkili olduğu düşünülmektedir.

Tablo 2.2-7: Bireysel Kredilerin Dağılımı

Milyon TL	2004	2005	2006	2007	Mar.08	Haz.08	Eyl.08	Ara.08
Tüketici Kredileri	12.731	29.462	47.575	67.877	73.368	79.100	85.109	83.219
Konut	2.631	13.037	23.377	32.448	35.445	37.919	39.831	39.278
Taşıt	4.194	6.445	6.661	6.154	6.012	6.049	6.101	5.530
İhtiyaç	5.585	8.715	15.719	25.860	28.178	30.936	34.303	33.206
Diğer	320	1.264	1.818	3.414	3.734	4.196	4.875	5.205
Kredi Kartları	13.920	17.259	21.526	27.103	27.598	30.607	32.875	34.230
Taksitli	3.784	6.103	9.027	10.772	10.878	11.851	12.672	12.384
Taksitsiz	10.137	11.156	12.499	16.331	16.720	18.755	20.203	21.847
Toplam Bireysel	26.651	46.721	69.101	94.980	100.966	109.707	117.984	117.449

Bankaların aracılık fonksiyonlarını daha etkili yerine getirmelerine bağlı olarak son yıllarda istikrarlı bir artış eğilimi gösteren krediler/toplam aktifler ve krediler/mevduat oranları ekonomideki yavaşlamaya bağlı olarak 2002'den beri ilk kez bu artış eğilimi koruyamamıştır.

Grafik 2.2-2: Bankaların Plazman Alanları (Sektör Geneli)

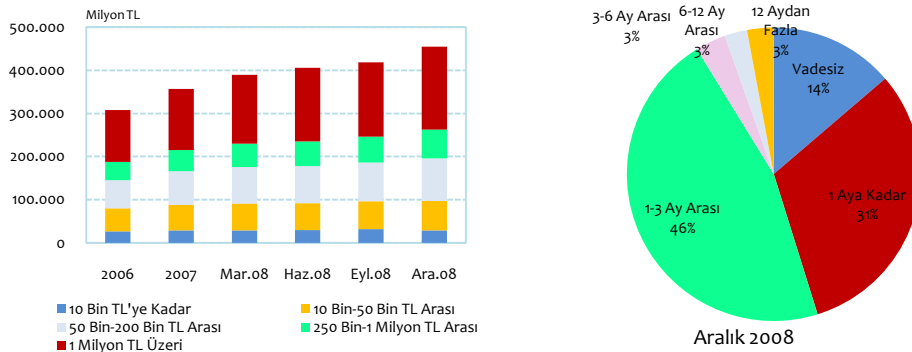
Toplam kaynakların %62'sini oluşturan ve istikrarlı bir yapı sergileyen mevduat 2008 yılında %27,4 artarken, alt bileşenlerden DTH %56,3, tasarruf mevduatı %24,8 artmıştır. DTH'daki artışın özellikle yılın son çeyreğinde yaşandığı ve söz konusu dönemde nominal döviz kurlarındaki artışın etkili olduğu değerlendirilmektedir. 2008 yılı içinde küresel krize bağlı olarak kurlarda ve nominal faiz oranlarındaki değişimin, yurtdışı borçlanma imkanlarının zorlaşmasının mevduatın artışında etkili olduğu düşünülmektedir.

Tablo 2.2-8: Mevduat ve Cari Hesapların Gelişimi

	Milyon TL					Önceki Çeyreğe Göre % Artış				% Pay	
	2007	03.08	06.08	09.08	12.08	03.08	06.08	09.08	12.08	06.08	12.08
Tasarruf	215.505	233.198	238.424	246.226	268.928	8,2	2,2	3,3	9,2	58,8	59,2
DTH	42.081	50.111	52.108	53.029	65.756	19,1	4,0	1,8	24,0	12,8	14,5
Ticari ve Diğ. Kur.	69.803	74.136	77.314	81.579	83.184	6,2	4,3	5,5	2,0	19,1	18,3
Özel Cari Hes.	14.823	16.338	17.370	17.653	19.018	10,2	6,3	1,6	7,7	4,3	4,2
Resmi Kur.	14.489	15.769	20.292	19.774	17.359	8,8	28,7	-2,6	-12,2	5,0	3,8
Kıy.Mad.Depo H.	164	265	290	332	355	61,6	9,4	14,2	7,0	0,1	0,1
Toplam	356.865	389.817	405.798	418.593	454.600	9,2	4,1	3,2	8,6	100,0	100,0

Mevduatın büyüklüklerine göre dağılımı incelendiğinde 50.000 TL'den büyük mevduat dilimlerinin payı geçtiğimiz yıla göre 3,4 puan artarak %78,6'ya ulaşmıştır. Son üç yıldır küçük montanlı mevduatın payındaki azalış eğiliminin sürdüğü görülmektedir. Yapısal bir sorun olarak görülen mevduatın vadesinin kısalığı, tortu mevduatın yüksekliği ile dengelense de, mevduatın vadesini artırıcı yöndeki politikaların oluşturulması sektörün aracılık işlevine katkı sağlayacaktır.

Grafik 2.2-3: Mevduatın Büyüklük ve Vade Dağılımı

Küresel krizin etkisiyle uluslararası likiditenin azalması ve borçlanma maliyetlerinin artması, dış piyasalardan sağlanan kaynak üzerindeki daraltıcı etkisini yılın son çeyreğinde göstermiştir. Dış piyasalardan sağlanan toplam kaynaklar 2008 sonunda bir önceki yıla göre 2,8 milyar TL azalmıştır. Dış piyasalardan sağlanan kredilerde büyük ölçekli bankaların ağırlığı devam etmektedir.

Tablo 2.2-9: Dış Piyasalardan Sağlanan Kaynakların Gelişimi

Milyar Dolar	2003	2004	2005	2006	2007	Mar.08	Haz.08	Eyl.08	Ara.08	Ağırlıklı Ort. Vade
Sendikasyon Kredileri	3,8	6,5	8,1	12,5	13,2	13,2	13,3	13,4	11,2	1,3
Seküritizasyon Kredileri	2,8	3,5	7,0	9,2	13,1	13,0	12,6	12,9	12,4	5,9
Toplam	6,6	10,0	15,1	21,7	26,4	26,2	25,9	26,3	23,6	3,8
Send.Kr./Top.Yab.Kaynaklar	2,5	3,3	3,1	4,0	3,0	3,0	2,8	2,8	2,6	
Sek..Kr./Top.Yab.Kaynaklar	1,8	1,8	2,7	3,0	3,0	3,0	2,7	2,7	2,9	

2.2.4 Bankacılık Sektörü Gelir Tablosu Analizi

2008 yılında bir önceki yılsonuna göre %13,4 azalan bankacılık sektörü kârı 13,3 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Bu azalışta faiz dışı gelirlerin %12 artmasına karşılık faiz dışı giderlerin %28,8 ile görece yüksek artışı etkili olmuştur. 2007 yılsonuna göre personel giderlerinin %31,2 ve diğer faiz dışı giderlerin %26,2 yükselmesi faiz dışı giderlerdeki yüksek artışın nedenidir. Bunun yanında kambiyo zararının yaklaşık 1,6 milyar TL olarak gerçekleşmesi de sektörün kârlılığını olumsuz etkilemiştir. 2008 yılında kredilerden alınan faizler 2007 yılına göre %44,8 oranında artarken, diğer önemli gelir kalemi olan menkul değerlerden alınan faizler söz konusu dönemde %14,9 artmıştır. Bununla birlikte geçen yıla kıyasla aktif satışından elde edilen gelirlerin düşmesi diğer faiz dışı gelirlerin azalmasında, buna bağlı olarak da kârlılığın azalmasında etkili olmuştur. Dünya genelinde etkili olan finansal dalgalanma nedeniyle bankacılık sektörünün küresel olarak zor günler geçirdiği göz önüne alındığında, Türk bankacılık sektörünün kârlılık düzeyinin görece iyi olduğu değerlendirilmektedir.

Tablo 2.2-10: Seçilmiş Gelir Tablosu Kalemlerinin Gelişimi

	Milyon TL				Yüzde Dağılım				% Değ.(Geçen Yıl.Aynı Dön. Göre)			
	12.07	06.08	09.08	12.08	12.07	06.08	09.08	12.08	12.07	06.08	09.08	12.08
Kredilerden Alın.												
Faizler	39.363	23.560	36.879	52.099	55,8	59,2	59,7	55,8	36,2	29,1	29,6	44,8
Menkul Değer.												
Alınan Faizler	24.511	12.757	19.646	27.257	34,7	32,1	31,8	34,7	13,3	4,4	6,7	14,9
Diğer	6.679	3.452	5.204	6.381	9,5	8,7	8,4	9,5	25,6	4,3	3,5	-5,9
Faiz Gelirleri	70.553	39.768	61.729	85.736	100,0	100,0	100	100	26,3	17,7	18,9	29,3
Mevduata Ver.												
Faizler	35.444	19.396	30.672	43.965	79,6	78,7	78,9	79,6	26,5	13,4	16,9	32,5
Bankalara Verilen												
Faizler	5.263	2.668	4.006	5.631	11,8	10,8	10,3	11,8	22,4	5,5	2,6	9,4
Diğer	3.797	2.587	4.179	5.184	8,5	10,5	10,8	8,5	66,0	42,4	48,3	49,2
Faiz Giderleri	44.503	24.650	38.857	54.779	100,0	100,0	100	100	28,6	14,9	17,9	31,2
Net Faiz Geliri (Gideri)	26.049	15.118	22.872	30.957	-	-	-	-	22,7	22,6	20,7	25,9
Kredilerden Alın.												
Ücret ve Kom.	2.050	1.217	1.836	2.517	12,8	13,0	13,8	12,8	18,8	20,4	20,5	30,7
Bankacılık Hizm.												
Gelirleri	8.283	4.847	7.464	10.028	51,7	51,7	56,0	51,7	25,4	24,1	25,0	29,2
Diğer	5.692	3.314	4.025	4.858	35,5	35,3	30,2	35,5	-10,2	9,4	1,8	-21,1
Toplam Faiz Dışı Gelirler	16.025	9.377	13.325	17.403	100,0	100,0	100	100	9,2	18,0	16,4	12,0
Personel Giderleri	7.974	4.694	7.216	9.788	35,9	36,3	37,0	35,9	22,1	23,9	24,2	31,2
Provizyonlar	3.031	2.162	2.806	3.564	13,6	16,7	14,4	13,6	25,3	95,3	72,7	32,8
Diğer	11.213	6.067	9.463	13.254	50,5	46,9	48,6	50,5	14,4	20,7	21,4	26,2
Toplam Faiz Dışı Giderler	22.218	12.924	19.484	26.607	100,0	100,0	100	100	18,5	30,3	27,9	28,8
Net Faiz Dışı Gelir (Gider)	-6.193	-3.547	-6.159	-9.203	-	-	-	-	51,8	79,3	63,0	79,7
Sermaye Piy. İşl.												
Kârları (Zar.)(Net)	-811	455	117	1.496	-61,9	62,1	28,8	903,1	-169,1	-310,3	-124,6	-483,0
Kambiyo Kârları (Zar.)(Net)	1.664	28	39	-1.598	126,9	3,9	9,6	-964,8	-197,2	-96,2	-96,7	-277,3
Diğer	459	250	250	268	35,0	34,0	61,6	161,6	-1475,4	-7,6	-39,1	-46,7
Toplam Diğ.Faiz Dışı Gel. (Gid.)	1.312	733	406	166	100,0	100,0	100	100	-329,9	-7,5	-63,4	-103,4
Vergi Provizyonu	3.350	2.065	2.816	3.300	-	-	-	-	7,3	24,5	11,2	-2,0
Net Kâr (Zarar)	14.859	8.281	11.142	13.285	-	-	-	-	30,8	2,3	-5,4	-13,4

2.2.5 Bilânço Dışı İşlemler

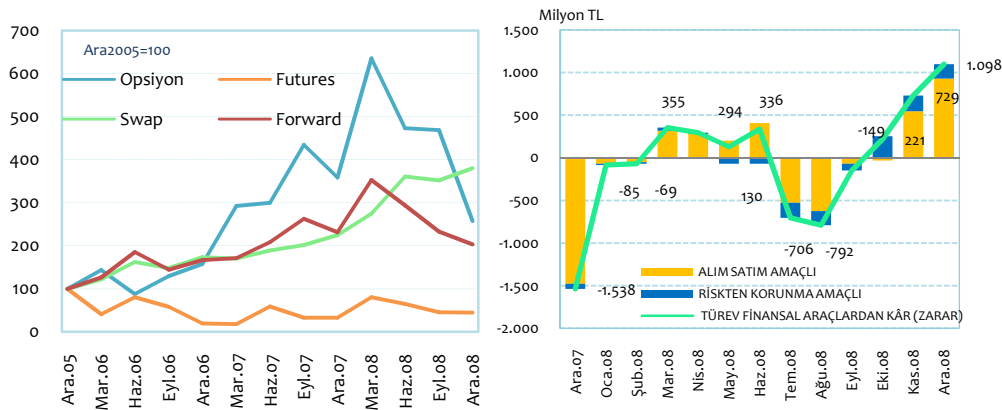
Toplam bilânço dışı işlemler 2008 yıl sonu itibarıyla bir önceki yıl sonuna göre %23,3 artarak 476 milyar TL olmuştur. Bir önceki çeyreğe göre gayri nakdi kredi ve yükümlülükler %4,7 artarken taahhütler %1,8 düşmüştür. Bilânço içi yabancı para pozisyon açığının yılın son çeyreğinde azalmaya devam etmesi özellikle türev işlemlerindeki azalmada etkili olmuştur. Buna bağlı olarak, yılın ilk çeyreğinde bilanço dışı işlemlerin %48'ini oluşturan türev işlemlerin payı yıl sonunda %41'e gerilemiştir. Türev işlemler içinde 2008 yılının son çeyreğinde artış gösteren tek kalem swap işlemleri olmuştur. Söz konusu kalem 2008 yılının son çeyreğinde nominal döviz kurlarındaki artışa bağlı olarak bankaların para alım satım swaplarını artırdıklarını göstermektedir. Diğer türev işlemlerin gelişimi bir önceki çeyreğe göre değerlendirildiğinde; opsiyonlar %45,1, forward işlemler ise %12,7 azalmıştır.

Tablo 2.2-11: Bilânço Dışı İşlemlerin Gelişimi

	Milyon TL			Bilanço Oran, %			Önceki Çeyreğe Göre % Artış				
	12.07	06.08	12.08	12.07	06.08	12.08	12.07	03.08	06.08	09.08	12.08
Top. Bil. Dışı İşl. (1+2)	385.544	495.018	475.539	66,3	75,4	64,9	39,0	25,1	2,7	-3,8	-0,2
G.nakdi Kr. ve Yük. (1)	96.743	119.682	125.834	16,6	18,2	17,2	11,6	15,9	6,8	0,4	4,7
Taahhütler (2)	288.801	375.336	349.704	49,7	57,1	47,7	51,4	28,1	1,4	-5,1	-1,8
Türev İşlemler	160.444	231.984	196.382	27,6	35,3	26,8	-1,0	44,8	-0,1	-11,2	-4,7
Opsiyon	42.237	55.684	30.311	7,3	8,5	4,1	127,7	77,0	-25,5	-0,9	-45,1
Futures	1.285	2.535	1.751	0,2	0,4	0,2	66,8	143,6	-19,0	-30,7	-0,3
Swap	78.591	126.424	133.184	13,5	19,2	18,2	29,7	22,5	31,3	-2,6	8,2
Forward	33.239	42.261	29.260	5,7	6,4	4,0	38,4	52,5	-16,6	-20,7	-12,7
Diğer	5.092	5.080	1.876	0,9	0,8	0,3	11,8	46,2	-31,7	-249,4	-124,7
Diğer Taahhütler	128.357	143.352	153.322	22,1	21,8	20,9	5,4	7,3	4,1	4,7	2,2

Son üç yılda türev işlemleri içinde en fazla artış gösteren opsiyon işlemleri, 2008 yılının ikinci çeyreğinden itibaren azalmaya başlamıştır. Türev işlemlerin genelinde azalma olmakla birlikte, swap işlemlerinin özellikle para alım ve satım swaplarının artışını sürdürdüğü gözlenmektedir. Türev finansal araçlardan yılın son çeyreğinde özellikle alım satım amaçlı işlemler kaynaklı 1.098 milyon TL kâr elde edilmiştir.

Grafik 2.2-4: Türev İşlemler

2.3 Bankacılık Sektörü Dışındaki Finansal Sektörler

2008 yılı Aralık dönemi itibarıyla 50 adet finansal kiralama¹ şirketi, 81 faktoring şirketi, 10 adet tüketici finansman şirketi faaliyet göstermektedir.

2.3.1 Finansal Kiralama Sektörü Faaliyetleri

Finansal kiralama sektörünün özkaynak kârlılığı Aralık döneminde de artmaya devam etmektedir. Benzer şekilde sektörün aktif kârlılığı da artmaktadır. Sektörde zarar eden şirket sayısı 2006 ve 2007 yıl sonu itibarıyla yüksek seyrederken 2008 yılı Mart ve Haziran döneminde 10'a düşerek yarı yarıya azalmış, Aralık döneminde 4'e kadar inmiştir. Bilanço içi YP net genel pozisyonu/özkaynaklar oranı Mart döneminden beri pozitif dönmüş olup, bu oranın Aralık döneminde %14 olduğu görülmektedir. Bu olumlu gelişmelere rağmen, takipteki alacakların toplam alacaklardaki payının artış eğilimini sürdürdüğü ve 2008'in son çeyreği itibarıyla 0,8 puanlık bir artışla %6,9'a ulaştığı görülmektedir.

Tablo 2.3-1: Finansal Kiralama Sektörü Performansı Göstergeleri

	Ara.06	Ara.07	Mar.08	Haz.08	Eyl.08	Ara.08
Fin.Kir.Alacakları/Özkaynaklar (%)	427,7	473,0	502,6	467,9	452,1	469,5
Takipteki Alacaklar/Brüt Alacaklar (%)	3,1	3,7	4,0	5,7	6,1	6,9
Zarar Eden Şirket Sayısı	18	19	10	10	7	4
Dönem Kârı/Özkaynak Toplamı (%)	19,1	14,1	20,1	11,4	15,0	19,5
Dönem Kârı/ Aktif Toplamı (%)	3,8	2,5	3,5	2,1	2,8	3,5
Bilanço İçi YP Net Pozisyon/Özkaynaklar (%)	-5,5	-9,4	4,9	4,8	7,8	14,0
İşlem Sınırı Rasyosu (< 30)	4,7	5,9	5,3	5,0	4,6	4,7

Finansal kiralama şirketlerinin aktifleri, Aralık 2008 döneminde önceki döneme göre 1,8 milyar TL artarak 17,2 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Artan aktiflerin, bu dönemde likit kalmayı tercih eden finansal kiralama şirketlerinin bankalar hesabındaki artıştan kaynaklandığı görülmektedir. Aktiflerdeki artışa karşın, 2008 yılı son çeyreğinde takipteki alacaklar kaleminde bir önceki döneme göre %20 oranında bir artış söz konusudur. Bu çerçevede, Eylül 2008 itibarıyla %3,1 olan takipteki alacakların toplam aktifler içerisindeki payı da Aralık 2008 itibarıyla %3,5'e yükselmiştir.

Tablo 2.3-2: Finansal Kiralama Sektörü Temel Bilanço Büyüklükleri

Milyar TL	Bilanço		Bilanço		Bilanço		Bilanço		Bilanço	
	2007	Payı %	Mar.08	Payı %	Haz.08	Payı %	Eyl.08	Payı %	Ara.08	Payı %
Finansal Kiralama Alacakları (Net)	11,7	85,0	13,5	87,7	13,2	87,1	13,1	84,9	14,3	83,1
Takipteki Alacaklar (Net)	0,2	1,8	0,4	2,5	0,4	2,9	0,5	3,1	0,6	3,5
Diğer Aktifler	1,8	13,2	1,4	9,8	1,6	10,0	1,8	12,0	2,3	13,4
Toplam Aktifler	13,7	100,0	15,3	100,0	15,2	100,0	15,4	100,0	17,2	100,0
Alınan krediler	10,3	75,4	12,0	78,1	11,8	78,0	12,0	77,9	13,7	79,7
Özkaynaklar	2,5	18,0	2,7	17,4	2,8	18,4	2,9	18,8	3,1	18,0
Diğer Pasifler	0,9	6,6	0,6	4,5	0,6	3,6	0,5	3,3	0,4	2,3
Nazım Hesaplar Toplamı	8,1	58,8	11,1	72,6	12,2	80,1	13,4	86,8	15,1	87,8

Eylül döneminde %84,9 olan alacakların bilanço içindeki payı yılın son çeyreğinde %83,1'e gerilemiştir. Bu dönemde, özkaynaklar artmış ve özkaynakların pasif içindeki payı %18'e gerilemiştir.

Tablo 2.3-3: Finansal Kiralama Alacakları

(Milyon TL)	Ara.07	Mar.08	Haz.08	Eyl.08	Ara.08	Pay (%)	Büyüme (%)	Müşteri Grubuna Göre Dağılım			
								Birey. İşlt.(KOBİ)	KOBİ	Mali Olm.Şrt.	Diğer*
Tarım	899	951	927	900	952	6,6	5,8	8,3	2,5	2,7	37,8
Sanayi	5.122	5.762	5.734	5.692	6.461	44,6	13,5	48,5	49,5	45,2	17,8
Hizmetler	5.818	6.448	6.381	6.320	7.024	48,4	11,1	42,9	47,4	51,7	44,3
Diğer	43	58	60	56	62	0,4	10,7	0,3	0,6	0,4	0,1
Toplam Milyon TL	11.883	13.218	13.101	12.967	14.499	100,0	11,8	1.476,8	5.735,9	5.831,0	1.414,3

*Tüm Müşteriler-Bireysel İşletmeler(KOBİ)-KOBİ Niteliğindeki Ticari İşletmeler-Mali Olmayan Şirketler

Bilançonun en önemli kalemini oluşturan finansal kiralama alacakları 14,5 milyar TL'dir. Yılın son çeyreğinde, finansal kiralama alacakları içinde %44,6 ile sanayi sektörü, %48,4 ile hizmetler sektörü, %6,6 ile tarım sektörü ve %0,4 ile diğer sektörler yer almaktadır. Alacakların müşteri grubuna göre dağılımı incelendiğinde; bireysel işletmelerin %10,2, KOBİ'lerin %39,6, mali olmayan şirketlerin %40,2 ve diğer müşterilerin %9,8 oranında paya sahip oldukları görülmektedir.

¹ Ayrıca finansal kiralama işlemleri yapan 10 adet kalkınma-yatırım bankası ve 4 adet katılım bankası bulunmaktadır.

Tablo 2.3-4: Finansal Kiralama Şirketleri Seçilmiş Gelir Tablosu Kalemleri

Milyon TL	Ara.06	Ara.07	Mar.08	Haz.08	Eyl.08	Ara.08	2007/12-2008/12 % Değişim
Faaliyet Gelirleri	954,9	1.287,4	389,9	764,2	1.129,2	1.536,9	19,4
Diğer Faaliyet Gelirleri	1.812,5	1.695,4	1.701,7	2.992,3	4.298,2	13.221,0	679,8
Personel Giderleri	83,5	100,6	31,9	61,2	90,4	117,4	16,7
Faaliyet Giderleri	630,3	835,0	58,5	115,2	168,8	221,1	-73,5
Diğer faaliyet Giderleri	1.779,9	1.768,9	1.609,4	2.845,6	4.136,1	12.920,7	630,4
Kambiyo işlemleri(net)	-19,6	-24,4	30,9	26,0	17,9	67,9	-378,3
Dönem Net Kârı	363,2	348,1	195,0	317,2	433,6	596,7	71,4

Yılın son çeyreğinde Eylül 2008 dönemine kıyasla finansal kiralama gelirleri %36,1 oranında artış göstermiştir. Faiz giderleri arasında kullanılan kredilere ödenen faizler üçüncü çeyrekte %44,5 oranında artmıştır. Benzer şekilde personel giderlerinde de %29,9 oranında bir artış görülmektedir. Sektörün kârlılığında Aralık 2008 döneminde bir önceki döneme göre %37,6 oranında bir artış gerçekleşmiştir. Bu çerçevede sektör kârı 434 milyon TL'den 596 milyon TL'ye yükselmiştir.

2.3.2 Faktoring Sektörü Faaliyetleri

Faktoring şirketlerinin takipteki alacaklarının toplam alacaklara oranı bir önceki yılsonuna göre artarak 2008 yılsonunda %8,9 olmuştur. Bu dönemde özkaynak kârlılığı azalırken, aktif kârlılığı önemli bir değişim göstermemiştir.

Tablo 2.3-5: Faktoring Sektörü Performansı Göstergeleri

	Ara.06	Ara.07	Mar.08	Haz.08	Eyl.08	Ara.08
Faktoring Alacakları/Özkaynaklar (%)	290,5	310,3	284,0	325,5	313,8	236,1
Takipteki Alacaklar/Brüt Alacaklar (%)	2,3	3,2	5,3	4,8	5,7	8,9
Dönem Kâr/Özkaynak Toplamı (%)	27,9	21	1,8	8,7	21,8	18,6
Dönem Kâr/ Aktif Toplamı (%)	7,8	5,6	0,5	2,3	5,9	5,7

2008 yılsonu itibarıyla faktoring şirketlerinin aktifleri, 2007 yılsonuna göre önemli bir değişim göstermezken bir önceki çeyreğe göre azalış göstermiştir. Bu dönemde faktoring alacakları azalırken, artan takipteki alacakların bilanço payı %6,4 olmuştur. Bununla birlikte faktoring şirketlerinin özkaynakları 2007 yılına göre yaklaşık %20 oranında artarak 2008 yılında 2,4 milyar TL'ye yükselmiştir.

Tablo 2.3-6: Faktoring Sektörü Temel Bilanço Büyüklükleri

Milyar TL	Bilanço 2006		Bilanço 2007		Bilanço Mar.08		Bilanço Haz.08		Bilanço Eyl.08		Bilanço Ara.08	
	Payı %		Payı %		Payı %		Payı %		Payı %		Payı %	
Faktoring Alacakları (Net)	5,1	80,7	6,2	82,4	6,5	82,1	7,5	85,5	7,8	84,6	5,6	72,0
Takipteki Alacaklar (Net)	0,0	0,2	0,0	0,4	0,1	0,9	0,1	0,7	0,1	1,3	0,5	6,4
Diğer Aktifler	0,6	10,1	0,7	9,6	1,0	12,5	0,9	9,9	0,7	7,8	1,7	21,6
Toplam Aktifler	6,3	100,0	7,6	100,0	7,9	100,0	8,7	100,0	9,2	100,0	7,8	100
Alınan krediler	4,2	66,5	4,9	65,1	5,3	67,2	6,1	69,6	6,2	67,4	4,9	63,4
Özkaynaklar	1,8	27,8	2,0	26,6	2,3	28,9	2,3	26,3	2,5	26,9	2,4	30,5
Diğer Pasifler	0,4	5,7	0,6	8,4	0,3	3,9	0,4	4,1	0,5	5,7	0,5	6,1
Nazım Hesaplar Toplamı	18,5	291,5	23,4	309,9	26,9	342,5	29,5	337,5	32,3	352,5	30,7	393,3

2008 yılsonu itibarıyla faktoring alacakları 2007 yılsonuna göre artış göstermiştir. Faktoring alacaklarının sektörler bazında dağılımına bakıldığında; tarım ve hizmetler sektörünün payının azaldığı buna karşılık, sanayi sektörünün payının artarak %73,3'e ulaştığı görülmektedir.

Tablo 2.3-7: Faktoring Alacakları

Milyon TL	Ara.07	Mar.08	Haz.08	Eyl.08	Ara.08	% Pay	Büyüme (%)
Tarım	106,0	111,0	150,3	198,0	95,7	1,3	-9,7
Sanayi	4.443	4.596	5.101	5.205	5.396	73,3	21,5
Hizmetler	1.874	2.018	2.441	2.518	1.799	24,4	-4,0
Diğer	55	51	72	89	71	1,0	29,1
Toplam	6.477	6.776	7.764	8.010	7.362	100,0	13,7

*Mali Olmayan Şirketler(KOBİ)+Bireysel İşletmeler(KOBİ)

**Tüm Müşteriler-Mali Olmayan Şirketler-KOBİ

2008 yılsonunda faktoring gelirleri 2007 yılsonuna göre %25,4 oranında artarak 1,758 milyar TL'ye yükselmiştir. Gider kalemlerine bakıldığında ise personel giderlerinin geçen yıla göre %38,7 oranında arttığı görülmektedir. Kur artışları nedeniyle faktoring şirketlerinin kambiyo işlemleri zarar da artmıştır. Net dönem kârı ise 2007 yılsonuna göre önemli bir değişim göstermemiştir.

Tablo 2.3-8: Faktoring Şirketleri Seçilmiş Gelir Tablosu Kalemleri

Milyon TL	Ara.06	Ara.07	Mar.08	Haz.08	Eyl.08	Ara.08	08/12-07/12 % Değişim
Faktoring Gelirleri	1.021,2	1.400,8	374,0	816,2	1.302,4	1.758,0	25,4
Diğer faaliyet gelirleri	1.015,0	2.203,3	359,0	715,6	2.078,7	1.925,0	-12,6
Personel Giderleri	106,2	139,7	44,1	93,2	143,9	193,7	38,7
Faaliyet giderleri	495,2	608,3	163,2	348,9	571,5	807,4	32,7
Kambiyo işlemleri(net)	5,4	-69,5	-74,7	-53,2	-81,7	-234,4	237,3
Dönem Net Kârı	490,8	426,6	41,7	200,2	538,3	442,3	3,7

2.3.3 Tüketici Finansman Sektörü Faaliyetleri

Tüketici finansman sektörünün takipteki alacaklarının brüt alacaklar içindeki payı 2008 yılında artarak %7,4 olmuştur. Aynı dönemde sektörün aktif ve özkaynak karlılıkları ise önemli oranda azalmıştır. 2007 yılsonunda %17 olan özkaynak karlılığı, 2008 yılında %1,9'a gerilemiştir. 2007 yılsonunda %1,3, olan aktif karlılığı ise 2008 yılında %0,2 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 2.3-9: Tüketici Finansman Sektörü Performansı Göstergeleri

	Ara.06	Ara.07	Mar.08	Haz.08	Eyl.08	Ara.08
Finansman Kredileri/Özkaynaklar	1350,2	1223,9	1197,0	1045,8	1066,6	1051,0
Takipteki Alacaklar/Brüt Alacaklar %	2,4	2,2	4,5	5,1	5,6	7,4
Zarar eden Şirket Sayısı	0	1	4	4	6	3
Dönem Kârı/ Özkaynak Toplamı %	19,0	17,0	5,7	7,6	0,7	1,9
Dönem Kârı/ Aktif Toplamı %	1,4	1,3	0,4	0,7	0,1	0,2
Bilanço içi YP net Pozisyon/ Özkaynaklar %	-153,0	-161,0	-380,3	-324,9	-393,2	-429,2
İşlem Sınırı Rasyosu (< 30)	13,6	12,2	12,4	10,1	10,0	10,8

2008 yılında tüketici finansman şirketlerinin aktifleri bir önceki yılsonuna göre nominal olarak %20 oranında büyümüştür. Büyümenin kaynağı özkaynaklardaki artışın yanı sıra ticari ve mali borçların artmasıdır. 2008 yılında bankalara plase edilen fonlar bir önceki döneme göre yaklaşık %200 oranında artmıştır ve bu kalemin bilanço içindeki payı 2007 yılına göre önemli oranda yükselmiştir. Takipteki alacakların bilanço payı artarken, kredilerin bilanço payı %84,7'ye gerilemiştir.

Tablo 2.3-10: Tüketici Finansman Sektörü Temel Bilanço Büyüklükleri

Milyar TL	2006	2007	Mar.08	Haz.08	Eyl.08	Ara.08	Bilanço Payı	Bilanço Payı	Bilanço Payı	Bilanço Payı
Bankalar	0,1	0,0	0,2	0,2	0,3	0,3	3,6	4,3	7,2	7,1
Krediler	3,2	3,7	3,9	4,0	3,9	4,0	90,7	90,6	87,8	84,7
Takipteki Alacaklar (Net)	0,0	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	3,0	3,3	3,6	5,3
Diğer Aktifler	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	2,7	1,7	1,4	2,9
Toplam Aktifler	3,4	3,9	4,3	4,4	4,5	4,7	100	100	100	100
Alınan krediler	2,8	3,2	3,4	3,5	3,5	3,7	79,9	79,0	77,8	78,1
Özkaynaklar	0,2	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	7,6	8,7	8,2	8,1
Diğer Pasifler	0,4	0,4	0,5	0,5	0,6	0,6	13	12	14,0	13,8
Nazım Hesaplar Toplamı	2,2	3,3	1,0	1,1	1,2	0,9	23,7	24,4	25,6	100

Tüketici finansman şirketlerinin mevcut kredileri 2008 yılında 3,7 milyar TL olup 2007 yılsonuna göre %1,4 oranında azalmıştır. Sanayi ve hizmetler sektörüne kullandırılan krediler sırasıyla %12,6 ve %38,5 oranında artarken tarım sektörü kredileri %10,4 oranında azalmıştır. Toplam kredilerde en yüksek paya sahip olan sanayi sektörünün kredilerdeki payının 2007 yılına göre arttığı ve %76,8 seviyesinde gerçekleştiği görülmektedir. Mevcut krediler müşteri grupları açısından sınıflandırıldığında, bir önceki dönemdeki dağılıma benzer bir dağılım sergilemektedir.

Tablo 2.3-11: Finansman Şirketleri Kredileri

(Milyon TL)	2007	Mar.08	Haz.08	Eyl.08	Ara.08	Pay (%)	Büyüme (%)	Müşteri Grubuna Göre (%)			
								Bireysel	Ticari Şt.	KOBİ*	Diğer**
Tarım	12,8	12,6	11,2	10,9	11,5	0,3	-10,4	2,7	0,0	1,0	0,0
Sanayi	2.555,0	2.656,1	2.985,9	3.008,7	2.878,1	76,8	12,6	11,3	73,0	44,3	98,4
Hizmetler	579,6	651,4	690,2	696,7	803,0	21,4	38,5	0,1	27,0	50,5	1,6
Diğer	656,3	688,0	424,8	417,3	56,7	1,5	-91,4	0,7	0,0	4,2	0,0
Toplam	3.804	4.008,1	4.112,0	4.133,7	3.749,3	100,0	-1,4	105,1	777,3	1133,4	778,7

*Mali Olmayan Şirketler(KOBİ)+Bireysel İşletmeler(KOBİ)

**Tüm Müşteriler-Bireysel(tüketiciler)-Mali Olmayan Şirketler-Mali Olmayan Şirketler(KOBİ)-Bireysel İşletmeler(KOBİ)

3 RİSK, SERMAYE ve KÂRLILIK DEĞERLENDİRMESİ

3.1 Kredi Riski

Toplam nakdi kredi hacmi 2008 yılı Aralık ayında 2008 yılı Eylül ayına göre %1,8 oranında artış göstererek 367,6 milyar TL'ye yükselmiştir. Finansal krizin olumsuz yöndeki etkilerinin 2008 yılı Eylül ayından itibaren belirginleşmeye başladığı görülmektedir. TP krediler 2008 yılı Aralık ayı itibarıyla önceki çeyreğe göre %3,3 oranında azalmıştır. Toplam kredi tutarında yaşanan artış, kurlardaki yükselişin etkisiyle YP kredilerin aynı dönemde %17,1 seviyesinde artması sebebiyle meydana gelmiştir. Bu gelişmeler paralelinde Eylül ayında %24,9 olan YP kredilerin toplam krediler içindeki payı, Aralık ayında %28,7'ye yükselmiştir. Bu dönemde, dövize endeksli kredilerde de %2,5 oranında bir düşüş gerçekleşmiştir.

2008 yılının ikinci yarısında büyüme hızında azalma görülen gayrinakdi kredi ve yükümlülükler, son çeyrekte esas itibarıyla kurlardaki yükselişin etkisiyle YP gayrinakdi kredi ve yükümlülüklerin artması neticesinde önceki çeyreğe göre %4,7 oranında artış göstermiştir. Gayrinakdi kredi ve yükümlülüklerin para türleri itibarıyla dağılımına bakıldığında, YP gayrinakdi kredi ve yükümlülüklerin Eylül ayında %60 olan payının son çeyrekte %61,6'ya yükseldiği görülmektedir.

Kısa vadeli kredilerin toplam krediler içindeki payında 2008 yılının üçüncü çeyreğinde başlayan düşüş son çeyrekte hızlanarak devam etmiştir. Uzun vadeli kredilerin toplam krediler içindeki payı 2008 yılı Eylül-Aralık döneminde %55,4'ten %57,2'ye yükselmiştir. Bu gelişme göz önüne alındığında, kredi kartları ve tüketici kredilerinden oluşan bireysel kredilerin vade yapısında 2008 yılının ikinci yarısı itibarıyla önemli bir değişiklik gözlenmemesi, bireysel kredilerin dışındaki kredilerin vade yapısının uzadığına işaret etmektedir. Söz konusu gelişme aktif-pasif arasındaki vade uyumsuzluğu çerçevesinde ele alındığında pozitif bir gelişme olarak mütalaa edilmemektedir. Para türleri itibarıyla kredilerin vade yapısı incelendiğinde, kısa vadeli kredilerin toplam krediler içindeki payındaki azalışa TP kredilerin neden olduğu görülmektedir.

Tablo 3.1-1: Kredilerin Vade ve Para Cinsi Dağılımı

%	Krediler			Kredi Kartları			Tüketici Kredileri		
	Haz. 08	Eylül 08	Aralık 08	Haz. 08	Eylül 08	Aralık 08	Haz. 08	Eylül 08	Aralık 08
Kısa Vadeli Toplam	45,5	44,6	42,8	99,0	99,1	98,9	8,0	6,9	7,4
TP	37,7	36,8	34,5	98,9	98,9	98,8	8,0	6,9	7,4
YP	7,8	7,8	8,3	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
Uzun Vadeli Toplam	54,5	55,4	57,2	1,0	0,9	1,1	92,0	93,1	92,6
TP	37,4	38,3	36,9	1,0	0,9	1,1	92,0	93,1	92,6
YP	17,1	17,1	20,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
TP	75,1	75,1	71,4	99,9	99,9	99,9	100,0	100,0	100,0
YP	24,9	24,9	28,6	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0

Aralık 2008'de bankaların özkaynaklarının %10'undan büyük kredilerin toplam özkaynaklara oranı önceki çeyreğe göre 7 puan artış göstererek %45'e, bankaların özkaynaklarının %15-20 arası büyüklüğünde olan kredilerin toplam özkaynaklara oranı ise 12,3 puan artış göstererek %15,9'a yükselmiştir. Bu husus, kredilerin yoğunlaşma riski açısından olumsuz yönde bir gelişme olarak mütalaa edilebilir. Aynı dönem itibarıyla, bankaların öz kaynaklarının %10-15 arası büyüklüğünde olan kredilerin ve %20-25 arası büyüklüğünde olan kredilerin, hem miktarında hem de kredi ve özkaynaklar içindeki paylarında düşüş yaşanmıştır. Eylül 2008'de sırasıyla %28,9 ve %5,5 olan oranlar, Aralık 2008'de sırasıyla %24,2 ve %4,9'a düşmüştür.

Tablo 3.1-2: Bankaların Kullandığı Büyük Kredilerin Dağılımı

%	Haz.08		Eyl.08		Ara.08	
	Özkaynağa Oranı	Kredilere Oranı	Özkaynağa Oranı	Kredilere Oranı	Özkaynağa Oranı	Kredilere Oranı
10'dan Büyük	45,1	9,5	38,0	8,2	45,0	9,9
10-15 Arası	25,7	5,4	28,9	6,2	24,2	5,3
15-20 Arası	15,3	3,2	3,6	0,8	15,9	3,5
20-25 Arası	3,9	0,8	5,5	1,2	4,9	1,1

Not: Bir gerçek ya da tüzel kişiye veya bir risk grubuna özkaynakların %10'u veya daha fazlası oranında kullanılan krediler büyük kredi sayılır.

2008 yılının son çeyreğinde, kredilerin yoğunlaşma riskinin analizinde önem taşıyan kredilerin büyüklük ve müşteri sayısı açısından dağılımı incelendiğinde 1 milyon TL'den büyük kredilerin toplam krediler içindeki payında gözlenen artışın, diğer ölçeklerdeki kredi tutarlarının toplam içindeki payında ise azalışın devam ettiği görülmektedir. Bu dönemde 51 bin TL'den daha düşük miktarda kredi kullanmış olan müşteri sayısının toplam kredi müşteri sayısı içindeki payı üçüncü çeyreğe göre azalarak %98,2 seviyesine ulaşmıştır. 1 milyon TL'den büyük kredilerin toplam

krediler içindeki payında gözlenen artış paralelinde aynı dönemde bu ölçek itibarıyla müşteri başına kredi tutarı %13 oranında artarak 7,0 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 3.1-3: Kredilerin Büyüklük ve Müşteri Sayısı Açısından Dağılımı

Kredi Tutarı	Kredi Toplamı (%)			Müşteri Sayısı (%)			Müşteri Başına Kredi Tutarı (Bin TL)		
	Haz.08	Eyl.08	Ara.08	Haz.08	Eyl.08	Ara.08	Haz.08	Eyl.08	Ara.08
1 milyon TL'den büyük	42,77	43,53	46,26	0,07	0,06	0,07	6.209	6.197	7.016
501 bin TL-1 milyon TL	4,88	4,78	4,28	0,07	0,06	0,06	713	704	701
101 bin TL-500 bin TL	13,13	12,64	11,42	0,63	0,57	0,60	197	194	191
51 bin TL-100 bin TL	7,66	7,56	7,17	1,03	0,94	1,03	71	70	70
51 bin TL'den az	31,56	31,49	30,87	98,21	98,37	98,24	3	3	3
Genel Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	10	9	10

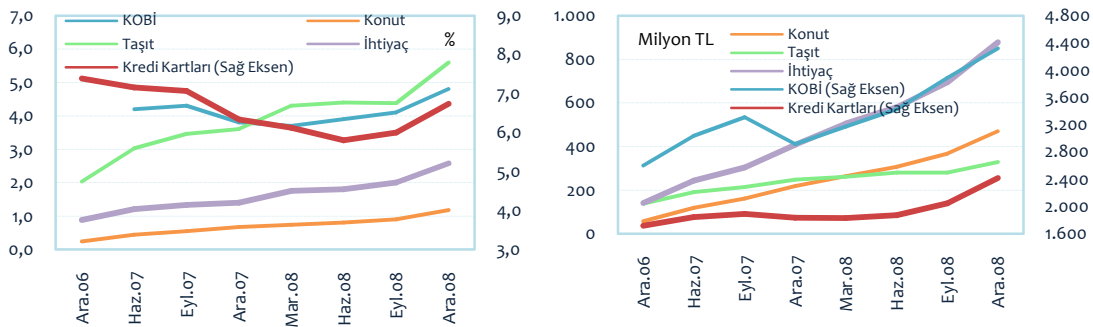
Küresel krizin Türkiye ekonomisine etkileri neticesinde bankaların kullandırdıkları kredilerin tahsilinde yaşanan sorunlar büyümektedir. 2008 yılının son çeyreğinde bankacılık sektörü TGA'sı, üçüncü çeyreğe göre %19,5 oranında artarak 13,9 milyar TL'ye yükselmiştir. TGA'daki artışa bağlı olarak ayrılan karşılık tutarı da yükselmiştir. Bu dönemde tahsili gecikmiş alacaklar için ayrılan karşılık tutarı önceki çeyreğe göre %18,4 oranında artış gösterse de bu artış oranının, TGA'daki artış oranının altında seyretmesi, ayrılan karşılıkların brüt TGA'ya oranında gözlenen azalışın devam etmesine neden olmuştur. 2006 yılsonunda %90, 2007 yılsonunda %86,8 olarak gerçekleşmiş olan söz konusu oran, 2008 yılsonu itibarıyla %79,8'e düşmüştür. Söz konusu düşüş, kredi riskinin yönetimi açısından olumsuz bir durum olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 3.1-4: Tahsili Gecikmiş Alacakların Gelişimi

Milyon TL	Takipteki Alacaklar (Brüt)			Takipteki Alacaklar Karşılığı			Karşılıklar / Brüt TGA (%)		
	Haz.08	Eyl.08	Ara.08	Haz.08	Eyl.08	Ara.08	Haz.08	Eyl.08	Ara.08
Mevduat	10.017	10.683	12.865	8.449	8.800	10.450	84,3	82,4	81,2
KYB	171	189	203	147	166	186	85,8	87,9	91,7
Katılım	654	762	837	348	401	459	53,2	52,7	54,9
TOPLAM	10.843	11.633	13.905	8.944	9.367	11.095	82,5	80,5	79,8

2008 yılının son çeyreğinde bireysel kredilerin ve KOBİ kredilerinin takibe dönüşüm oranlarında ve TGA'sında önceki çeyreğe göre bir yükseliş gözlenmektedir. Bu dönemde takibe dönüşüm oranları KOBİ kredileri için %4,1'den %4,8'e, konut kredileri için %0,9'dan %1,2'ye, taşıt kredileri için %4,4'ten %5,6'ya, ihtiyaç kredileri için %2'den %2,6'ya, kredi kartları için ise %6'dan %6,7'ye yükselmiştir. Bireysel kredilerin ve KOBİ kredilerinin TGA tutarlarının gelişimi incelendiğinde KOBİ kredilerine ilişkin TGA tutarının %11, konut kredilerine ilişkin TGA tutarının %28,1, taşıt kredilerine ilişkin TGA tutarının %17,3, ihtiyaç kredilerine ilişkin TGA tutarının %26,3, kredi kartlarına ilişkin TGA tutarının ise %18,1 oranında arttığı görülmektedir.

Grafik 3.1-1: Bireysel ve KOBİ Kredilerinin Takibe Dönüşüm Oranları, TGA'larının Gelişimi

Kurumsal ve ticari kredilerin gelişimi analiz edildiğinde, dikkat çeken en önemli hususun takibe dönüşüm oranlarında görülen artış olduğu söylenebilir. Tarım, sanayi ve hizmet sektörlerine kullandırılan kredilerin takibe dönüşüm oranı Eylül-Aralık 2008 döneminde %2,81'den %3,23'e yükselmiştir.

Tablo 3.1-5: Kurumsal ve Ticari Kredilerin Sektörel Dağılımı

Ara. o8 (%)	Nakdi Kredilerin Sektörel Dağılımı			Takibe Dön. Oranı	Gayrinakdi Krediler
	Kısa Vadeli	Orta-Uzun V.	Toplam (Brüt)		
Tarım	6,96	4,14	5,47	3,27	0,98
Sanayi	47,67	33,40	40,20	3,43	40,98
Madencilik	2,45	1,47	1,90	1,72	1,94
İmalat Sanayi	44,14	27,54	35,55	3,77	34,96
Elektrik-Gaz-Su	1,08	4,39	2,75	0,17	4,08
Hizmetler	45,37	62,45	54,33	3,09	58,04
Toplam*	100,00	100,00	100,00	3,23	100,00
Top. Kur.ve Tic. Kred. (Milyar TL)	119,96	136,88	266,25	-	125,83
Kur. ve Tic. Kred./Toplam Kredi (%)	74,71	63,87	68,49	-	66,02
Eyl. o8 (%)					
Tarım	6,66	4,73	5,72	2,99	1,08
Sanayi	45,16	33,42	39,72	3,60	42,34
Madencilik	2,33	1,48	1,89	1,46	1,95
İmalat Sanayi	41,96	28,12	35,58	3,93	36,52
Elektrik-Gaz-Su	0,87	3,82	2,25	0,16	3,87
Hizmetler	48,19	61,85	54,55	2,22	56,58
Toplam*	100,00	100,00	100,00	2,81	100,00
Top. Kur.ve Tic. Kred. (Milyar TL)	124,75	122,25	254,07	-	120,17
Kur. ve Tic. Kred./Topl. Kredi (%)	75,99	60,61	67,46	-	65,53

*Tarım, sanayi ve hizmetler sektörlerine kullanılan kredileri kapsamaktadır.

2008 yılının son çeyreğinde bu üç sektöre kullanılan nakdi kredi tutarında da artış yaşandığı görülmektedir. Tarım, sanayi ve hizmetler sektörüne kullanılan kredilerin tutarları önceki çeyreğe göre sırasıyla 0,1, 5 ve 6 milyar TL yükselmiştir. Hizmet sektörüne verilen gayri nakdi kredilerin payındaki artış eğiliminin devam ettiği görülmektedir.

2008 yılı son çeyreği itibarıyla kredi kartlarından ve tekstil sektörüne kullanılan kredilerden kaynaklanan tahsili gecikmiş alacak tutarı, toplam tahsili gecikmiş alacaklar içinde en yüksek paya sahip olmaya devam etmektedir. Bu iki sektöre ilişkin TGA toplamının toplam TGA içindeki payı bu dönemde 2,8 puan azalarak %28,3'e düşmüştür. Yılın son çeyreği itibarıyla alt sektörlerin takibe dönüşüm oranındaki gelişim incelendiğinde tekstil ve tekstil ürünleri sanayi alt sektörü dışındaki diğer sektörlerde kullanılan kredilerin takibe dönüşüm oranlarının yükseldiği görülmektedir. Nakdi krediler içinde en büyük paya sahip olan ve küresel krizin ortaya çıkmasındaki temel unsurlardan biri olması sebebiyle yakından takip edilen bireysel konut kredilerinin takibe dönüşüm oranı yılın üçüncü çeyreğinde 0,35 puan artarak %1,30 olarak gerçekleşmiştir. Nakdi krediler içinde en büyük dördüncü paya sahip olan gıda, meşrubat ve tütün sanayine kullanılan kredilere ilişkin takibe dönüşüm oranının Eylül-Aralık 2008 döneminde %3,94'ten %7,27'ye yükselmesi dikkat çeken diğer bir gelişmedir. Reel sektörün ve hanehalkının finansal performansı ile bankaların kredi riski arasındaki yoğun etkileşim göz önüne alındığında, söz konusu gelişmelerin bankaların maruz kaldığı kredi riski bağlamında negatif bir etkiye yol açabileceği söylenebilir.

Tablo 3.1-6: TGA İçerisinde En Yüksek Paya Sahip Alt Sektörler

	Eyl.o8			Ara.o8		
	TGA İçindeki Payı (%)	TGA/Top. Krediler (%)	Nakit Krediler İçindeki Payı (%) ve Sıralaması	TGA İçindeki Payı (%)	TGA/Top. Krediler (%)	Nakit Krediler İçindeki Payı (%) ve Sıralaması
Kredi Kartları	18,21	5,88	9,28 (3)	17,43	6,49	9,30 (3)
Tekstil ve Tekstil Ürünleri San.	12,89	10,99	3,33 (11)	10,86	8,98	4,08 (6)
Diğer	10,53	8,10	3,81 (6)	9,35	8,47	3,74 (9)
Toptan Ticaret ve Komisyonculuk	7,87	2,27	10,8 (2)	8,56	2,98	10,34 (2)
Gıda, Meşrubat ve Tütün San.	7,06	3,94	5,49 (4)	11,93	7,27	5,64 (4)
Ferdi Kredi Diğer	4,30	3,93	3,35 (9)	3,75	4,25	3,12 (11)
İnşaat	4,80	2,89	5,13 (5)	4,79	3,20	5,37 (5)
Perakende Ticaret ve Kişisel Ürünler	3,71	4,44	2,54 (14)	3,99	5,62	2,48 (13)
Tarım*	3,19	2,95	3,34 (10)	2,95	3,21	3,30 (10)
Ferdi Kredi Konut	3,24	0,95	10,82 (1)	3,69	1,30	10,38 (1)

*Balıkçılık ve avcılık dahil edilmemiştir.

TGA'nın teminatlandırma yapısı incelendiğinde; teminatı olmayan TGA'nın, toplam TGA içindeki payının 0,6 puanlık bir artışla %44,4 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Bu yükseliş paralelinde III. grup teminata sahip olan TGA'nın toplam TGA içindeki payı 0,6 puan azalmıştır. Teminat tutarlarının kredilere oranında süregelen artış devam etmektedir. Toplam TGA göz önüne alındığında bu oranın 2008 yılının Aralık ayında 2,3 puan artarak %47,1'e ulaştığı görülmektedir. Özellikle, I. grup ve II. grup teminat tutarlarına sahip TGA'nın teminat tutarlarının, bu kredilere

oranındaki artış iyice belirginleşmiş, Aralık 2008'de sırasıyla %81,6 ve %90,7 olarak gerçekleşmiştir. Bu gelişmelerin, özellikle son dönemde küresel kredi piyasalarında yaşananlar çerçevesinde kredi riskinin yönetimi açısından olumlu yönde değerlendirilebileceği söylenebilir.

Tablo 3.1-7: TGA Teminat ve Garanti Bilgileri

	Brüt Bakiye (Milyon TL)			Teminata Göre Oransal Dağılım (%)			Toplam Teminat/Kredi (%)		
	Haz 08	Eyl 08	Ara 08	Haz 08	Eyl 08	Ara 08	Haz 08	Eyl 08	Ara 08
Toplam Tahsili Gecikmiş Alacaklar	10.843	11.633	13.905	100,0	100,0	100,0	40,7	44,8	47,1
a) I. Grup Teminata Sahip Olanlar	30	49	50	0,3	0,4	0,4	50,2	53,9	81,6
b) II. Grup Teminata Sahip Olanlar	3.871	4.160	4.974	35,7	35,8	35,8	73,7	81,5	90,7
c) III. Grup Teminata Sahip Olanlar	1.905	2.037	2.349	17,6	17,5	16,9	75,9	82,8	79,1
d) IV. Grup Teminata Sahip Olanlar	244	287	363	2,3	2,5	2,6	39,7	38,9	37,9
e) Teminatsız Olanlar	4.792	5.100	6.169	44,2	43,8	44,4			
Yeniden Yapılandırılan Alacaklar	197	201	161						
Yeni İtfa Planına Bağlı Alacaklar	301	311	280						

2008 yılının ilk yarısına kadar devam etmiş olan takibe dönüşüm oranlarında gözlenen düşüş küresel finansal krizin de etkisiyle yılın üçüncü çeyreğinde durmuştur. 2008 yılının son çeyreğinde toplam kredilerin takibe dönüşüm oranı 0,48 puan artarak %3,57'ye yükselmiştir. Bu oran 2007 yılının Eylül ayından itibaren gözlenen en yüksek seviyedir. Sektörel bazda incelendiği zaman önceki çeyrekte olduğu gibi yılın son çeyreğinde de sanayi sektörü dışındaki diğer sektörlerde kullanılan kredilerin takibe dönüşüm oranlarında kısmi artışlar yaşandığı görülmektedir. Eylül 2008-Aralık 2008 döneminde bireysel kredilerin takibe dönüşüm oranı 0,63 puan artarak %3,65'e, tarım sektörüne kullanılan kredilerinin takibe dönüşüm oranı 0,28 puan artarak %3,27'ye, hizmetler sektörüne kullanılan kredilerin takibe dönüşüm oranı 0,87 puan artarak %3,09'a, diğer kredilerin takibe dönüşüm oranı ise 0,37 puan artarak %8,37'ye yükselmiştir. Eylül ayında %3,60 olan sanayi sektörüne kullanılan kredilerin takibe dönüşüm oranı Aralık ayında %3,43'e düşmüştür.

Tablo 3.1-8: Kredilerin Takibe Dönüşüm Oranı

%	Aralık 06	Mart 07	Haziran 07	Eylül 07	Aralık 07	Mart 08	Haziran 08	Eylül 08	Aralık 08
Bireysel	2,98	3,12	3,07	3,02	2,88	2,84	2,97	3,02	3,65
Tarım	6,78	4,05	2,99	4,27	4,61	3,07	2,76	2,99	3,27
Sanayi	4,57	5,17	5,24	4,97	4,80	4,29	3,73	3,60	3,43
Hizmetler	2,80	2,66	2,47	2,51	2,49	2,41	2,12	2,22	3,09
Diğer	5,98	4,54	5,80	5,18	4,62	2,79	6,68	8,00	8,37
Toplam	3,71	3,65	3,64	3,58	3,42	3,05	3,04	3,09	3,57

Aralık 2008 senaryo analizi sonuçları, hem nakdi hem gayri nakdi kredilerin %1 veya %5 oranında zarara dönüşmesi durumunda ortaya çıkacak zarar tutarlarında artış yaşandığını, bununla birlikte özkaynaklardaki artış hızının daha büyük olması sebebiyle bu zararların özkaynaklara oranının tüm senaryolar için azaldığını göstermektedir. Bu itibarla Türk bankacılık sisteminin, sahip olduğu güçlü sermaye yapısı sayesinde, yaşanması muhtemel olumsuz gelişmelere karşı dayanıklı bir görünüm arz ettiği söylenebilir. Eylül 2008-Aralık 2008 döneminde, nakdi kredilerin %1'inin zarara dönüşmesi durumunda oluşacak zararın, özkaynak içindeki payı %3,56'dan %3,42'ye, nakdi kredilerin %5'inin zarara dönüşmesi durumunda oluşacak zararın, özkaynak içindeki payı %17,79'dan %17,09'a düşmüştür. Benzer sonuçlar gayrinakdi kredilerin %1 ve %5'inin zarara dönüşmesi bağlamında uygulanan senaryolarda da ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla 2008 yılsonu itibarıyla kredi riskinden kaynaklanabilecek muhtemel zararların, özkaynakları ve sermaye yeterliliğini etkileme seviyesinde önceki döneme göre önemli bir değişim olmadığı söylenebilir.

Tablo 3.1-9: Kredi Riski Senaryo Analizleri Sonuçları

(Milyon TL) Senaryo	Eyl.08				Ara.08			
	SYR		Değişimi		SYR		Değişimi	
	Zarar	SYR (%)	(Puan) *	Zarar/ Özkaynak(%)	Zarar	SYR (%)	(Puan) **	Zarar/ Özkaynak
Nakdi Kredilerin %1'inin Zarara Dönüşmesi	2.976	16,22	-0,54	3,56	2.988	16,69	-0,53	3,42
Nakdi Kredilerin %5'inin Zarara Dönüşmesi	14.881	14,04	-2,72	17,79	14.941	14,53	-2,69	17,09
Gayri Nakdi Kredilerin %1'inin Zarara Dönüşmesi	822	16,61	-0,15	0,98	844	17,07	-0,15	0,97
Gayri Nakdi Kredilerin %5'inin Zarara Dönüşmesi	4.109	16,02	-0,74	4,91	4.221	16,47	-0,75	4,83

Not: İller Bankası verileri hariç tutulmuştur.

* Aralık 2008 dönemi ortalama SYR'si %17,22'dir.

** Eylül 2008 dönemi ortalama SYR'si %16,76'dir.

3.2 Piyasa Riski

Ticari portföy, 2008 yılının son çeyreğinde, önceki çeyreğe göre %26,2 oranında azalarak 76,9 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu düşüşteki en önemli unsur Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçmeye İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 39) Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tebliğ çerçevesinde, bankalar tarafından satılmaya hazır ve alım-satım amaçlı tutulan bir kısım menkul kıymetin, vadeye kadar elde tutulacak menkul kıymet kaleminde muhasebeleştirilmesidir.

Ticari portföyün türleri itibarıyla dağılımı 2008 yılsonu itibarıyla incelendiğinde vadeye kadar elde tutulacak menkul kıymet olarak tekrar sınıflandırılan 26 milyar TL'lik menkul kıymetin 15 milyar TL'lik kısmının DİBS olmasının, DİBS'in ticari portföy içindeki payında önceki döneme göre yaklaşık 5 puanlık bir düşüş yaşanmasına sebep olduğu görülmektedir. DİBS, söz konusu yapıda en büyük ağırlığı teşkil etmeye devam etmektedir. Ticari portföy para türleri açısından incelendiğinde, kurlardaki artış neticesinde YP menkul kıymetlerin toplam içindeki payının yaklaşık 8,5 puan artmasına sebep olduğu görülmektedir. Değişken faizli menkul kıymetlerin toplam ticari portföy içindeki payı aynı dönemde 0,6 puan artış göstermiştir.

Tablo 3.2-1: Ticari Portföyün Menkul Kıymet Türleri İtibarıyla Dağılımı

%	Eyl.o8			Ara.o8		
	TP	YP	Toplam	TP	YP	Toplam
DİBS	74,87	8,79	83,66	65,92	12,95	78,87
Değişken Faizli	40,31	2,79	43,10	35,42	5,68	41,10
Sabit Faizli	34,56	6,00	40,56	30,51	7,27	37,77
Eurobond	0,00	12,96	12,96	0,00	14,59	14,59
Değişken Faizli	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,01
Sabit Faizli	0,00	12,95	12,95	0,00	14,58	14,58
Hisse Senedi ve Yatırım Fonu	0,24	0,06	0,30	0,40	0,15	0,55
Diğer	0,25	2,83	3,08	0,42	5,56	5,99
Değişken Faizli	0,03	2,57	2,61	0,02	5,20	5,22
Sabit Faizli	0,22	0,26	0,47	0,40	0,37	0,77
TOPLAM	75,36	24,64	100,00	66,75	33,25	100,00
Değişken Faizli	40,35	5,36	45,71	35,44	10,89	46,33
Sabit Faizli	34,78	19,21	53,99	30,91	22,21	53,12
Diğer	0,24	0,06	0,30	0,40	0,15	0,55

Küresel piyasalarda yaşanan krizin de etkisiyle 2008 yılı ile birlikte yükselişe geçen DİBS ortalama birleşik faiz oranları, TCMB tarafından faizlerin indirilmesi ve menkul kıymetlerin vadeye kadar elde tutulacak olarak tekrar sınıflandırılabilmesi nedeniyle yılın son çeyreğinde iniş eğilimine girmiştir. 2008 yılının üçüncü çeyreğinde %20 seviyesinde gerçekleşen söz konusu faiz oranı 2008 yılının sonunda %16,2'ye inmiştir. 2007 yılsonuna doğru dalgalanmanın etkisinin azalması paralelinde istikrarlı bir seyir izlemeye başlayan faiz oranları, krizin etkilerini arttırması sonucu 2008 yılı ile birlikte daha dalgalı bir seyir izlemeye başlamıştır. 2008 yılı sonunda finansal krizin piyasalar üzerindeki etkisinin artması paralelinde, faiz oranındaki dalgalanma da yükselmiştir. Faiz oranındaki oynaklığın artması, sektörün maruz kaldığı piyasa faiz oranı riskinin artmasına neden olmaktadır.

Aralık 2008 dönemi için piyasa riskinin etkisini ölçmek amacıyla kullanılan senaryo analizleri incelendiğinde; önceki döneme göre özkaynak tutarının artış göstermesi ve ticari portföy tutarında yaşanan azalış, genel itibarıyla sektörün maruz kaldığı piyasa riski tutarının azalmasına yol açmıştır. Bu itibarla sabit faizli DİBS'lerin tutarında yaşanan azalış ve özkaynaklardaki artış nedeniyle ikinci el DİBS fiyatlarındaki değişimin sermaye üzerindeki etkisinin bir önceki döneme göre azaldığı görülmektedir. Eylül 2008-Aralık 2008 döneminde ticari portföyde yer alan sabit faizli DİBS tutarında, 9 milyar TL tutarında bir azalış meydana gelirken, toplam özkaynaklarda 5,7 milyar TL'lik artış meydana gelmiştir.

Tablo 3.2-2: İkinci El DİBS Fiyatlarındaki Olası Değişimlerin Etkileri

Ara.o8 (Milyon TL)				İkinci El DİBS Fiyatlarındaki Değişim %					
				-10	-5	-1	1	5	10
				Fiyatlardaki Değişimin Sermayeye Etkisi (%)					
	Ticari Portföy	Sabit Faizli DİBS	Özk.						
Mevduat	76.861	28.601	72.028	-4,0	-2,0	-0,4	0,4	2,0	4,0
KYB	1.969	952	10.636	-0,9	-0,4	-0,1	0,1	0,4	0,9
Toplam	78.829	29.553	82.664	-3,6	-1,8	-0,4	0,4	1,8	3,6
Eyl.o8 (Milyon TL)									
Mevduat	102.321	43.122	69.689	-6,2	-3,1	-0,6	0,6	3,1	6,2
KYB	1.927	975	10.088	-1,0	-0,5	-0,1	0,1	0,5	1,0
Toplam	104.247	44.097	79.778	-5,5	-2,8	-0,6	0,6	2,8	5,5

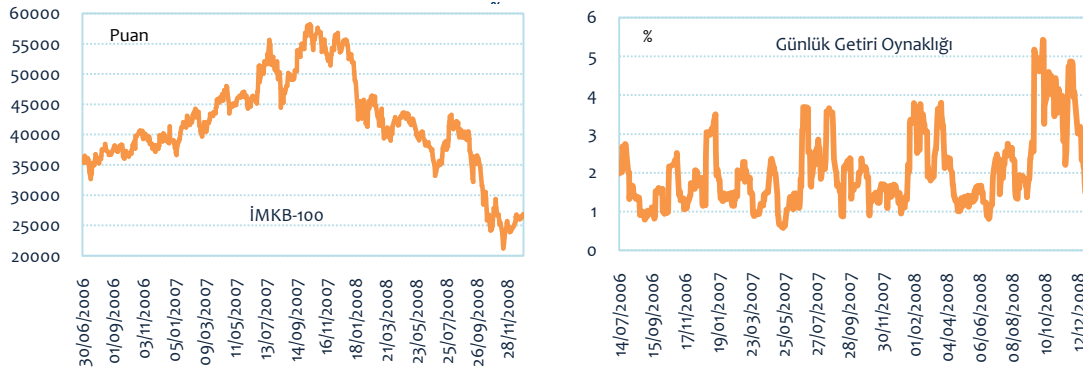
2008 yılının üçüncü çeyreğinde sabit faizli eurobond tutarı %18,1 oranında düşüş göstermiş ve 11,1 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Bu azalışa özkaynaklardaki artışın eklenmesi, Aralık 2008 tarihli veriler üzerinden yapılan senaryo analizlerinde eurobond fiyatlarındaki değişimin, sermaye üzerindeki etkisinin azalmasına sebep olmuştur. Mevduat bankalarının sabit faizli eurobond/özkaynak oranının yüksek olması eurobond fiyatlarındaki değişimlerin mevduat bankalarının sermayesi üzerindeki etkisinin daha belirgin hale gelmesi sonucuna yol açmıştır.

Tablo 3.2-3: Eurobond Fiyatlarındaki Olası Değişimlerin Etkileri

Ara. 08 (Milyon TL)				Eurobond Fiyatlarındaki Değişim %					
				-10	-5	-1	1	5	10
	Ticari Portföy	Sabit Faizli Eurobond	Özk.	Fiyatlardaki Değişimin Sermayeye Etkisi (%)					
Mev. Bank	76.861	11.110	72.028	-1,5	-0,8	-0,2	0,2	0,8	1,5
KYB	1.969	298	10.636	-0,3	-0,1	0,0	0,0	0,1	0,3
Toplam	78.829	11.408	82.664	-1,4	-0,7	-0,1	0,1	0,7	1,4
Eyl.08 (Milyon TL)				Eurobond Fiyatlarındaki Değişim %					
				-10	-5	-1	1	5	10
	Ticari Portföy	Sabit Faizli Eurobond	Özk.	Fiyatlardaki Değişimin Sermayeye Etkisi (%)					
Mev. Bank	102.321	13.565	69.689	-1,9	-1,0	-0,2	0,2	1,0	1,9
KYB	1.927	260	10.088	-0,3	-0,1	0,0	0,0	0,1	0,3
Toplam	104.247	13.825	79.778	-1,7	-0,9	-0,2	0,2	0,9	1,7

Hisse senedi fiyat riski çerçevesinde incelenen İMKB endeksi, küresel finansal krizin negatif etkisiyle 2008 yılında iniş yönlü bir seyir izlemiştir. 2007 yılsonunda 56.000 seviyesinde seyreden endeks, 2008 yılında 28.000 seviyesinde gerçekleşmiştir. Küresel krizin getirdiği belirsizlik ortamı İMKB endeksinin oynaklığını da artırmaktadır. Hisse senedi piyasalarındaki dalgalanmanın Eylül ayından sonra daha da şiddetlenmesi sonucu 2008 yılının son çeyreğinde İMKB endeksinin günlük getirisi oynaklığı %4-5 seviyelerinde seyretmiştir.

Grafik 3.2-1: İMKB-100 Endeksi ve Günlük Getiri Oynaklığı

Ticari portföy içindeki payının sınırlı olması sebebiyle, fiyat değişimlerinin bankacılık sisteminin sermayesi üzerindeki etkileri DİBS ve eurobond fiyatlarındaki değişimlere göre oldukça sınırlı olan hisse senedi ve yatırım fonlarının tutarı Eylül 2008-Aralık 2008 döneminde 31 milyon TL artmıştır. Sonuçta 2008 yılı son çeyreğinde hisse senedi ve yatırım fonlarının fiyatlarındaki değişimlerin sermaye üzerindeki etkisi önceki çeyreğe göre kısmi de olsa artış göstermiştir.

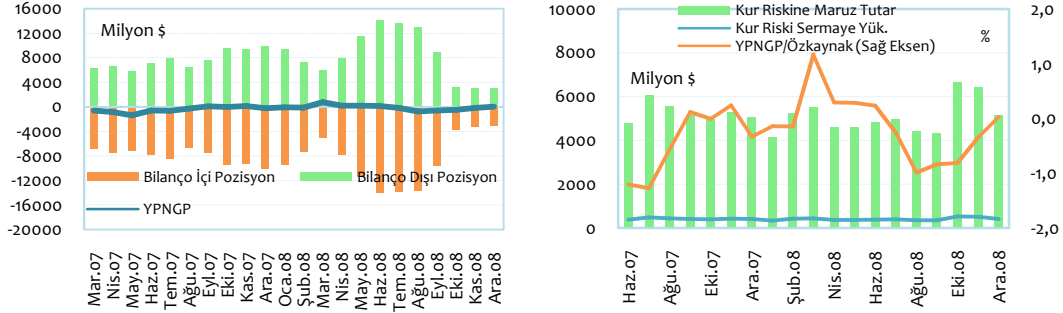
Tablo 3.2-4: Hisse Senedi ve Yatırım Fonu Fiyatlarındaki Olası Değişimlerin Etkisi

Ara.08 (Milyon TL)				HS+YF Fiyatlarındaki Değişim (%)					
				-10	-5	-1	1	5	10
	Ticari Portföy	Hisse Senedi ve Yatırım Fonu	Özk.	Fiyatlardaki Değişimin Sermayeye Etkisi (%)					
Mevduat	76.861	398	72.028	-0,06	-0,03	-0,01	0,01	0,03	0,06
KYB	1.969	36	10.636	-0,03	-0,02	0,00	0,00	0,02	0,03
Toplam	78.829	434	82.664	-0,05	-0,03	-0,01	0,01	0,03	0,05
Eyl.08 (Milyon TL)				HS+YF Fiyatlarındaki Değişim (%)					
				-10	-5	-1	1	5	10
	Ticari Portföy	Hisse Senedi ve Yatırım Fonu	Özk.	Fiyatlardaki Değişimin Sermayeye Etkisi (%)					
Mevduat	102.321	359	69.689	-0,05	-0,03	-0,01	0,01	0,03	0,05
KYB	1.927	44	10.088	-0,04	-0,02	0,00	0,00	0,02	0,04
Toplam	104.247	403	79.778	-0,05	-0,03	-0,01	0,01	0,03	0,05

Bilanço içi pozisyon (BİP) ve bilanço dışı pozisyon (BDP) yılın son çeyreğinde mutlak değer olarak hızlı bir düşüş eğilimine girmişlerdir. Eylül 2008'de mutlak değer olarak sırasıyla 9,5 ve 8,9 milyar dolar düzeyinde gerçekleşen söz konusu değerler yılsonu itibarıyla mutlak değer olarak 3 milyar TL'ye gerilemiştir. BİP'teki azalışın sebebi yılın son çeyreğinde yabancı para kredi, yurtdışı

bankalara kullandırılan YP kredi ve YP VKET menkul kıymet tutarlarındaki artış neticesinde toplam döviz varlıklarının yükselmesidir. YPNGP'nin yıl sonuna doğru sıfıra yaklaşması sonucu YPNGP/Özkaynak oranının mutlak değeri, yılın son çeyreğinde %0,03'e inmiştir. Kurlarda yaşanan yükseliş sebebiyle kur riskine maruz tutar ve kur riski sermaye yükümlülüğü son çeyrekte sırasıyla 5,2 milyar TL ve 413 milyon TL'ye yükselmiştir.

Grafik 3.2-2: BİP, YPNGP ve Kur Riski Sermaye Yükümlülüğü

Sektör genelinde, BİP'in düşüş hızının, özkaynaklardaki (USD cinsinden) düşüş hızından daha yüksek olması Eylül-Aralık 2008 döneminde kurlardaki olası değişimlerin sermayeye olan etkisinin azalmasına sebep olmuştur. BİP'i negatif olan kalkınma ve yatırım ile katılım bankalarının sermayesi kur artışlarından olumlu, düşüşlerinden olumsuz yönde, BİP'i pozitif olan mevduat bankaları ise düşüşlerden olumlu, artışlardan olumsuz etkilenmektedir. Bununla birlikte Aralık 2008 dönemi için senaryolar incelendiğinde kurlarda yaşanacak %20'lik bir değer kaybının, katılım bankalarının sermayesine olan etkisinin %9,1 olduğu görülmektedir.

Tablo 3.2-5: Kurlardaki Olası Değişimlerin Etkileri

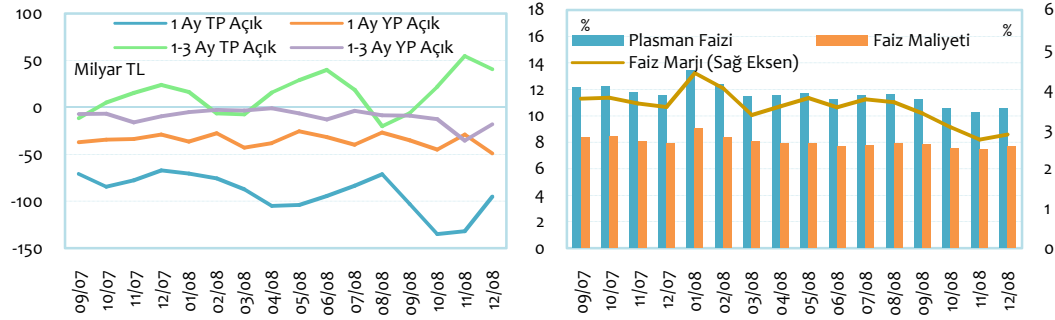
						Kurlardaki Değişim Oranı (%)					
26 Aralık 2008 itibarıyla (Milyon USD)						-20	-10	1	5	25	50
	Bilanço İç Pozisyon (BİP)	Özk.	BİP/Özk. (%)	YPNGP	YPNGP/Özk. (%)	Kurlardaki Değişimin Sermayeye Etkisi (%)					
Mevduat	-4.216	51.015	-8,3	-129	-0,3	1,65	0,83	-0,08	-0,41	-2,07	-4,13
Kalkınma	87	6.787	1,3	38	0,6	-0,26	-0,13	0,01	0,06	0,32	0,64
Katılım	1.114	2.456	45,4	107	4,4	-9,07	-4,54	0,45	2,27	11,34	22,68
Toplam	-3.015	60.258	-5,0	16	0,0	1,00	0,50	-0,05	-0,25	-1,25	-2,50
26 Eylül 2008 itibarıyla (Milyon USD)											
Mevduat	-9.989	60.623	-16,5	-588	-1,0	3,30	1,65	-0,16	-0,82	-4,12	-8,24
Kalkınma	72	8.063	0,9	-52	-0,6	-0,18	-0,09	0,01	0,04	0,22	0,45
Katılım	429	2.652	16,2	41	1,5	-3,24	-1,62	0,16	0,81	4,04	8,09
Toplam	-9.488	71.338	-13,3	-599	-0,8	2,66	1,33	-0,13	-0,67	-3,33	-6,65

3.3 Yapısal Faiz Oranı Riski

2008 yılının üçüncü çeyreğinde iniş eğilimine giren TP'de, 1 aylık açık yılın son çeyreğinde artış göstermiş, YP'de ise düşüş eğilimi devam etmiştir. 1-3 aylık YP açık düzeylerinde önemli bir değişim görülmezken, 1-3 aylık TP faiz oranı pozisyonu yılın dördüncü çeyreğinde yaklaşık 40 milyar TL artmıştır.

2008 yılının dördüncü çeyreğinde, ortalama plasman faizi, ortalama faiz maliyeti ve faiz marjında önemli bir değişiklik gözlemlenmemiştir.

Grafik 3.3-1: Faiz Açıkları, Faiz Marjı ve Bileşenlerinin Gelişimi

Sektörün maruz kaldığı yapısal faiz oranı riski seviyesinin belirlenmesi amacıyla yapılan senaryo analizlerinde, bankanın varlık ve yükümlülüklerinin yeniden fiyatlamaya tarihlerine kalan süreler ve ortalama plazman faizi ile kaynak maliyeti veri iken, faiz değişimlerinin banka kârlılığı üzerindeki etkisi hesaplanmaktadır. Hesaplamalarda, bankanın varlık ve yükümlülüklerinin faize duyarlılığının, analiz dönemi boyunca değişmediği varsayılmaktadır. Ayrıca, analizlerde yeni kaynak girişinin olmadığı varsayılmış ve paranın zaman değeri ihmal edilmiştir. Tablo 3.3-1'deki 3 numaralı senaryoda, TP faizler 1 ay sonra 1 puan, 1-3 ay arasındaki dönemde 2 puan, 3-6 ay arasındaki dönemde 3 puan ve 6-12 ay arasındaki dönemde 6 puan artmaktadır.

Tablo 3.3-1: Yapısal Faiz Oranı Riskine İlişkin Senaryolar ve Sonuçları

Senaryolar	TP Faizlerdeki Değişim (puan)				YP Faizlerdeki Değişim (puan)				
	1 ay	1-3 ay	3-6 ay	6-12 ay	1 ay	1-3 ay	3-6 ay	6-12 ay	
Senaryo 1	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Senaryo 2	0,00	0,00	0,00	0,00	1,00	0,00	0,00	0,00	
Senaryo 3	1,00	2,00	3,00	6,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Senaryo 4	0,00	0,00	0,00	0,00	0,25	0,50	0,75	1,50	
Senaryo 5	1,00	1,00	1,00	1,00	0,50	0,50	0,50	0,50	
Senaryo 6	10,00	0,00	0,00	0,00	5,00	0,00	0,00	0,00	
Senaryo 7	0,00	0,00	10,00	0,00	0,00	0,00	5,00	0,00	
Senaryo 8	-1,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Senaryo 9	0,00	0,00	0,00	0,00	-1,00	0,00	0,00	0,00	
Senaryo 10	-1,00	-2,00	-3,00	-6,00	-0,25	-0,50	-0,75	-1,50	
Kazanç/Kayıp (Milyon TL)	Haziran 08			Eylül 08			Aralık 08		
	TP	YP	Toplam	TP	YP	Toplam	TP	YP	Toplam
Senaryo 1	-1.666	0	-1.666	-1.797	0	-1.797	-1.624	0	-1.624
Senaryo 2	0	-732	-732	0	-755	-755	0	-941	-941
Senaryo 3	-16.864	0	-16.864	-21.483	0	-21.483	-10.552	0	-10.552
Senaryo 4	0	-4.246	-4.246	0	-4.464	-4.464	0	-6.337	-6.337
Senaryo 5	-6.567	-2.732	-9.299	-8.463	-2.839	-11.303	-5.040	-3.934	-8.974
Senaryo 6	-16.660	-3.660	-20.320	-17.967	-3.774	-21.741	-16.236	-4.704	-20.940
Senaryo 7	-23.572	-9.954	-33.526	-25.782	-10.892	-36.674	-15.993	-15.149	-31.142
Senaryo 8	1.666	0	1.666	1.797	0	1.797	1.624	0	1.624
Senaryo 9	0	732	732	0	755	755	0	941	941
Senaryo 10	16.864	4.246	21.110	21.483	4.464	25.948	10.552	6.337	16.890

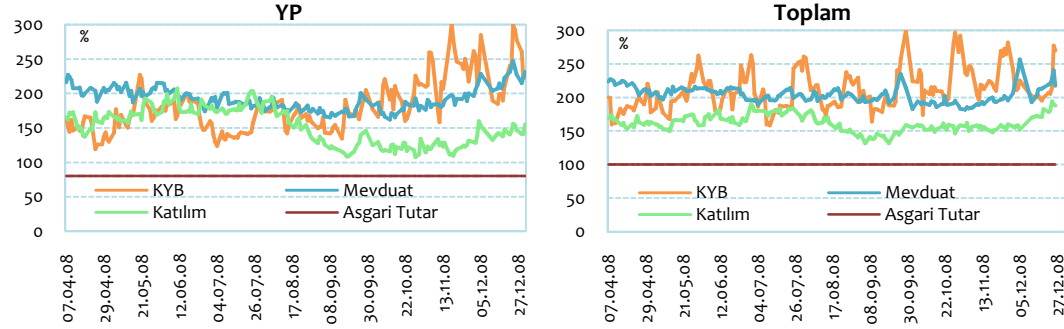
Uygulanan senaryolar sonucunda, TP ve YP kalemlerde ortaya çıkan alternatif kazanç ve kayıplar incelendiğinde; tüm senaryolarda TP ve YP toplam kazanç ve kayıp değerlerinin, Aralık 2008 döneminde Eylül 2008 dönemine kıyasla mutlak değer olarak daha düşük olduğu görülmektedir.

Faizlerdeki birim artışları ifade eden senaryolar incelendiğinde, 1 aylık dönemde 1 puanlık TL faiz oranı artışını temsil eden Senaryo 1'de ortaya çıkan kayıp tutarı, Eylül 2008 dönemi için 1.797 milyon TL iken Aralık 2008 dönemi için 1.624 milyon TL olarak hesaplanmıştır. Benzer şekilde 1 aylık dönemde 1 puanlık ABD Doları faiz oranı artışını temsil eden Senaryo 2'de ortaya çıkan kayıp tutarları, Eylül 2008 dönemi için 755 milyon TL iken, Aralık 2008 dönemi için 941 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Bu sonuçlar, yapısal faiz oranı riskine duyarlılığın TP ve YP'de yükseldiğine işaret etmektedir.

3.4 Likidite Riski

Banka grupları bazında günlük yabancı para ve toplam likidite yeterlilik oranlarının gelişimi dikkate alındığında, tüm banka gruplarında günlük yabancı para likidite yeterlilik oranlarının ve toplam likidite yeterlilik oranlarının belirtilen alt sınırların üstünde gerçekleştiği görülmektedir.

Grafik 3.4-1: Birinci Vade Dilimine İlişkin YP ve Toplam Likidite Yeterlilik Oranlarının Gelişimi

Sektör genelinde, ikinci vade dilimine ilişkin likidite yeterlilik oranları bir önceki döneme göre yaklaşık olarak yabancı parada %3,5, toplamda %4 oranında artış göstermiştir. Aralık ayında, sektörün yabancı para likidite yeterlilik oranı %132,1, toplam likidite yeterlilik oranı ise %141 olarak gerçekleşmiştir. Vadeye kadar elde tutulacak menkul değerlerdeki artışın temel nedeni Finansal Varlıkların Yeniden Sınıflandırılması Halinde Likidite Uygulamasına İlişkin Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu kararına istinaden daha önce gerçeğe uygun değer farkı kar zarara yansıtılan menkul değerler olarak sınıflandırılan menkul kıymetlerin bu sınıfa dahil edilmesine imkan tanınmasıdır. Mevduattaki artışa paralel olarak repo işlemlerinden sağlanan fonların azalması toplam yükümlülükteki artış hızının yavaşlamasında ve likidite oranlarının yükselmesinde etkili olmuştur.²

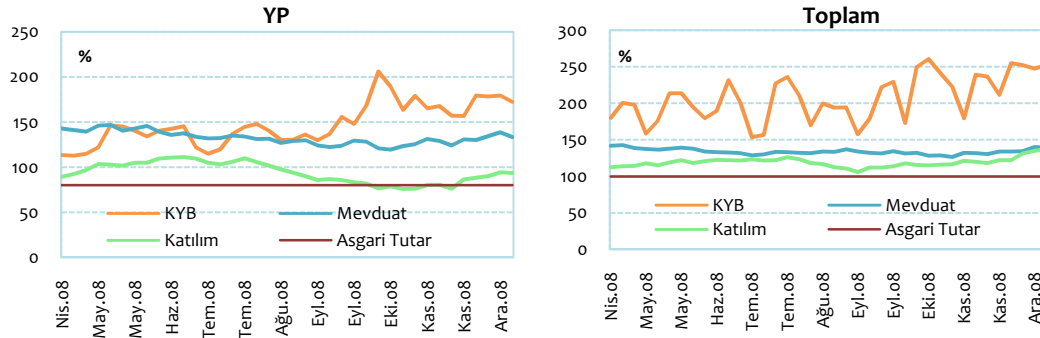
Tablo 3.4-1: İkinci Vade Dilimine İlişkin YP ve Toplam Likidite Yeterlilik Oranı Bileşenleri

(Milyon TL)	Eylül 08		Aralık 08		Eylül 08	Aralık 08		(Milyon TL)
Varlıklar	YP	Toplam	YP	Toplam	YP	Toplam	YP	Toplam
Nakit Değerler ve T.C. Merkez Bankası	6.677	32.859	8.397	34.511	36.282	119.455	40.889	129.080
Gerçeğe Uygun Değer Farkı K/Z Yansıtılan MD ile Sat.Hazır MD. (Net)	17.303	83.388	16.375	62.426	1.527	4.033	2.403	4.234
Bankalar, Yurtdışı Merkez ve Şubeler	20.558	24.005	25.826	28.230	2.612	4.119	2.914	4.081
Alacaklar	4.614	13.513	4.361	13.477	2.675	47.575	3.476	42.224
Krediler	8.735	68.932	9.950	70.227	2.016	13.837	2.084	14.549
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerler (Net)	5.859	47.963	14.084	81.599	31.131	41.131	29.129	40.532
Yatırım Amaçlı Değerler (Net)	8	42	3	44	76.244	230.149	80.894	234.700
Türev İşlemler	33.694	41.156	27.903	40.465				
Toplam	97.448	311.858	106.899	330.979				
İkinci Vade Likidite Yeterlilik O. (%)	127,8	135,5	132,1	141,0				

Banka grupları bazında, 2008 yılının dördüncü çeyreğinde, ikinci vade dilimine ilişkin yabancı para ve toplam likidite yeterlilik oranlarının gelişimine bakıldığında, bir önceki döneme göre katılım banka grubunda YP ve toplam likidite oranının azalma eğiliminde, mevduat banka grubunda hem YP ve toplam likidite oranlarının yaklaşık olarak aynı düzeyde olduğu görülmektedir. İlgili dönemde, katılım banka grubunun yabancı para likidite oranları haricinde tüm banka gruplarının ikinci vade dilimine ilişkin likidite yeterlilik oranları alt sınırın üzerindedir. İkinci vade dilimine ilişkin yabancı para likidite yeterlilik oranları 2008 yılın son çeyreğinde, mevduat bankalarında %129,21'den %133,47'ye, katılım bankalarında %83,06'dan %93,62'ye, kalkınma ve yatırım bankalarında da %147,82'den %172,36'ya yükselmiştir. Toplam likidite oranları ise mevduat bankalarında %134,47'den %139,56'ya, katılım bankalarında %113,48'den %137,46'ya, kalkınma ve yatırım bankalarında da %229,57'den %252,40'a yükselmiştir.

² Likidite oranlarının hesaplamasında repo işlemlerinden sağlanan fonlar %100 oranında dikkate alınırken, mevduat niteliğine göre %20, %30 ve %50 oranlarında dikkate alınmaktadır.

Grafik 3.4-2: İkinci Vade Dilimine İlişkin YP ve Toplam Likidite Yeterlilik Oranları

3.5 Operasyonel Risk

Operasyonel risk, banka içi kontrollerdeki aksamalar sonucu hata ve usulsüzlüklerin gözden kaçmasından, banka yönetimi ve personeli tarafından zaman ve koşullara uygun hareket edilememesinden, banka yönetimindeki hatalardan, bilgi teknolojisi sistemlerindeki hata ve aksamalar ile deprem, yangın ve sel gibi felaketlerden veya terör saldırılarından kaynaklanabilecek zarar olasılığını ifade etmektedir.

Operasyonel riske yönelik analizde, brüt gelirin bileşenleri, operasyonel riske maruz tutarın belirlenmesi, operasyonel riske esas tutarın diğer risklere esas tutarlar ile karşılaştırılması yer alacaktır.

Operasyonel riske esas tutar, sermaye yeterliliği standart oranının hesabında operasyonel risk nedeniyle maruz kalınabilecek zararlara karşı bulundurulması gereken özkaynak miktarının tespitinde dikkate alınacak tutarı ifade etmektedir. Hâlihazırda operasyonel riske esas tutarın hesaplanmasında tüm bankalar temel gösterge yöntemini kullanmaktadır. Bu yöntemde bankanın son üç yıl itibarıyla gerçekleşen yılsonu brüt gelir tutarlarının yüzde onbeşinin ortalamasının onikibuçuk ile çarpılması suretiyle bulunacak değer, operasyonel riske esas tutar olarak dikkate alınmaktadır. Yıllık brüt gelir, net faiz gelirlerine, net ücret ve komisyon gelirlerinin, temettü gelirlerinin, ticari kâr/zararın (net) ve diğer faaliyet gelirlerinin eklenmesi, satılmaya hazır ve vadeye kadar elde tutulacak menkul kıymetler hesaplarında izlenen menkul kıymetlerin satışından kaynaklanan kâr/zarar ile olağanüstü gelirler (İştirak ve bağlı ortaklık hisseleri ile gayrimenkul satış kazançları dahil) ve sigortadan tazmin edilen tutarların düşülmesi suretiyle hesaplanır. Ayrıca, hesaplanacak yıllık brüt gelir tutarının negatif ya da sıfır olduğu yıla ilişkin brüt gelir tutarı hesaplamaya dahil edilmeksizin ortalama hesaplanmaktadır. Son üç yıl boyunca yıllık brüt gelir tutarının negatif ya da sıfır olması halinde operasyonel riske esas tutar hesaplanmamaktadır.

Tablo 3.5-1: Operasyonel Riske Esas Tutar Bileşenleri

Operasyonel riske esas tutar bileşenleri (Milyon TL)	2006	2007	2008
Net Faiz Gelirleri	21.508	26.997	32.292
Net Ücret ve Komisyon Gelirleri	6.270	7.298	8.806
Temettü Gelirleri	496	801	890
Ticari Kar/Zarar (Net)	265	851	3
Diğer Faaliyet Gelirleri	4.956	5.463	4.387
SHMD ve VKET Satış Karı / Zararı	617	292	205
Olağanüstü Gelirler (İşt. ve B.O. Hisseleri ile G.Menkul Satış Kazançları Dahil)	2.011	3.261	1.995
Sigortadan Tazmin Edilen Tutarlar	5	1	2
Brüt Gelir	30.861	37.855	44.176
Sermaye Yükümlülüğü	4.629	5.678	6.626
Op.Risk Sermaye Yük. Ortalaması			5.645
Temel Gösterge-Operasyonel Riske Esas Tutar			70.566

Operasyonel riske esas tutar ve bileşenleri incelendiğinde; sektörün brüt gelirlerinin 2007 yıl sonuna göre %16,7 oranında artarak 44,2 milyar TL düzeyine geldiği görülmektedir. Brüt gelirlerde 2008 yılında 2006 yılına göre meydana gelen artış ise %43,1 oranındadır. Sektör genelinde net faiz gelirlerinde görülen artış hızı 2008 yılında bir miktar düşmekle beraber, istikrarlı bir biçimde seyretmektedir. Nitekim net faiz gelirleri, son iki yılda %50,1 oranında artmıştır. Sermaye yükümlülüğü de brüt gelire paralel olarak %43,1 oranında artarak 4,6 milyar TL

seviyesine gelmiştir. 2007 yıl sonunda 59,6 milyar TL düzeyinde olan ve temel gösterge yöntemine göre hesaplanan operasyonel riske esas tutar değeri, 2008 yıl sonunda 70,5 milyar TL'ye ulaşmıştır.

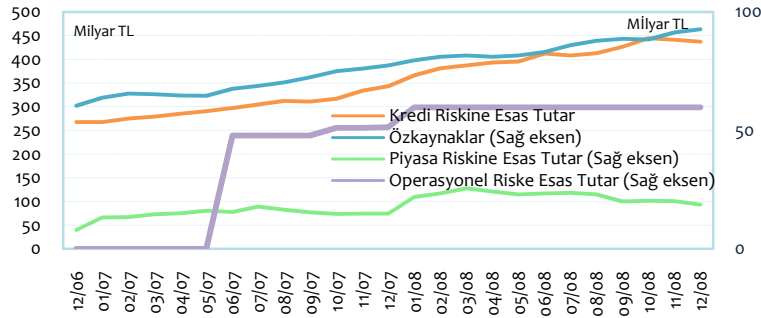
Brüt geliri oluşturan kalemlerin oransal yapısı incelendiğinde, 2008 yılında sektör genelinde net faiz geliri %73,1 ile ilk sırada yer alırken, bunu %19,9 ile net ücret ve komisyon gelirleri ve %9,9 ile diğer faaliyet gelirleri takip etmektedir. Brüt gelirin elde edilmesinde çıkarılacak kalemlerden olan olağanüstü gelirler ise brüt gelirin %4,5'i olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 3.5-2: Brüt Gelir Kalemlerinin Oransal Payları

Brüt Gelir Kalemlerinin Oransal Payları (%)	2006	2007	2008
Net Faiz Gelirleri	69,7	71,3	73,1
Net Ücret ve Komisyon Gelirleri	20,3	19,3	19,9
Temettü Gelirleri	1,6	2,1	2,0
Ticari Kâr/Zarar (Net)	0,9	2,2	0,0
Diğer Faaliyet Gelirleri	16,1	14,4	9,9
SHMD ve VKET Satış Kârı / Zararı	2,0	0,8	0,5
Olağanüstü Gelirler (İşt. ve B.O. Hisseleri ile G.Menkul Satış Kazançları Dahil)	6,5	8,6	4,5
Sigortadan Tazmin Edilen Tutarlar	0,0	0,0	0,0
Brüt Gelir	100,0	100,0	100,0

Bankacılık sektörü genelinde riske esas tutarlar incelendiğinde, 2008 Aralık ayı itibarıyla kredi riskine esas tutar 436,9 milyar TL, piyasa riskine esas tutar 18,6 milyar TL, operasyonel riske esas tutar ise 59,6 milyar TL olarak belirlenmiştir. Operasyonel riskin, kredi riskine esas tutardan sonra en yüksek sermaye yükümlülüğü doğuran risk türü olduğu görülmektedir.

Grafik 3.5-1: Özkaynak ve Riske Esas Tutarlar

*Operasyonel riske esas tutar, SY410 formundan alınmış olup, temel gösterge yaklaşımına göre hesaplanan değerden farklılık arz etmektedir.

3.6 Sermaye Yeterliliği

Eylül 2008 itibarıyla %17,5 olan sermaye yeterlilik oranı, Aralık 2008'de %18 olarak gerçekleşmiştir. Dördüncü çeyrekte görülen 0,5 puanlık artış, sektörün özkaynaklarının risk ağırlıklı varlıklarına göre daha yüksek bir oranda artış göstermesinden kaynaklanmaktadır. Nitekim bu dönemde özkaynaklarda meydana gelen %4,7'lik değişim karşısında sektörün risk ağırlıklı varlıklarının %2,9 oranında arttığı görülmektedir. Sektörün olası bozulmalara karşı güçlü sermaye yapısını muhafaza eden ihtiyatlı bir yaklaşım içinde olduğu gözlenmektedir.

Tablo 3.6-1: Özkaynak, Risk Ağırlıklı Varlıklar ve Sermaye Yeterlilik Rasyosu

	Özkaynak (Milyon TL)			RAV (Milyon TL)			SYR		
	2008/9	2008/12	% değişim	2008/9	2008/12	% değişim	2008/9	2008/12	Puan değişim
Sektör	88.577	92.747	4,7	505.729	515.547	1,9	17,5	18,0	0,5
Mevduat	75.040	78.133	4,1	465.345	472.491	1,5	16,1	16,5	0,4
KYB	10.199	10.793	5,8	16.639	18.208	9,4	61,3	59,3	-2,0
Katılım	3.338	3.820	14,4	23.747	24.847	4,6	14,1	15,4	1,3
Kamu	16.467	17.215	4,5	102.815	105.233	2,4	16,0	16,4	0,4
Özel	43.695	44.965	2,9	267.102	274.461	2,8	16,4	16,4	0,0
Yabancı	14.237	15.290	7,4	94.373	91.777	-2,8	15,1	16,7	1,6
Büyük Ölçek	55.856	57.717	3,3	341.347	353.644	3,6	16,4	16,3	-0,1
Orta Ölçek	21.410	16.987	-20,7	124.728	109.301	-12,4	17,2	15,5	-1,7
Küçük Ölçek	11.306	18.023	59,4	39.626	52.580	32,7	28,5	34,3	5,8

Açıklama: Özkaynak tutarı SY410 formundan alınmış olup, bilanço ile farklılık arz edebilmektedir.

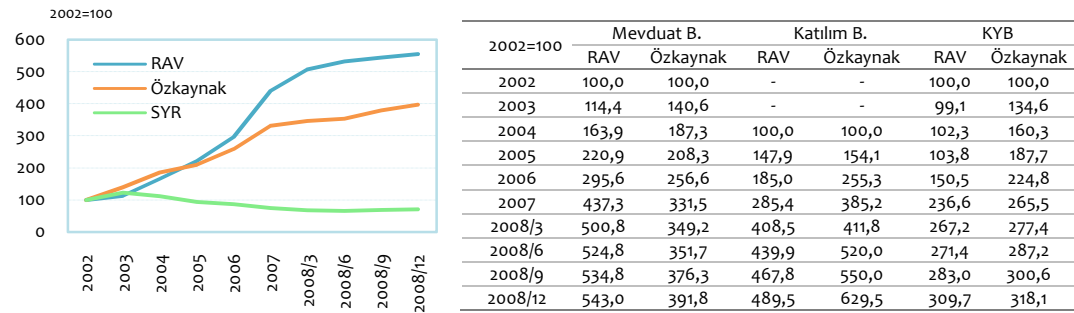
Son çeyrekte mevduat ve katılım bankalarının özkaynakları, risk ağırlıklı varlıklarından daha yüksek oranda artmıştır. Kalkınma ve yatırım bankalarında ise %100 risk ağırlıklı kredilerde meydana gelen artış sebebiyle, risk ağırlıklı varlıklar özkaynaklara oranla daha hızlı bir artış

göstermiştir. Bu durum, kalkınma ve yatırım bankalarının sermaye yeterlilik oranının 2 puan gerilemesine yol açmıştır.

Bankaların sermaye yeterliliklerinin sahiplik yapısı itibarıyla gelişimi incelendiğinde, özellikle küresel sermayeli bankaların %100 risk ağırlıklı kredilerindeki düşüşün etkisiyle risk ağırlıklı varlıklarının azaldığı görülmektedir. Bahsedilen durum sebebiyle, bu bankaların sermaye yeterlilik oranında görece yüksek bir artış meydana gelmiştir.

Ölçek bazında yapılan incelemede ise, geçtiğimiz dönemde orta ölçekli olarak kabul edilen iki bankanın, bu dönemde küçük ölçekli olarak kabul edilmesinden dolayı, küçük ölçekli bankaların özkaynak ve risk ağırlıklı varlıkları artarken; orta ölçekli bankalarda bu kalemler azalış göstermiştir.

Grafik 3.6-1: Özkaynak, Risk Ağırlıklı Varlıklar ve Sermaye Yeterlilik Rasyosu Endeksi

Özkaynağı oluşturan kalemlerin oransal payları incelendiğinde; 2008 yılsonu itibarıyla ana sermayenin, özkaynak toplamının %95,6'sını oluşturduğu görülmektedir. Sektörün ana sermayesinde, son çeyrekte 3,8 milyar TL'lik artış meydana gelmiştir. Söz konusu dönemde, ödenmiş sermayede 2 milyar TL tutarında artış, yedek akçelerde ise 527 milyon TL tutarında azalış yaşanmıştır.

Bir önceki çeyrekte %16,8 düzeyinde olan ana sermaye (Tier 1) rasyosu, Aralık 2008 itibarıyla %17,2 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 3.6-2: Özkaynak Bileşenleri

Milyon TL	2007	2008/3	2008/6	2008/9	2008/12	% Pay	% Değişim (08/09-08/12)
Ana Sermaye	74.638	77.021	80.249	84.809	88.619	95,6	4,5
-Ödenmiş Sermaye	31.623	31.801	33.509	37.345	39.406	42,5	5,5
-Yedek akçeler	33.661	20.390	42.697	40.438	39.911	43,0	-1,3
-Net dön. Kârı ile geçm.yıl kârı	15.408	27.360	8.740	11.593	13.718	14,8	18,3
-Yedek Akçelerle Karşılanamayan Zarar	-18.756	-33.200	-18.062	-18.064	-18.023	-19,4	-0,2
Katkı Sermaye	7.138	7.505	6.216	7.908	8.560	9,2	8,2
-Genel karşılıklar	2.534	2.946	3.177	3.392	3.641	3,9	7,3
-İkincil sermaye benzeri borçlar	3.347	4.813	5.157	4.702	5.493	5,9	16,8
Üçüncü Kuşak Sermaye	0	0	0	0	0	0	-
Sermayeden indirilen Değerler	-4.339	-3.690	-4.064	-4.139	-4.452	-4,8	7,6
Özkaynaklar	77.436	80.835	82.400	88.578	92.727	100,0	4,7

Kredi riskine esas tutar kalemleri incelendiğinde, %100 risk ağırlıklı varlıkların en büyük kalemi olduğu, ancak bu kalemler arasında en büyük artışın bu çeyrekte de risksiz varlıklarda meydana geldiği görülmektedir. Son çeyrekte, vadeye kadar elde tutulacak A Grubu³ Menkul Kıymetler 40,8 milyar TL tutarında artarken, TCMB bünyesinde tutulan fonlarda da 15,3 milyar TL tutarında bir artış gerçekleşmiştir. Dördüncü çeyrekte sektörün kredi riskine esas tutarı, %2,3 oranında artarken; piyasa riskine esas tutar üçüncü çeyreğe göre daha ılımlı bir şekilde %0,2 oranında düşmüştür.

³ A Grubu Menkul Kıymet: A Grubunda yer alanlar tarafından veya bunların kefaletiyle veya nakit karşılığı çıkarılan veya bunlarca ödenmesi garanti edilen menkul kıymetler.

A Grubu: Hazine, TC, Merkez Bankası, Kamu Ortaklığı İdaresi, Özelleştirme İdaresi, OECD ülkeleri merkez bankaları ile merkezi ve bölgesel yönetimleri.

Tablo 3.6-3: Riske Esas Tutarlar ve Risk Ağırlıklı Varlıklar

Milyon TL	2007	2008/3	2008/6	2008/9	2008/12		
					Milyon TL	Ağırl.Tutar Milyon TL	% Değişim (08/09-08/12)
Risk Ağırlığı %0 Olan Varl.	229.758	166.674	148.170	186.745	228.731	0	22,5
Risk Ağırlığı %10 Olan Varl.	0	0	0	0	0	0	-
Risk Ağırlığı %20 Olan Varl.	63.713	42.289	45.310	40.961	48.257	9.651	17,8
Risk Ağırlığı %50 Olan Varl.	78.757	80.371	84.613	89.695	94.785	47.392	5,7
Risk Ağırlığı %100 Olan Varl.	290.711	335.604	357.453	369.667	375.908	375.908	1,7
Risk Ağırlığı %150 Olan Varl.	-	1.688	1.831	2.017	1.747	2.621	-13,4
Risk Ağırlığı %200 Olan Varl.	-	120	141	155	173	347	11,6
Kredi Riskine Esas Tutar	343.275	386.613	411.467	426.042	435.919	84,4*	2,3
Piyasa Riskine Esas Tutar	14.854	25.376	23.249	19.996	19.947	3,9*	-0,2
Op. Riske Esas Tutar	51.180	59.104	59.104	59.692	59.681	11,6*	0,0
Toplam Risk Ağırlıklı Varl.	409.309	471.094	493.821	505.730	516.547	100,0*	2,1

*Yüzde Payı İfade Etmektedir

Maruz kalınan riskler sebebiyle bulundurulması gereken asgari sermayenin risk bazlı dağılımı incelendiğinde; toplam sermaye yükümlülüğü içerisinde en yüksek payın kredi riskine ilişkin sermaye yükümlülüğü olduğu görülmektedir. Kredi riski sermaye yükümlülüğü, toplam sermaye yükümlülüğünün %84,6'sını oluştururken; piyasa riski sermaye yükümlülüğü, toplamın %3,9'unu oluşturmaktadır. Özkaynak toplamından, toplam sermaye yükümlülüğü toplamının düşülmesi suretiyle hesaplanan serbest özkaynak tutarı, bir önceki çeyreğe göre 3,4 milyar TL düzeyinde artarak 51,5 milyar TL'ye ulaşmıştır.

Tablo 3.6-4: Yasal Sermaye Yükümlülüğünün Dağılımı

2008/12	Mevduat		KYB		Katılım B.		Toplam	
	Mio TL	% Pay	Mio TL	% Pay	Mio TL	% Pay	Mio TL	% Pay
Kredi Riski Sermaye Yük.	31.885	84,4	1.202	82,5	1.786	89,9	34.874	84,6
Piyasa Riski Sermaye Yük.	1.508	4,0	67	4,6	20	1,0	1.597	3,9
Operasyonel Risk Sermaye Yük.	4.406	11,7	188	12,9	181	9,1	4.775	11,6
Toplam Serm. Yük.	37.799	100,0	1.457	100,0	1.988	100,0	41.244	100,0
Serbest Özkaynak	40.334	-	9.337	-	1.832	-	51.503	-

Faiz oranı riski sermaye yükümlülüğü, piyasa riski sermaye yükümlülüğü toplamının %66,3'ünü oluşturmaktadır. Faiz oranlarındaki düşme eğiliminin devam etmesi, sektörün faiz oranı riski sermaye yükümlülüğünün azalmasında etkili olmaktadır. Buna karşılık sektörün kur riski sermaye yükümlülüğü son çeyrekte, döviz kurunda meydana gelen yükselmenin etkisiyle 30,9 milyon TL tutarında artmıştır.

Tablo 3.6-5: Piyasa Riski Sermaye Yükümlülüğünün Dağılımı

Milyon TL	2007	2008/3	2008/6	2008/9	2008/12	
					Milyon TL	% Pay
Faiz Oranı Riski Ser. Yük.	755,3	1.513,4	1.386,0	1.165,5	1.058,0	66,3
His. Sen. Pozisyon Riski Ser. Yük.	15,2	56,9	64,7	48,1	44,1	2,8
Kur Riski Ser. Yük.	417,9	468,4	417,2	383,4	493,5	30,9
Takas Riski Ser. Yük.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Emtia Riski Ser. Yük.	0,3	0,5	0,4	0,4	0,9	0,1
Piyasa Riski Toplam Ser. Yük.	1.188,7	2.039,2	1.868,3	1.597,5	1.596,5	100,0

Olası kur ve faiz değişimlerinin SYR'ye olan etkisi incelendiğinde, diğer değişkenler sabitken; kurlarda (ABD Doları) meydana gelecek %10 düzeyindeki artışın SYR'de 0,31 puanlık bir düşüş yaratacağı görülmektedir. Buna karşılık, faiz haddinde meydana gelecek 2 puanlık yukarı yönlü bir değişim, SYR'yi 0,84 puan düşürecek; 2 puanlık aşağı yönlü bir değişim ise SYR'yi 0,87 puan artıracaktır.

Tablo 3.6-6: Olası Kur ve Faiz Değişimlerinin Sermaye Yeterliliğine Olan Etkisi

	Kurlardaki (ABD Doları) Değişim (%)				TL Faiz Oranlarındaki Değişim (Puan)			
	-10	1	5	10	-2	-1	+1	+2
Tahmini RAV Değişimi (%)	-1,96	0,20	0,98	1,96	0,56	0,27	-0,27	-0,53
Tahmini Özkaynak Değişimi (%)	0,13	-0,01	0,01	0,16	5,66	2,79	-2,71	-5,36
Tahmini SYR Değişimi (puan)	0,36	-0,04	-0,17	-0,31	0,87	0,43	-0,42	-0,84

3.7 Kârlılık Analizi

2008 yılında bankacılık sektörünün dönem net kârı, 2007 yılsonuna göre %10,5 oranında azalmıştır. Söz konusu dönemde faiz giderlerinin faiz gelirlerine göre; faiz dışı giderlerin ise faiz dışı gelirlere göre daha yüksek oranda artması, sektörün kârlılığını olumsuz etkilemiştir.

Bankacılık sektörünün seçilmiş gelir ve gider kalemleri incelendiğinde, Aralık 2008 itibarıyla kredilerden alınan faizlerin, toplam gelirlerin %50,4'ünü oluşturduğu görülmektedir. Yılın son çeyreğinde kredilerden alınan faizler, önceki çeyreğin üzerinde ve 15,2 milyar TL'lik bir artışla 52 milyar TL düzeyine ulaşmıştır. Kredilerden alınan faizler, Aralık 2007'ye göre ise, %32,3 oranında artmıştır.

Menkul değerlerden alınan faizler, toplam gelirlerin %26,4'ünü oluşturmaktadır. Son bir yıllık dönemde, menkul değerlerden alınan faizlerde %11,2 oranında bir artış gerçekleşmiştir. Söz konusu dönemde sektörün menkul değerler portföyünde ise, %17,8 oranında bir büyüme olmuştur.

Seçilmiş bazı gider kalemlerinin toplam giderler içindeki ağırlıkları incelendiğinde, mevduat ağırlıklı finansman yapısının devam ettiği görülmektedir. Nitekim mevduata verilen faizler, toplam giderlerin %54'ünü oluşturmaktadır; buna karşılık mali piyasalara ödenen faizlerin payı %12,6 düzeyinde bulunmaktadır.

2008 yılı üçüncü çeyreğine göre, sektörün faiz gelirleri %38,8 artarken; faiz giderlerindeki artış oranı %41,0 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde sektörünün net faiz gelirleri %35,2 oranında artış göstermiştir.

Kredilerden alınan ücret ve komisyonlar ile bankacılık hizmet gelirlerinin, toplam gelirler içindeki payı %12,1 düzeyindedir. Söz konusu kalemlerin toplamı, Eylül 2008'e göre %34,9 oranında artmıştır.

Gelir kalemlerinin, toplam gelirler içindeki dağılımı incelendiğinde; kredilerden alınan faizler, ücret ve komisyonlar ile bankacılık hizmet gelirleri toplamının, sektörün gelirlerinin %64,6'sını oluşturduğu görülmektedir. Bu noktadan hareketle, sektörün kârlılığının esas olarak aracılık faaliyetlerinden kaynaklandığı, dolayısıyla sektörde müşteri odaklı kârlılık eğiliminin devam ettiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 3.7-1: Seçilmiş Gelir Tablosu Kalemlerinin Görünümü

	2007	2008/3	2008/6	2008/9	2008/12	Toplam gelir veya gider içindeki pay	2007- 2008 % Değişim	08/12- 08/09 % Değişim
Milyon TL								
Kredilerden Alınan Faizler	39.363	11.449	23.560	36.879	52.070	50,4	32,3	41,2
Mali Piyasalardan Alınan Faizler	2.777	1.004	1.896	2.866	3.994	3,9	43,8	39,4
Menkul Değerlerden Alınan Faizler	24.511	6.382	12.757	19.646	27.256	26,4	11,2	38,7
Toplam Faiz Gelirleri	70.553	19.428	39.768	61.729	85.708	83,0	21,5	38,8
Mevduata Verilen Faizler	35.444	9.384	19.396	30.672	43.965	54,0	24,0	43,3
Mali Piyasalara Ödenen Faizler	8.815	2.258	4.579	7.187	10.257	12,6	16,4	42,7
Toplam Faiz Giderleri	44.503	11.833	24.650	38.857	54.779	67,3	23,1	41,0
Net Faiz Gelirleri	26.049	7.595	15.118	22.872	30.928	29,9	18,7	35,2
Kredilerden Alınan Ücret ve Komisyonlar	2.050	573	1.217	1.836	2.517	2,4	22,8	37,1
Bankacılık Hizmetleri Gelirleri	8.283	2.315	4.847	7.464	10.028	9,7	21,1	34,4
Toplam Faiz Dışı Gelirler	16.025	4.837	9.377	13.325	17.396	16,8	8,6	30,6
Operasyon Giderleri	9.271	2.558	5.381	8.263	11.195	13,8	20,7	35,5
Sermaye Piyasası İşlemleri Kârları (Zararları)	-811	408	455	117	1.524	1,9	-287,8	1.197,9
Kambiyo Kârları(Zararları)	1.664	-622	28	39	-1.598	2,0	-196,0	-4.243,3
Toplam Faiz Dışı Giderler	22.218	6.541	12.924	19.486	26.568	32,7	19,6	36,3
Dönem Net Kârı	14.859	3.920	8.281	11.138	13.304	12,9	-10,5	19,4

MDP Faiz Gelirleri: Alım Satım Amaçlı Menkul Değer + Satılmaya Hazır Menkul Değer + VKET Menkul Değerlerden Alınan Faizler

Mali Piyasalardan Alınan Faizler: Bankalardan Alınan Faizler+Para Piyasasından Alınan Faizler+Ters Repo İşlemlerinden Alınan Faizler

Bankacılık Hizmet Geliri: Havale Komisyonları + Tahsil ve Tediye Komisyonları +Kredi Kartı Ücret ve Komisyonları + Diğer

Operasyon Giderleri: Personel Giderleri + Kıdem Tazminatı Karşılık Gideri + Amortisman Giderleri

Mali Piyasalara Ödenen Faizler: Repo Faiz Giderleri + Bankalara Ödenen Faiz Giderleri + Para Piyasası İşlemleri Faiz Gideri

Sermaye Piyasası İşlem Karı/Zararı: Menkul Değerler Alım/Satım Karı/Zararı + Türev Finansal Araçlardan Kâr/Zarar

Bankacılık sektörünün aktif ve özkaynak kârlılığında büyük oranlarda olmamakla beraber 2007 yılsonundan itibaren görülen düşme eğilimi, yılın son çeyreğinde de devam etmiş; söz konusu oranlar sırasıyla %2 ve %16,8 düzeyine gelmiştir. Bu dönemde aktif ve özkaynak kârlılığı, hem fonksiyon bazında hem de ölçek bazında tüm banka gruplarında gerilemiştir.

Tablo 3.7-2: Aktif ve Özkaynak Getiri Oranları

	ROA(%)						ROE (%)					
	2006/12	2007/12	2008/3	2008/6	2008/9	2008/12	2006/12	2007/12	2008/3	2008/6	2008/9	2008/12
Sektör	2,4	2,8	2,8	2,6	2,3	2,0	20,0	21,7	21,4	20,3	18,5	16,8
Mevduat	2,4	2,7	2,7	2,5	2,2	1,9	21,1	23,1	22,8	21,6	19,4	17,5
Katılım	3,3	3,2	3,1	3,0	3,0	2,8	30,8	27,3	25,7	24,6	23,1	21,6
KYB	5,2	5,0	4,9	4,8	4,8	4,5	10,8	10,5	10,4	10,1	10,1	9,4
Büyük Ölçek	2,3	2,8	2,9	2,9	2,5	2,2	20,9	24,9	25,3	22,7	21,2	19,3
Orta Ölçek	2,6	2,2	1,8	2,1	1,8	1,4	23,1	18,1	15,2	15,9	13,3	10,2
Küçük Ölçek	2,5	3,5	3,3	2,9	2,7	2,4	9,6	11,8	11,3	10,8	10,2	9,9

Bankacılık sektörünün kârlılık açısından rasyo analizi yapıldığında, Aralık 2008 döneminde varlıkların gelir yaratma oranının, önceki çeyreğe göre artarak %15,9 düzeyine geldiği görülmektedir. Bununla beraber, toplam giderlerin yükümlülükler oranı da yükselerek %12,5 düzeyine gelmiştir. Yatırım verimliliği, kaynakların maliyet yaratma kapasitesinin 3,4 puan üzerindedir.

2008 yılının son çeyreğinde faiz gelirlerindeki artış oranının, faiz giderlerindeki artış oranından düşük olması sebebiyle faiz gelirlerinin faiz giderlerini karşılama oranında çok küçük bir düşüş gerçekleşmiştir. Bu dönemde faiz gelirleri faiz giderlerinin 1,56 katı seviyesindedir.

Sektörün toplam aktiflerinden ne kadar faiz geliri elde ettiğini gösteren net faiz marjı Aralık 2008 itibarıyla %4,8 düzeyindedir. Bu oranın geçen yılın aynı dönemine göre çok küçük bir azalış gösterdiği görülmektedir. Aynı dönemde faiz getirili aktiflerin faiz yaratma kapasitesi %13,9 iken; faiz giderlerinin faiz maliyetli pasiflere oranı %9,3'tür. Faiz gelir marjı ile faiz gider marjı arasındaki farkı ifade eden spread pozitif ve %4,6 düzeyinde olup, bankaların yatırım/plasman politikalarının verimliliğine işaret etmektedir.

Son çeyrekte faiz dışı gelirlerin faiz dışı giderleri karşılama oranı, faiz dışı giderlerde meydana gelen görece yüksek artış sebebiyle 3,4 puan azalarak %66,2 seviyesine gerilemiştir. Söz konusu oranın %100'den düşük olması ise, olumsuz bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 3.7-3: Kârlılık Göstergelerine İlişkin Rasyolar

	2003/12	2004/12	2005/12	2006/12	2007/12	2008/3	2008/6	2008/9	2008/12
Toplam Gelirler/Ort. Top. Aktif	22,9	17,2	15,9	15,5	16,4	4,3	8,7	11,9	15,9
Toplam Giderler/Ort.Top. Pasif	18,1	13,4	12,6	11,8	12,5	3,3	6,6	9,2	12,5
Net faiz marjı	5,1	6,4	5,4	4,7	4,9	1,4	2,6	3,6	4,8
Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri	140,8	177,6	176,3	160,9	158,0	163,9	161,3	159,2	156,5
Faiz Gelirleri/Toplam Gelir	76,2	84,5	78,0	80,2	80,6	80,4	79,7	82,1	83,0
Faiz Gelirleri/Faiz Getirili Aktifler	19,7	16,2	12,6	12,9	14,0	3,5	7,8	9,6	13,9
Faiz giderleri/faiz maliyetli pasifler	14,2	9,6	7,4	8,4	9,5	2,3	4,7	6,3	9,3
Spread	5,5	6,7	5,1	4,6	4,5	1,2	3,0	3,3	4,6
Bankacılık Hizmet Gelirleri/Toplam Gelirler	6,1	8,8	9,5	9,5	9,5	9,6	9,7	10,0	9,7
Faiz Dışı Gelirler/Faiz Dışı Giderler	95,5	50,9	63,0	74,8	77,7	73,7	78,2	69,6	66,2
Faiz Giderleri/Toplam Gider	68,5	61,0	55,8	65,3	67,1	64,9	65,6	66,7	67,3
İşletme Giderleri/Toplam Gelir	24,9	30,4	35,0	26,5	25,0	26,5	25,9	25,7	21,1
Mevduata Ödenen Faiz/Ort.Mevduat	16,6	11,0	9,5	10,0	10,8	2,7	5,5	7,9	11,0
Kredilerden Faiz Geliri/Ort.Krediler	19,9	18,9	16,7	15,1	16,1	4,3	8,5	11,6	15,8
Menkul değerlerden Faiz Geliri/Ort.MDP	24,5	18,1	14,0	14,0	14,8	3,8	7,5	11,5	15,3

Net faiz marjı: Net Faiz Gelirleri/Ortalama Toplam Aktifler

Spread: (Faiz gelirleri/Faiz getirili aktifler)-(Faiz giderleri/Faiz maliyetli pasifler)

BANKACILIK
DÜZENLEME VE DENETLEME
KURUMU

Atatürk Bulvarı No:191 06680 Kavaklıdere / ANKARA
Tel : (0312) 455 65 29 Fax: (0312) 424 08 74

www.bddk.org.tr